

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Olaf Linck

Etatsraad

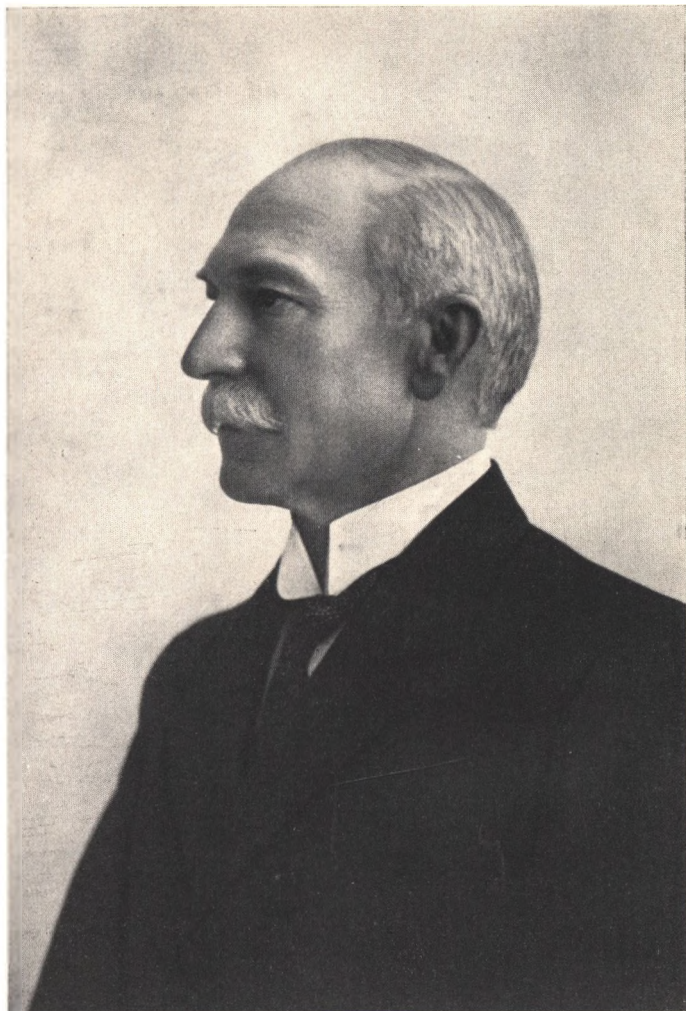
H. N. ANDERSEN

paa Rejse

og hvordan
han uddannede
sine Mænd

ETATSRaad
H. N. ANDERSEN
PAA REJSE

OLAF LINCK

ETATSRAAD

H. N. ANDERSEN

PAA REJSE

OG HVORDAN HAN UDDANNEDE SINE MÆND

MARTINS FORLAG

MCMXXXVIII

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Ouverture	7
Med „Birma“ til Østen under Kongeflag.....	24
En alvorlig Situation	34
Liniefest og Julefest.....	40
Etatsraad Andersen drømmer tilbage	48
Da „Selandia“ vakte Opsigt i London.....	57
H. N. Andersens Møde med Kejser Wilhelm.....	65
En Æressag for Kaptajnerne	70
Et Skib tager Grunden.....	78
Et gammelt Minde fra Baren i Hongkong	82
Da H. N. Andersen gjorde den russiske Kejser en Tjeneste	90
En Skibsfører med Hukommelsestab.....	93
„Fionia“s Kongerejse	97
H. N. Andersens Rejser under Verdenskrigen.....	107
Røster fra Skibenes Dyb	120
En gammel Tømmermand opfrisker Minder.....	126
Ø. K. og Privatlivet	135
Potpourri	144
Etatsraad Andersens sidste Rejse	155

OUVERTURE

Efterhaanden som Aarene gaar, vil der nok blive skrevet lærde Afhandlinger om Etatsraad H. N. Andersen og hans Livsværk, Det Østasiatiske Kompagni, men der vil ogsaa, især til Søs, blive fortalt en broget Mængde af Historier og Anekdoter om denne i Smaakaar fødte Sømand, som blev Danmarks største Skibsreder og kom til at staa i fortroligt Forhold til mægtige Regenter i flere Lande.

De efterfølgende Vidnesbyrd er samlet paa forskellige Rejser og i Land. De skal hovedsagelig tjene til Belysning af den bortgængne Stormands „Uddannelsesmetode“, og da de har det Fortrin at være virkelige Oplevelser — ingen af dem hører hjemme i Fantasiens Verden — fremtræder de ogsaa som et menneskeligt Dokument.

Min første Rejse med et af Kompagniets Skibe fandt Sted for ca. 30 Aar siden og gik til Vestindien og Sydamerika. Man havde ikke sejlet længe med et Ø.K. Skib, før man mærkede, at Etatsraadens Aand svævede over Fartøjet, og Samtaler i Kaptajnens, Styrmandenes eller Mestrenes Kahytter saavel som

i Folkenes Kamre drejede da ogsaa før eller senere ind paa Kompagniets Leder, Etatsraaden. Jeg tænkte tit, at de maatte da ringe for Mandens Øren, alle disse Beretninger, som jo var det sikreste Kendetegn paa hans ualmindelige Format. Et andet sikkert Bevis var, at Fortælleren gerne gjorde de hæderligste, men som Regel mislykkede Forsøg paa at sløjfe et *t* og tale med Etatsraadens Stemme, det vil sige med denne dæmpede, bløde Klang af den lollandske Tunge, som klædte Manden selv og gjorde det til en Oplevelse at tale med ham, fordi Nakskov-tonen alene var det virkningsfuldeste Tilbageblik.

Med aabne Sanser lyttede jeg især til de Karaktertræk, der fortalte mig om den indenfor Kompagniet raadende stærke Disciplin, uden hvilken man ikke bygger en stor Virksomhed op. Og de Indtryk, jeg modtog paa denne første Rejse, hvor jeg sejlede som Kompagniets Gæst, har jeg siden faaet forstærket Gang paa Gang paa andre og længere Rejser.

At skabe Disciplin i et nyt Foretagende er en vanskelig Kunst, men her viste H. N. Andersen sig straks som en fremragende Fører. Han yndede navnlig i Kompagniets første Aar at aflægge uventede Besøg om Bord i Skibene, naar de laa i Frihavnen. En Dag kom han saaledes om Bord i en Damper ved Kajen og spurgte 2. Styrmand, som var i Færd med at tilse Indladningen af Stykgods:

„Hvor meget er Amningen?“ (Det vil sige, hvor dybt ligger Skibet. Hvad Chefen vel selv havde bemærket sig, idet han gik om Bord).

Styrmanden, som ikke havde set paa Amningsmærkerne for nylig, hakkede i det og nævnede et Tal, som ikke passede.

„De gættede forkert,“ sagde Etatsraaden og fortsatte i den samme, ildevarslende rolige Tone: „Det er meget uheldigt for en Styrmand, som skal varetage Ladningen.“ Hvorefter han gik videre paa sin Inspektionsrunde.

Den paagældende Officer har fortalt mig, at han aldrig glemte denne kolde Dukkert.

Ved en anden Lejlighed, da et nybygget Skib skulde ud paa sin første Rejse, kom Etatsraad Andersen om Bord og gik, ledsaget af Kaptajnen, rundt og besaa det smukke Skib. De kom ogsaa op til Kaptajnens Kahyt.

„Naa — saadan bo'r Kaptajnerne nu,“ sagde Etatsraaden og lod ved disse Ord skinne igennem, at han tænkte paa det beskedne Opholdsrum, han maatte tage til Takke med, da han selv førte Skib i Østen.

Noget senere, et andet Sted i Skibet, pegede Etatsraaden paa et lille, helt nyt teknisk Hjælpeapparat og spurgte Kaptajnen, hvad det mon skulde bruges til?

Der var blevet installeret saa mange Nyindretninger, og uheldigvis sorterede netop den lille Tingest, som H. N. Andersen instinktmæssigt slog ned paa, ikke under Kaptajns nærmeste Virkefelt — han havde derfor ikke naaet at gøre sig fortrolig med den. Den brave Mand blev meget flov, da han maatte tilstaa, at han ikke vidste det.

„Saa skulde De se at faa det at vide, inden De sejler, Kaptajn,“ bemærkede Etatsraaden med den spydige Betoning, som fik hans Mænd til at huske deres Pligter — efter at de først havde ærgret sig gule og grønne over Forglemmelsen.

Hans Fremtræden iblandt dem, naar han endelig bærede dem med Besøg, affødte baade Frygt og Beundring. Nu da han er borte, er Beundringen alene tilbage, og den vil vokse.

Paa en Rejse ud til Østen, naturligvis foretaget med et af Kompagniets Skibe, spurgte han en Dag Kaptajnen, hvornaar Skibet kunde være i Bangkok.

„Mellem 11 og 12 i Morgen Formiddag,“ lød Svaret.

Etatsraaden fjernede sig med en Mine, som tydeligt lod ane, at Svaret ikke tilfredsstillede ham.

Nogen Tid efter kom han tilbage og spurgte igen om det samme, men i Mellemtiden havde han og Kaptajnen hver for sig været inde i Bestiklukafet og maalt paa Kortet.

„Klokken 11,15 i Morgen Formiddag,“ lød Sva-
ret nu.

„Det kan jeg bedre forstaa,“ sagde H. N. Ander-
sen. „Telegrafér saa ind, at vi kommer paa det
Klokkeslet.“

Det var paa den samme Rejse, at Hovmesteren
under Opholdet i en japansk Havn lod Promenade-
dækket i Nærheden af Falderebet pynte med Vifte-
palmer og andre fine Vækster i Træbaljer i Anled-
ning af, at der ventedes Besøg af Honoratiores fra
Land.

Etatsraaden havde selv været i Land, medens
denne Udsmykning, som Arrangøren haabede at
tage Kegler paa, fandt Sted. Han kom nu sejlene
tilbage til Skibet og spurgte straks, da han satte Fo-
den paa Dækket:

„Hvad er det for grønne Sager — er det noget
Last, vi skal have med?“

Hovmesteren forklarede med en Stolthed, der dog
hurtigt maatte vige Pladsen for andre Følelser, at
han havde tænkt sig, hm, og saa videre... Han fik
ikke talt ud, før Etatsraaden gav Ordre til at kaste
alle Planterne over Bord. Der var, i Parentes be-
mærket, ikke Tid til at faa dem væk paa anden
Maade.

„Det er et Skib, vi skal vise vore Gæster,“ sagde
han, „ikke nogen botanisk Have — saadan en har
de sikkert bedre i Land!“

Ved den paafølgende Lunch havde Chef-Kokken „komponeret“ en særlig lækker Mellemret, som til alt Uheld for Manden blev halvandet Minut forsinket i Kabysen. Da Etatsraaden, som sad utaalmodigt ventende ved Bordet, hørte denne Forklaring, gav han Ordre til at springe Retten over og komme omgaaende med den næste!

Alle Undskyldninger prellede af paa hans Krav om Punktighed som en Sømands første Pligt.

Ud af saadanne Smaatræk stiger Billedet af den strenge Leder, men et helt andet Indtryk faar man af Etatsraad Andersen under et Besøg i Nakskov, hvor han jevnlig rejste ned for at lægge Blomster paa Forældrenes Grav paa Kirkegaarden. Under disse Ophold i Fødebyen hændte det, at han ogsaa besøgte sit Skibsværft.

Engang da han saaledes kom gaaende ud til Skibsværftet, var der kort i Forvejen blevet ansat en ny Portner, som ikke kendte Etatsraaden. Og i det Øjeblik, Portneren saá en Fremmed bevæge sig hen imod en Dør med Skiltet: Uvedkommende forbydes Adgang, raabte han naturligtvis: „Hov, hvor skal De hen, Mand?“

„Ind paa Kontoret,“ svarede H. N. Andersen.

„Saa maa den Herre værsgod gaa til den rigtige Indgang,“ formanede Portneren og viste Vej med en Finger.

„Javel,“ sagde Etatsraaden stilfærdigt og gik den anviste Omvej. Mon ikke med et indvendigt Smil? Kommet ind paa Værftets Kontor nævnede han i Samtalens Løb den lille Episode og mødtes af Direktøren med mange Beklagelser, som mundede ud i, at Etatsraaden kunde være forvisset om, at Manden nok skulde faa sig en Omgang!

„Han skal aldeles ikke have nogen „Omgang“,“ sagde H. N. Andersen, „Manden fortjener tværtimod Ros for sin Paapasselighed. Naar han er ny i Tjenesten, er det da saa rimeligt, at han ikke kender mig. Det er mit Ønske, at Portneren paaskønnes med et Løntillæg.“

Direktøren bukkede — og Portneren blev efter Sigende noget saa overrasket. Forhaabentlig ogsaa taknemmelig.

Saa længe Etatsraad Andersens Arbejdsevne var usvækket, tog han kun sjælden rigtig Ferie, men han holdt meget af at tilbringe nogle Sommerdage paa Lolland og Falster, og i en Aarrække var hans faste Hotel i disse Smaaferier „Freys Hotel“ i Stubbekøbing, hvor han da betingede sig nogle bestemte Værelser for sig og sine Ledsagere, og hvorfra han foretog Udflugter i sin egen Vogn.

En Hændelse fra en af disse Udflugter: Etatsraaden havde bedt en Hoteltjener telefonere til et Færgested og meddele, at han vilde ankomme til den

og den Tid i sit Automobil og ønskede at blive færget over. Til Møn var det maaske, men Stedet er jo underordnet. Færgemanden brummede i sit stride Skæg, at den Mand kunde godt komme, men han maatte være belavet paa, at hos ham, Færgemanden, „gik det efter Tørn“.

„De har telefoneret?“ spurgte Etatsraad Andersen ved Bortkørselen Tjeneren.

„Javel, Deres Ekscellence! Det er i Orden,“ svarede Tjeneren. Færgemandens Ord skulde han nok vogte sig for at referere.

Maaske skuffes en og anden gammel Søulk ved at erfare, at Etatsraaden kom *ikke* til at vente, hvilket dog maaske nærmest skyldtes, at det var en af Færgerutens stille Dage.

Medens Det Østasiatiske Kompagni endnu havde sit Hovedsæde i Frihavnen, i et i Forhold til den kendte Bygning i Holbergsgade ret beskedent Hus, kom der en Dag en Mand, som lignede en Arbejder i Tøjet, ind paa Kontoret og bad om at maatte faa Etatsraaden i Tale.

Efter en hastig Vurdering fik Manden den Besked, at det kunde han ikke. Men hvad drejede det sig om?

Den Fremmede stod lidt og betænkte sig og foretrak derefter at gaa sin Vej igen med uforrettet Sag.

Et Øjeblik efter aabnedes Døren fra H. N. Andersens Kontor.

„Har her ikke været en Mand, som spurgte efter mig?“ lød det ud i Ekspeditionslokalet. „Jeg såå fra Vinduet, at han kom.“

Jo—e, men saadan og saadan. Man havde ikke ment det nødvendigt at ulejlige Etatsraaden for denne Mands Skyld.

„Spring af Sted efter ham!“ befalede Chefen. „Det er en Slægtning af mig, jeg vil tale med ham.“

Selve Kontorchefen fo'r ud ad Døren for at indhente Manden og føre ham tilbage. Og formodentlig gav han ham en lille Undskyldning undervejs!

For øvrigt er det en Selvfølge, at H. N. Andersen ikke var let at faa i Tale. I de senere Aar blev det vistnok sværere og sværere at faa Adgang til ham. Han foretrak at sende Bud eller Indbydelse til de Mennesker, han ønskede at drøfte en Sag med. Vilde nogen ansøge om Foretræde i andre Øjemed, maatte Sagen gaa igennem hans Sekretærer, og i sidste Instans skete Indladelsen ved Hjælp af hans mangeaarige trofaste Tjener Danielsen, som var Idealet af en Tempelvogter, og som ogsaa altid ledsagede Etatsraaden paa hans Rejser.

En morsom Rejse-Episode kan passende indskydes her: Etatsraad Andersen stod oppe paa Kommandobroen og kaldte paa Danielsen — og forstærkede sin Kalden, da Tjeneren imod Sædvane ikke lod til at være i Nærheden:

Da-nielsen!

Tilfældigvis travede 1. Mester Nielsen Motionstur paa Dækket neden for, og da han nu hørte Udraabet og opdagede sin høje Chef, misforstod han Situationen og gjorde beæret overrasket Honnør, idet han svarede: Da', Hr. Etatsraad!

H. N. Andersen fulgte med vaagent Blik, hvad Pressen skrev om Det Østasiatiske Kompagni, men han sagde konsekvent Nej til at lade sig interviewe. Han mente vel, at Aarsberetningerne og Resultaterne maatte tale for sig selv. Og hvad denne mærkelige Mand i øvrigt havde at sige til Belæring for sin Samtid, har han jo publiceret i nogle Erindringsbøger, som blev meget læste.

Alligevel — opildnet af denne Utilnærmelighed var der for nogle Aar siden en ung og ærgerrig, københavnsk Journalist, som pønsede paa at tjene sine Riddersporer ved at bringe Dagens store Mirakel, et Interview med H. N. Andersen! I en salig Drøm saá han for sig, hvordan den store Mand skulde tages ved et *Coup de main*, og det lykkedes ham virkelig i et Øjeblik, da Kontoret var mennesketomt, at snige sig ind i Løvens Hule! Men det blev nu ogsaa det eneste Mirakuløse, der hændte, for i samme Sekund, som Etatsraaden kom ind og opdagede det vildfremmede Menneske og hørte, hvad der var hans Ærinde, og hvordan han var kommet herind, blev der

omgaaende trykket paa en Kontakt og den unge Mand stille hældt ud...

H. N. Andersen roste ikke gerne — og naar han endelig gjorde det, følte det derfor som noget i Retning af en Ordenstildeling. Jeg husker tydeligt, da han fulgte mig til Døren i sit Kontor og udtalte Ordene: „Hvad De skrev om de uheldige Karantæneforhold derude var godt.“

Vi havde siddet og talt om Vestindien, og jeg havde spurgt, om Etatsraaden ikke selv agtede at rejse derud ved Lejlighed. Han havde nemlig ikke været der. Det var dengang, vi endnu ejede de tre smaa skønne, men fattige Øer St. Thomas, St. Croix og St. Jan. Men H. N. Andersen svarede, at han behøvede ikke at rejse ud for at vide, hvordan Tilstandene var, dem kendte han meget nøje.

Engang under Verdenskrigen søgte jeg Etatsraaden i et velgørende Øjemed. Jeg var dengang Medarbejder ved „Berlingske Tidende“ og havde fattet en Plan om at starte i ret stor Stil en Svagbørnskoloni for fattige københavnske Skolebørn — ved at indsamle Pengemidler til Køb af en Landejendom i Jylland, egnet til dette Formaal. Og den første Mand, det gjaldt om at faa interesseret for Planen, ja, det var naturligvis Etatsraad Andersen.

Planen var udarbejdet — og til min Glæde sagde Etatsraaden, at han bifaldt den og vilde støtte den

ved at tegne sig som den første Bidragyder med 5000 Kroner. Han gav mig ogsaa Lov til at offentliggøre dette i Bidragslisten, hvad der næsten var en lige saa stor Hjælp, da han ellers plejede at give sine Tilskud til nationale og sociale Formaal i det Skjulte.

„De kan faa Pengene med det samme,“ sagde H. N. Andersen og gik hen mod Pengeskabet, hvorfra han vendte tilbage med 10 Stykker Femhundredekrone-sedler. „Og gaa saa over til“ — han nævnede en af Hovedstadens kendte Mænd — „jeg skal telefonere til ham, at De kommer. Men gaa i Gang med Sagen nu!“

Etatsraad Andersen vidste, at Tidspunktet, penge-lig set, var gunstigt.

Da jeg kom til den anden Mand, vendte han min Sag i Haanden, saá skraat op paa mig og tegnede sig for det samme Beløb.

Jeg skylder dog Sandheden at sige, at det gik ikke saa nemt med at faa Resten. Indsamlingen kom til at strække sig over flere Maaneder og endte med Bidrag paa 10 og 5 Kroner.

Men det amerikanske Forretnings-Løsen: Do it now! (Gør det nu!) var altsaa ogsaa Etatsraad Andersens Løsen.

I Samklang hermed kan det siges, at vistnok ingen anden af hans Samtidige ejede den Trylleevne at virke inciterende gennem et Telegram,

Andersen var benaadet med. Under et Besøg paa et af Ø. K.s Kontorer i Troperne, hvor Tempoet sløvedes af fugtig Varme, oplevede jeg Ankomsten af et Telegram fra selve Chefen — i den berømte fyndige Lapidarstil. Filialbestyreren sad ikke ned ved sit Arbejdsbord, mens han læste det, nej, han rejste sig uvilkaarligt og læste Telegrammet staaende. Og Mændene ved Skrivemaskinerne fik Fart i Fingrene. Det virkede, som om H. N. Andersen selv var traadt ind i Lokalet.

Noget af den samme Elektricitet følte i Luften paa Hovedkontoret i København, naar Etatsraaden befandt sig i Huset, hvilket i hans bedste Manddomstid vil sige daglig fra Kontortidens Begyndelse Klokken 8,30 Morgen. Dette Eksempel skulde nok give Punktlighed nedefter! — Naar et bestemt Signal lød, betød det Ordre til Møde paa Etatsraadens Kontor, og man kunde da se Afdelingscheferne kaste fra sig, hvad de havde i Hænderne, og haste ilsomt af Sted for ikke at risikere at blive den, som kom sidst ind ad Døren.

Apropos Telegrammer! Sendte man H. N. Andersen en telegrafisk Lykønskning, for Eksempel i Anledning af en rund Fødselsdag, modtog man selv ikke længe efter hans Svartelegram med hjertelig Tak for Hilsenen. Selv da han engang som Rekonvalescent tilbragte en saadan Fødselsdag i Udlandet, modtog alle hans Gratulanter hans Tak allerede den

samme Dag. Klart Bord var for ham en Livsfornødenhed, ingen Sager maatte gemmes til i Morgen. Gør det nu! En Ekspedithed som denne virker velgørende i en Tid, hvor almindelige Dødelige i tilsvarende Situationer snyder sig fra Ulejligheden og nøjes med en Notits i Aviserne. H. N. Andersens Svartelegram havde den modsatte Virkning af den Slags billige Takkenotitser.

Af det her fremdragne vil Læserne se, at denne Mand følte det som sin Opgave at vejlede og retlede, men paa den anden Side kunde han ogsaa takke sine Folk hjerteligt, naar en Handling var Belønning værd. Dette var for Eksempel Tilfældet, da et af Kompagniets Skibe for nogle Aar siden i et Herrens Vejr paa Atlanterhavet udførte en smuk Sømandsdaad ved at bjerge Besætningen fra en synkende tysk Damper, medens andre Nationers Skibe laa i Nærheden og ikke kunde klare den farlige Situation. Et smukt Navigerings- og Redningsarbejde blev denne Nat indskrevet i dansk Søfarts Historie, og Kaptajnen saavel som de øvrige Officerer og de uforfærdede Søfolk blev da ogsaa hædret baade hjemme og ude. Etatsraad Andersens Ansigt, der som Regel mindede om en uopskaaren Bog, lyste af Glæde, da han lykønskede Kaptajnen, trykkede hans Haand og tilsagde ham Kompagniets Bevaagenhed alle Dage.

„Men glem ikke,“ føjede Etatsraaden indtrængende til, „at De kun har gjort Deres Sømandspligt!“

Hvor han hørte om Uregelmæssigheder og Driveri, slog han haardt til. Det er klart, at der i en saa vidt spændende Virksomhed, sysselsættende saa mange forskellige Mennesker, kan forekomme et uheldigt Individ, som for Eksempel ikke kan taale Livet i Troperne. En saadan Mands glade Tilværelse blev sjælden af lang Varighed. Et Telegram kaldte ham hjem, og et Forsøg paa at klare for sig paa Kontoret efterfulgtes af Afsked paa graat Papir.

Det kunde hænde, at en Funktionær, som havde overtraadt Kompagniets uskrevne Love, „slap med Skrækken“, hvis han i øvrigt var kendt som en værdifuld Arbejdskraft. Det var saaledes engang kommet Etatsraaden for Øre, gennem en Klage fra en Dame i Østen, at denne Dame var blevet holdt hen med uklar Besked, da hun søgte om Skibslejlighed med en af Kompagniets Baade. Efter at hun flere Gange havde henvendt sig forgæves paa Kontoret, tabte hun Taalmodigheden og købte Billet til en anden Linie.

Den paagældende Funktionær blev kaldt hjem — som sædvanlig ved saadanne Lejligheder uden at Telegrammet meddelte noget om Grunden. Han tænkte maaske, at han skulde hjem og nyde Forfremmelse.

Den første Dag fik Manden Lov til at sidde og vente paa Etatsraaden en Time, hvorefter han modtog den Oplysning: Ingen Tid, kom igen i Morgen!

Den samme Scene gentoges ti Dage i Træk, og da

Manden endelig fik Foretræde, gik det jo op for ham, at det var en af H. N. Andersens Kure, han var bleven kaldt hjem for at gennemgaa. Misforstaaelse var udelukket, for Etatsraaden spurgte ham direkte, om han nu følte sig kureret?

Da der blev givet et klart Ja til Svar uden Forsøg paa Undskyldninger, fik Funktionæren Besked paa at rejse tilbage til sin Post.

Lige saa umuligt det er for en Kamel at passere igennem et Naaleøje, lige saa haabløst vil det være for en ung Mand at søge om Ansættelse i Kompagniets Tjeneste, hvis han er en forkælet Spire med flygtige Interesser.

Skaberen af Ø.K. — ham mindes ingen Københavner at have set spadserende paa Strøget, han viste sig heller aldrig i Teatret eller paa nogen Kafé. Det ligger meget langt tilbage i Tiden, at han spiste Frokost paa Hotel „Phønix“. Kontoret var saa at sige hans eneste Interesse, fordi det var dèr, han sad og holdt alle Traade i sin stærke Haand. Og denne Ouverture kan da passende slutte med at lade Holbergsgade Nr. 2 være Skuepladsen for to smaa karakteristiske Episoder:

En Dag, fem Minutter før Kontortidens Slutning, kom Etatsraad Andersen gaaende igennem Ekspeditionskontoret og saá en Kontorist sidde ubeskæftiget ved sit Bord, klar til at bryde op, naar Klokken slog fem.

„Har De ikke noget at bestille?“ spurgte Etatsraaden.

„Nej, jeg er færdig, Hr. Etatsraad,“ lød Kontoristens Svar.

„Er De færdig midt i Kontortiden, saa kan De godt være helt færdig med det samme, De skal ikke komme her mere!“

Dommen var afsagt og kunde ikke diskuteres, og det hjalp i dette Tilfælde ikke det bitterste, at den paagældende ved sin Ansættelse havde kunnet fremlægge Anbefaling fra højere Steder.

En anden Dag kom H. N. Andersen igennem en af Bygningens Korridorer. Han, som dengang selv havde passeret de firsindstyve Aar, traf her en ung Mand, der stod og lænede sig op imod Væggen.

Etatsraaden standsede og spurgte om hans Ærinde.

Den unge Mand forklarede, at han ventede paa at komme ind og tale med en af Kontorcheferne.

„Hvad skal De tale med Kontorchefen om?“

„Om muligvis at faa en Stilling paa Kontoret.“

„De kan godt gaa Deres Vej igen,“ sagde Etatsraad Andersen, „Kompagniet har ingen Brug for Folk, som ikke kan staa alene.“

Saa gik han dukket bort, Ynglingen, det var nu gaaet op for ham, hvem han havde mødt.

MED „BIRMA“ TIL ØSTEN UNDER KONGEFLAG

S. S. „Birma“s Repræsentationsrejse til Østen i Aaret 1906-7 med H. N. Andersen som Vært er i Det Østasiatiske Kompagnis Historie en Episode, som sikkert bar god Frugt. Resultaterne skal imidlertid ikke efterspores her, men paa de efterfølgende Blade skal Rejsen beskrives efter Vidnesbyrd fra nogle af de tjenestegørende Mænd om Bord. Som en Skitse til et Billede af Etatsraad Andersen, set med hans Undergivnes Øjne.

I Rejsen deltog to kongelige Højheder, nemlig Prins Valdemar af Danmark og dennes Slægtning og meget gode Ven, Prins Georg af Grækenland. Af andre Gæster kan nævnes Landmandsbankens Direktør, Gehejme-Etatsraad Isak Glückstadt, som blandt sine mange Hverv ogsaa var Formand i Bestyrelsen for Det Østasiatiske Kompagni. Desuden de to svenske Brødre K. A. og Marcus Wallenberg, Bankdirektøren og Gesandten, den første med Hustru og Datter. Ogsaa Etatsraad Andersens Datter, Frk. Adda Andersen, og hendes Veninde, Frk. Blechingberg, fulgte med paa Rejsen. Endvidere forhen-

værende Konseilspræsident, Gehejme-Konferensraad Deuntzer (Medlem af Ø. K.s Bestyrelse) samt Havnekaptajn Drechsel, Kaptajn G. C. Amdrup (den senere Viceadmiral), der var Adjutant hos Prins Valdemar, og Forfatteren Alexander Svedstrup.

Som Skibslæge fungerede Dr. med. Erik Hauch, der senere blev Professor og Overaccoucheur ved Rigshospitalet.

Etatsraaden og hans Gæster var gaaet om Bord i Neapel — i et Skib, som naturligtvis skinnede af Pudsning og Nymaling. Og denne Standard blev holdt paa hele Rejsen, som varede i 132 Dage.

Der er i Handelsterminologien noget, der hedder en kombineret Forretnings- og Fornøjelsesrejse, og under denne Synsvinkel kan man vist se „Birma“s Rejse, idet Damperen medtog Ladning fra Havn til Havn. Men det skulde gaa i meget stærkt Tempo med at ekspedere denne Ladning. Og i samme kvikke Tempo fandt den daglige Rengøring af Skibet Sted i tidlige Morgentimer, for at Passagererne, naar de kom paa Dækket, kunde glæde sig ved Synet af et fint Skib.

I hver ny Havn kaldte Etatsraaden Agenten, Stevedoren og første Styrmand til Konference for at høre, hvor megen Ladning der skulde losses og lades. Der blev saa opstillet et Regnestykke. Saa og saa meget Ladning tager saa og saa lang Tid. Vel, saa skal „Birma“ altsaa være klar til at sejle igen paa det og det bestemte Klokkeslet!

Men at overholde i Praksis, hvad der var regnet ud paa Papiret, var ikke altid let. Nedstuvningen i Lastrummene kunde sluge længere Tid end beregnet, og saa maatte jo alle Hænder tage personligt fat, ogsaa de, der først og fremmest skulde dirigere. Det var travle Timer for Styr mændene, naar Skibet laa i Havn.

Og under Sejladsen forekom der heller ikke store Chancer for at falde i Tanker i Arbejdstiden. Det skete mangen aarle Morgenstund, ikke ret mange Minutter efter at første Styrmand havde overtaget Vagten paa Broen Klokken 4 — altsaa rettere sagt om Natten, for det er bælgmørkt i Troperne paa den Tid — at Etatsraaden kom derop og begyndte at eksaminere om Strømforhold og Position. Da gjaldt det om at have Grejhed paa Sagerne, hvad det kunde knibe lidt med i Begyndelsen, indtil hans Mænd var blevet fortrolige med denne Form for Instruktionskursus, der fra Etatsraadens Side tog Sigte paa deres eget Vel. Dette var heller ingen rigtig Sømand blind for. Naar de genopfrisker disse Øjeblikke paa Broen, er det med Respekt i Sindet. De stryger Hatten og kalder ham ved Kælenavnet „den Gamle“. Og en og anden, der nu selv er gammel og graa, tilføjer med et Erindringsmil, at „en saa stor Mand skal have Lov til at have sine Særheder“.

Ved Maaltiderne, hvor Etatsraad Andersen præsiderede midt for Bordet, mødte naturligvis ogsaa

Kaptajnen samt første Styrmand og første Maskinmester. Styrmanden prøvede én Gang paa at snyde. Der skulde nemlig stilles i Gala, og en „dinnerjacket“ er for en Sømand ikke nogen behagelig Paa-kledning i Varmen. Men Følgen blev, at Danielsen kom med en Anmodning om at møde hos Etatsraaden. Her blev han spurgt om Grunden til Udeblivelsen.

Styrmanden forklarede, at han havde saa meget at bestille, at han ikke havde faaet Tid til at klæde sig om.

„De skal have Tid,“ sagde Etatsraaden. „Kan De ikke indse, at det ser mindre godt ud med en tom Plads ved Bordet?“

Naa, den halve Time kunde Styrmanden selvfølgelig ogsaa nok afse — længere varede det ikke at spise 5-6 Retter Mad. Serveringen besørgetes af rutinerede Tjenere fra Hotel „Phønix“.

Til alle Tider paa Døgnet maatte de vagthavende Officerer være forberedte paa at se H. N. Andersen, der dengang var en Mand paa 54 Aar, vise sig paa Broen eller nede i Maskinen. Og det hørte ikke til Sjældenhederne, at han sad og skrev i sin Kahyt om Natten.

Prins Valdemars Nærværelse medførte, at „Birma“ sejlede under Kongeflag, hvad der vakte megen Opmærksomhed i alle Havne og gav Anledning til

smigrende Presseomtale af det danske Rederi. Alle-rede i Port Said saá man Skibene i Havnen hejse Flagpynt til Ære for den fine Gæst. Et Fortrin for Skibet med Kongeflag var det ogsaa, at alle andre Skibe i Suez-Kanalen skulde stoppe og lade „Birma“ passere. At Kanalafgiften af samme Grund sparede, hvilket for et Skib af „Birma“s Størrelse vil sige ca. 40.000 Francs, havde jo ogsaa sin Betydning.

Ved Ankomsten til Bangkok lykkedes det at faa placeret den lange Firmaster nøjagtig lige ud for Kompagniets Bygning... Og her traf det sig nu en Dag, at første Styrmand stod paa Dækket og betragtede det farverige Liv i Land, da Etatsraadens Stemme lød bag ved ham:

„Ja, det er interessant at se Livet her, synes De ikke, Styrmand?“

„Jo, Hr. Etatsraad, det, man kan overse her fra, ser meget interessant ud.“

„Har De ikke været i Land?“

„Nej, det har jeg endnu ikke haft Tid til.“

„Men De har dog nogle Styr mænd, som De kan betro Arbejdet i et Par Timer. — De kan tage med mig i Land om 10 Minutter.“

Saaledes gik det til, at Etatsraad Andersen tog sin Styrmand i Land og gik rundt og fremviste og forklarede, hvordan han var begyndt at handle og sejele med Teaktræ og i Aaret 1884 havde stiftet sit Firma Andersen & Co., som 1897 kom til at danne Grundlaget for Det Østasiatiske Kompagni.

I Styrmandens Øjne var det, ligesom en haard Skal faldt bort, da H. N. Andersen gik forbi de fattige Bambushytter, som veksler med prægtige Templer, og fortabte sig i sine Erindringer. Rimeligvis har til Gengæld Etatsraaden fundet, at hans Styrmand var denne Opmuntring værd.

For „Gamle John“ var Etatsraad Andersens Besøg i Bangkok en stor Oplevelse. Der gik det Sagn i Siam, at denne gamle Svensker i sin Tid skulde have gjort H. N. Andersen nogle Tjenester, dengang Kaptajn Andersen endnu var en ny Mand herude og kunde have en Haandsrækning behov. Og H. N. Andersen glemte aldrig Folk, der havde hjulpet ham. „Gamle John“ havde derfor en Slags Privilegium, kunde for Eksempel gaa ind i Ø. K.s Store og rekvirere, hvad han behøvede af Klæder og Fødevarer, uden at betale en Øre for det.

Under Opholdet i Siams Hovedstad vekslede Skibs-Besøg af Honoratiores med Besøg i Land, og som Finale paa Festlighederne blev der givet en flot Middag om Bord i „Birma“ for hele den danske Koloni. Høj og lav blev indbudt til denne Middag, ialt 85 Personer, og her blev nu Lejligheden benyttet af flere Talere til at takke H. N. Andersen for den Indsats, han havde gjort i Østen til Danmarks Gavn.

Det blev bagefter fortalt, at man kunde se, at Etatsraaden følte sig bevæget ved denne Hyldest. Men

hvorom alting er, saa gav han i det mindste ikke Udtryk for saadanne Følelser, idet han aldrig selv stod op og holdt Festtale.

Ovenpaa Middagen var der rig Anledning til at faa Tropetørsten „slukket efter“, og en lille glad Portion fra de nederste Bordender kunde ikke staa for de herlige Sager. Rørelsen over at befinde sig om Bord i et saa fint og gæstfrit dansk Skib overvældede dem.

Programmet lød paa, at Gæsterne skulde sejle med Skibet til Havnebyen Paknam ved Menamflodens Munding. Kommen i Land her vilde de da blive befordret tilbage til Bangkok med Ekstratog. Det glippede lidt for enkelte med at faa sagt Farvel og Tak til Etatsraaden, og komiske Scener blev udspillet, da de sidste maatte „droppes“ ned i Baaden, som skulde føre dem til Land.

„Nu er De vel sikker paa, at der ikke findes nogle Efternølere om Bord, Styrmand?“ sagde Etatsraaden. Hvorefter han tilføjede: „Er det ikke forfærdeligt, at der gives Mennesker, som ikke kan ramme Maade, bare fordi der staar nogle Spiritusflasker frit fremme?“

Styrmanden mumlede noget om Varmen.

Den paafølgende Nat skete det, at Tørsten blev slukket af „Birma“s Mænd i lange Baner. Der var paa en mystisk Maade blevet fremtryllet nogle Kasser Øl, men Sporene efter dette Gilde forsvandt stille

ud i Siam-Bugten, den ene tomme Bajerflaske efter den anden, hvad nogen fandt det menneskeligt at lukke Øjnene for — i Betragtning af, at Gaarsdagens Gæster jo havde faaet alt, hvad Hjertet kunde begære af endnu bedre Sager.

Om Morgenen fik dog Etatsraaden at vide, at der var „forsvundet“ nøjagtig 400 Bajere, og han besluttede i sin Vrede at statuere et Eksempel. Kapitajnens Kahyt blev benyttet som Forhørslokale, men de orienterende Afhøringer bragte ikke noget for Dagen om, hvem Synderne kunde være.

Etatsraaden havde gjort sig sine egne Tanker og sendte Bud efter en af Fyrbøderne for at erfare, hvad denne Gruppe af Besætningen mente om Afføren.

De sorte Mænd stak Hovederne sammen, indtil den frimodigste af dem, en pragtfuldt tatoveret Kæmpekarl, erklærede: „La' mig gaa derop — Far her skal nok ordne ham!“

Fyrbøderen kom ind i Kahytten og nikkede, da Etatsraaden begyndte at tiltale ham i omtrent følgende Vendinger:

„Hovmesteren siger, at der er forsvundet 400 Bajere her paa Skibet i Nat. Hvis Gerningsmændene vil melde sig, skal denne kedelige Historie blive skrinlagt, men i modsat Fald vil Sagen blive forfulgt og drage alvorlige Følger efter sig. Kan De fortælle mig noget herom, Fyrbøder?“

Fyrbøderen kiggede paa Etatsraaden og udbrød saa i en slet ikke respektstridig, men forbavset Tone: „Undskyld, hvem er De? Jeg kender Dem ikke. Jeg er forhyret her om Bord af Kaptajnen og første Mester og skal efter Søloven staa dem til Regnskab, men ikke andre. Undskyld!“

Og før Etatsraaden var kommet sig af sin Overraskelse, var den store Fyrbøder forsvundet ud af Døren.

De, som overværede Optrinet, blegnede, for H. N. Andersen var meget vred. Han lod Sagen falde, men gav den Ordre, at denne Mand aldrig mere maatte sætte sine Ben i et af Kompagniets Skibe.

„Nachspielet“ blev dog det artigste, idet Fyrbøderen ogsaa paa næste Rejse sejlede under Ø. K.s Flag, og det blev han ved med, hvilken Kendsgerning tyder paa, at Etatsraaden i sit stille Sind maatte give Manden Ret.

Men gram i Hu tør det nok antydes, at han var, og denne Sindsstemning mærkede Officererne paa Rejsen helt ned til Java, hvor „Birma“ skulde indtage en Sukkerlast i Surabajas Havn. Fire store Lægttere var kommet ud med Ladningen i Sække.

„Vi skal sejle Klokken 4 Eftermiddag!“ havde Etatsraaden beordret.

Styrmænd og Kulier sled som smaa Heste for at faa Ladningen om Bord og stuvet ned i Lastrummene.

Nogle Minutter før Tiden kom Etatsraad Andersen om Bord og spurgte, om man var klar til at sejle. Hvad han naturligvis med et halvt Øje havde set, at man ikke var.

„Vi er ikke færdige med Indladningen,“ lød Styrmandens Svar.

„Har De ikke hørt, vi skal sejle Klokken 4?“

„Jo, men det har været umuligt at blive færdig paa den Tid, skønt vi har arbejdet uden Ophør. Der er endnu flere Hundrede Sække tilbage i Lægterne.“

„Har De ikke forstaaet, at vi skal sejle Klokken 4?“

„Jovel, Hr. Etatsraad!“

„Se saa at faa de Lægtere væk, kap Trosserne, saa vi kan komme af Sted!“

Det skete, som Etatsraaden befalede.

Der var nogen, der undrede sig over, hvordan det siden gik Lægterne ude paa Strømmen.

Forundringen veg imidlertid for Respekt for H. N. Andersens hurtige Omtanke.

Han vidste, at der snart vilde komme et andet af Kompagniets Skibe, som kunde faa den levnedes Ladning Sukker. Desuden havde han overbevist sig om, at der i Nærheden laa to Slæbebaade, som kunde tage Lægterne til Land.

For ham var Præcision Numer 1.

Naar han havde givet Ordre til at sejle paa be-

H. N. Andersen paa Rejse.

stemt Tid og fortalt sine Gæster, som havde været med ham i Land, at de maatte være tilbage paa Skibet ti Minutter før, saa *skulde* der sejles paa den aftalte Tid — Punktum.

En alvorlig Situation.

Spisetiderne blev ikke bebudet ved Klokkeringen eller Gongongslag. Der var Lunch Klokken 12,30, Eftermiddagste Klokken 3,30 og Middag Klokken 7. Morgenmaaltidet kunde enhver indtage *ad libitum* — for sit eget Vedkommende fik Etatsraad Anders serveret Morgenkaffe og Frugt Klokken halv syv — men de øvrige Maaltider var som alt andet om Bord præget af Punktlighed.

De første Dage kunde nogen komme dryssende, men en saadan Uorden holdt hurtig op, naar man opdagede, at Etatsraaden sad paa sin Plads.

Ingen fik Tid til at spekulere over, om Konversationen ved Bordet var fri eller bunden, da Retterne efter bedste Taffelmønster kom og gik med kort Mellemrum. Men alle uden Undtagelse spiste godt. Det er da vist ogsaa en Uskik at hænge længe over Maden! Kaffen serveredes oppe i Rygesalonen, og Cigarerne var ufravigeligt Silvana samt en Havanna-cigar. Om Aftenen blev der budt forskellige Isfor-

friskninger og ofte en Coupe, blandet af Hochheimer og Champagne. Whisky-Soda og lignende stærke Drikke var Etatsraaden ingen Ynder af.

Til Middagen blev der drukket Vin, til Lunchen koldt dansk Fadøl og ligesaa kold dansk Snaps. Og Lunchen blev ikke sjælden krydret med de stærkt efterspurgte Herreretter Biksemad og Labskovs.

En Dag blev der dog Tid til en Spøg ved Bordet. Alexander Svedstrup, som selv gjorde sig megen Umage for at sætte Humøret op, havde den Vane at gøre sig det bekvemt ved at skubbe sine Laksko af, naar han sad og spiste. Dette lille Lapseri havde Selskabet opdaget, og en Dag blev der sat et Forsvindingsnummer i Gang, som udførtes paa den Maade, at de Svedstrupske Sko flyttedes lydløst under Bordet fra Fod til Fod uden dog at passere Etatsraaden, som — behøver det at siges — ikke var indviet i Komplottet.

Da man rejste sig, blev Svedstrup siddende og ragede med sine Fødder langt ind under Bordet for at finde de forsvundne Laksko.

Etatsraaden stod lidt og betragtede Forfatteren.

„Vil De have mere Mad, Hr. Svedstrup?“ spurgte han. „Har De ikke faaet nok at spise?“

„Jo, jeg leder bare efter mine Sko,“ svarede Svedstrup uanfægtet.

„Deres Sko,“ udbrød Prins Georg med en munter

Latter, „dem kan De hente her — de staar herovre hos mig.“

Der var ikke noget ydre Smil at spore paa Etatsraad Andersens Ansigt. Eller ogsaa skjulte han det med det bebrejdende Blik, han sendte Mester og første Styrmand, som han jo nok kunde regne ud havde været med i Legen.

Et lille Træk viser, at Etatsraaden, som var en saa gavmild Vært, dog ogsaa holdt Øje med de smaa Ting i „Husholdningen“.

En Aften, da Hovmesteren hentede Cigarkassen med Havannacigarer ned, laa der en halv Snes Cigarer tilbage i Kassen. Men da han næste Dag bragte den op, var Kassen halv fuld.

Etatsraaden sagde nu til ham, uden at nogen hørte det, at han syntes, der var en lille Rest tilbage i Gaar, hvortil Hovmesteren svarede, at det var rigtigt nok, men han syntes, det vilde se ud af saa lidt, hvis han kun kom med 10 Havannacigarer, og derfor havde han fyldt Kassen op.

Etatsraad Andersen nikkede tavst anerkendende, hvad der var hans Vane, naar en Forklaring tilfredsstillende ham.

Som allerede omtalt var han sparsom med sin Ros. Han kunde ved en Rejses Begyndelse sige: „Naar det er godt, siger jeg ingenting — naar det er daarligt, skal De nok faa det at vide.“

En Besked gav han kun én Gang — saa skulde vedkommende huske den.

Og man stod sig ved at have et Svar parat, naar han spurgte om noget. Det var ham imod at høre en Vending som denne: „Nu skal jeg løbe ned og spørge Kokken.“ Eller: „Nu skal jeg spørge Hovmesteren“.

En Detaille som ny Bordplan, naar der skulde komme fremmede Gæster, tog han sig ogsaa af, det vil sige, han gav sine Direktiver, og saa skulde de sidde fast. Han krævede en hurtig Opfattelsesevne hos sine Omgivelser.

Men for øvrigt ulejligede han ikke Skibets Folk i Tide og Utide ved at trykke paa Ringekontakten. Det var næsten, som om det var ham ubehageligt at benytte dette lille Apparat. Han havde jo sin Tjener lige ved Haanden. Man kunde om Morgenen se denne aarvaagne Mand staa uden for Etatsraadens Dør for at være parat, naar han hørte, at hans Herre var ved at staa op.

De fornemste Gæster havde deres eget Badeværelse i Forbindelse med deres Kahyt, og til disse hørte naturligvis Kompagniets Bestyrelsesformand. Gehejme-Etatsraad Isak Glückstadt var dengang en Mand i Slutningen af Treserne, og det var tydeligt at mærke, at Etatsraad Andersen satte stor Pris paa hans Selskab, hvad der ikke var underligt, naar man kender Forhistorien.

Det var jo „gamle Glückstadt“, der havde taget vel imod H. N. Andersen, da denne kom hjem fra Siam og søgte finansiell Støtte til Oprettelsen af Det Østasiatiske Kompagni med Hovedsæde i København. Den daværende danske Bankmand og Handelskonge C. F. Tietgen afviste med Skepsis disse højtflyvende Planer om et Rederi- og Handelsforetagende i Danmark med Filialer i fjerne Lande. Luftkasteller ansaa Tietgen vist saadanne Planer for at være. Men Isak Glückstadt var forstaaende, og ved hans og Landmandsbankens Støtte blev Kompagniet oprettet.

H. N. Andersen var derfor glad for at kunne vise Glückstadt Arbejdsmarken i Østen. Og naar man mindes de Baand, der knyttede disse to Mænd sammen for Livet, er det interessant at erfare følgende dramatiske Episode, som fandt Sted i rum Sø og paa et hængende Haar kunde have kastet en mørk Skygge over „Birma“s Rejse.

En Nat, før første Styrmand gik til sin Vagt paa Broen, fik han den Indskydelse at begive sig paa en Inspektionstur gennem Gangene mellem Passagerkahytterne. Han opdagede da i Skæret af en elektrisk Pære, at der stod en mærkelig Taage i Nærheden af Gehejme-Etatsraadens Kammer, og da han kom nærmere, var han ikke i Tvivl om, at det var Damp.

En uhyggelig Anelse greb ham. Han bankede paa uden at faa Svar, og da han derefter aabnede Dø-

ren, saá han Sovekammeret fyldt af Damp. I den tætte Taage kunde han lige skimte Glückstadt, som laa i sin Køje, tilsyneladende livløs. I en Fart styrtede han ind i Kammeret og bar den bevidstløse Mand ud paa Gangen, hvor han lagde ham paa et Tæppe. Saa løb han først til Lægens Kahyt og derefter til Etatsraadens for at vække dem begge.

Etatsraad Andersen kom løbende samtidig med Lægen og knælede ned ved Siden af den livløse Skikkelse, idet han udbrød med klagende Stemme:

„Aa, Glückstadt, min kære, gamle Ven, slaa dog Øjnene op! Har jeg taget dig med ud paa denne Rejse for at slaa dig ihjel?“

Dr. Hauch tog straks Affære, og det lykkedes ham i Løbet af forholdsvis kort Tid at bringe Glückstadt tilbage til Livet. — Men hvad vilde der være sket, hvis Styrmanden ikke havde faaet den Indskydelse at gaa en Tur gennem Gangen?

Episoden blev efter Hovedpersonens eget Ønske ikke meget omtalt. Men dølges kunde den ikke, da der naturligvis blev foranstaltet en grundig Undersøgelse for at finde Aarsagen til, at Dampen var sivet ud af Rørene. Fejlen blev ogsaa fundet, en tilsyneladende ubetydelig Fabrikationsfejl, som absolut ikke kunde tilskrives nogen om Bord. Og Gentagelser blev forhindrede.

Om H. N. Andersen var dus med Isak Glückstadt, vides ikke af den, der skriver disse Linier. Han var næppe dus med mange Mennesker. Men i det be-

vægede Øjeblik, da han laa paa Knæ ved Vennens hjælpeløse Legeme, kom det fortrolige Ord over hans Læber.

Liniefest og Julefest.

Da Ækvator passeredes paa Rejsen ned til Java, blev der fejret Liniefest paa „Birma“. De ombordværende, som ikke tidligere var gaaet over Linien, døbttes i et Sejldugsbassin og fik bagefter udleveret det dertil hørende Certifikat. Men Hans Majestæt Kong Neptun, som ellers plejer at have frit Spillerum ved disse Lejligheder, havde vistnok modtaget visse Henstillinger fra Etatsraaden, og det maa formodes, at for Eksempel en Mand som den stille Lærde, Ekscellencen Deuntzer, der bar Fuldskæg, blev sparet for Indsæbning og Barbering! Glückstadt derimod havde gerne et skælmsk Blink bag Brilleglassene, naar der var Løjer om Bord, og ogsaa Prinserne deltog lystigt i Festen.

Det er sandsynligt, at Etatsraad Andersen mindedes sin egen Liniedaab under primitive Forhold som Styrmand i et Skib, hvor Skonroggerne var saa gamle og kunde være saa fulde af Orm, at Folkene altid sad og bankede de haarde Tvebakker mod Bordet. Han har i sine Erindringer fortalt, at denne Banken var blevet ham i den Grad en Vanesag, at

han længe efter kunde gribe sig selv i at sidde i sit Hjem eller andetsteds og banke Brødet imod Bordet.

En anden bemærkelsesværdig Højtidelighed var Julefesten, som indtraf, medens „Birma“ laa i Hongkongs Havn.

Termometret var krøbet op paa nogle og tredive Grader Celsius „i Skyggen“ den 24. December, da Julebrevene blev omdelt paa Skibet. Nogle af Passagererne laa i deres Dækstole under Solsejlet og gispede af Varme, medens en enkelt var ubesindig nok til at lægge sig ude i Solskinnet uden Hat paa Hovedet — det var en af de unge Piger, som ved denne Adfærd var lige ved at paadrage sig Solstik.

En af Skibets Officerer gjorde Damen opmærksom paa, at det kunde have farlige Følger at ligge og sole sig i en saadan Brandhede, og Etatsraaden, som kom forbi i det samme, gav denne Advarsel sin Tilslutning.

Lidt efter var alle optagne af at beundre de fine broderede Silkesjaler, vævede Tæpper, Sølvsager og udskaarne Elfenbensarbejder, som veltalende Handelsmænd kom myldrende om Bord med og bredte ud paa Borde og Stole og Dæk. Det rygtedes hurtigt i Land, at der laa et kongeligt Skib paa Reden, og at Passagererne var rige Mennesker. Og de Priser, Kineserne forlangte, var selvfølgelig afpassede herefter. De var skruet saa højt i Vejret, at Etatsraad Andersen følte det som sin personlige Pligt at gribe regulerende ind:

„Naar Sælgeren nævner en Pris,“ sagde han, „skal De dividere den med 5, saa kan der være nogen Mening i at begynde at handle. Kineseren vil blive meget forbavset og bagefter more sig over Dem, hvis De betaler den Pris, han forlanger!“

Det skal siges, at der blev meget livlig Omsætning, endda til de reducerede Priser.

Etatsraaden købte personlig Julegaver hos en Sølvsmed inde i Hongkong, blandt andet nogle smukke Sølvkrus, som Kaptajnen og andre af Officererne blev betænkt med, men den flotteste Gave var dog „Mandelgaven“, den bestod nemlig i en stor oval Sølvbakke med tilhørende Testel, Kander, Skaale, Skeer og saa videre, alt i kunstfærdigt forarbejdet Hongkongsølv med Anvendelse af forskellige Dyre- og Blomstermotiver.

Julemiddagen var ægte dansk, Risengrød og Gaa-sesteg, og var ens for alle om Bord. Efter Bordet blev der i Salonen tændt et af de bekendte sammenklappelige Juletræer, der var anbragt oven paa en Spilledaase, hvor Træet stod og drejede langsomt rundt, samtidig med at Værket spillede Julens gamle Salmer, som alle sang med Tankerne hjemme.

Da Lysene var ved at brænde ned, sad de to Prinsesser lige overfor hinanden og morede sig med at puste Flammerne ud, naar et Lys i Forbidrejningen kom ud for dem.

„Nu er det din Tur til at puste,“ raabte Prins Georg til Prins Valdemar.

„Det kan jeg ikke,“ svarede hans Onkel med underlig tykt Mæle, „jeg sidder med en Pebernød i Munden — saa kommer jeg til at skyde dig!“

Mandelgaven blev vundet af en af de svenske Gæster, Fru Wallenberg.

„Det kunde være vældig morsomt at vinde den,“ havde Styrmanden udtalt sig med, dengang Hovmesteren viste Gaven frem før Middagen.

„De skal følge mit Raad,“ lød Svaret, „spis ikke for meget Risengrød, for De *kan* da nok begribe, at det er forud bestemt, hvem der skal være den heldige Vinder. Der skal være Plan i alting.“

Nu har jeg hørt den med, sikke noget Snyderi! tænker en og anden Læser maaske. Men er det ikke det samme Puslespil, der gentager sig i alle Hjem i den søde Juletid?

I Hongkong blev der hyret en ældre Kineserkok. Han-Ju-Sen hed han, men blev for Nemheds Skyld kaldt Hansen. Han var Ekspert i Carry-Retter, som Maven har saa godt af i Østens lumske Feber-Klima, og han var flink til at lære fra sig i Kabyssen, hvor han desuden virkede meget oplivende ved sit pud-sige Pidgin-English. Han-Ju-Sen gjorde Tjeneste i fire Uger, det vil sige saa længe Skibet befandt sig i de kinesiske og japanske Farvande. Rejsen gik nemlig helt til Yokohama, hvor de to Prinser fik Indbydelse til at være Mikadoens Gæster.

Saa fulgte Hjemrejsen og dermed Rejsens Afslutning. Før Gæsterne gik fra Borde i Marseille, kan det noteres, at H. N. Andersen var meget rundhaandet med sine Dusører til Restaurationspersonalet om Bord.

Mester og Styrmanden spurgte forsøgsvis, om det vilde stride mod Etiketten, hvis de gik til Jernbanestationen og sagde Farvel ved Toget. Etatsraaden svarede, at han fandt dette velbetænkt, og at han skulde sørge for, at der var Vognplads til dem fra Skibet til Toget, de kunde jo køre sammen med hans Datter og hendes Veninde.

Kort Tid efter „Birma“'s Hjemkomst til København blev Kaptajnen, første Mester og Styrmanden tilsagt til at møde paa Kompagniets Kontor, én efter én, og saa snart de kom ind til Etatsraaden, begyndte han at tale om Rejsen, idet han støttede sig til nogle Optegnelser, han havde liggende foran sig paa Skrivebordet.

Det gik hurtigt op for dem, at det var deres „Synderegister“, som Etatsraaden havde noteret op paa Rejsen.

H. N. Andersen gennemgik Punkt for Punkt med dem og mindede dem om, hvad de havde gjort forkert. Husker De den Situation, hvor jeg sagde, De ikke havde baaret Dem rigtigt ad?

Til de fleste Punkter kom Officererne med nogle

Forsvarsbemærkninger, som Etatsraaden imidlertid afviste, hvorefter han sluttede med at sige, idet han som altid ved saadanne Lejligheder talte i Billeder:

„De staar maaske i dette Øjeblik og tænker: Lad ham bare snakke, det gamle Sludrechatol! — men De maa huske paa, Kaptajn (eller Styrmand, eller Mester), at De er et lille Hjul i det store Maskineri, og hvis det lille Hjul gaar i Staa, saa gaar hele Maskineriet i Staa. Kan De ikke nok forstaa det?“

„Konferencen“ endte med Forstaaelse fra Officerens Side.

Bagefter kunde Etatsraaden sige til Chefen for Skibsafdelingen:

„Jeg kan godt lide den Mand. Vi skal huske ham ved et kommende Avancement!“

De samme tre Skibsofficerer modtog efter Hjemkomsten en venlig Indbydelse til Frokost hos Prinsesse Marie i Det gule Palæ i Amaliegade, ved hvilken Lejlighed der blev talt meget om „Birma“s Rejse, og hvor det glædede de tre Sømænd at høre, at Prins Valdemar havde befundet sig saa udmærket om Bord.

En lille Oplevelse efter Frokosten skrev de sig bag Øret, fordi den gav dem Anledning til Eftertanke. Medens de sad ved Kaffen og Cigaren, telefonerede Prinsessen til Etatsraaden og førte en Samtale med ham paa den utvungne Maade, som benyttes mellem gode Venner.

De hørte hende sige til sidst: „Jeg synes, Deres Stemme lyder noget træt — nu skal jeg ikke tage mere af Deres Tid...“

Ved disse Ord kom de tre Mænd til at mindes, at han paa Rejsen havde været plaget en Del af Hovedpine, fordi han aldrig undte sin Hjerne Hvile. Og det var dog kun én Side af hans Arbejde, som de havde været Vidne til.

Mon en af Skæbnegudinderne har lyttet til Prinsessens Telefonsamtale?

Det skulde jo blive hende, den langt yngre, der blev træt og maatte af Sted længe før Etatsraaden, i en Alder af kun 44 Aar. Hin Decemberdag i Aaret 1909 staar tydeligt i Erindringen, da en Skare Journalister, forsamlede i Forværelset i Det gule Palæ, modtog Budskabet af den katolske Kirkes Primas i Danmark, den gamle Biskop Johannes van Euch. Kun de tre Ord: Det er forbi.

Telegrammet om Dødsfaldet naaede Prins Valdemar og tre af hans Sønner paa Rejse ud til Østen med et af Ø. K.s Skibe, efter hvilken Meddelelse Prinserne gik fra Borde i Colombo og rejste tilbage til Danmark.

S. S. „Birma“ kom til at foretage endnu en historisk Rejse, idet Damperen var Kongeskib paa Kong Frederik den Ottendes Rejse til Færøerne og Island

i Aaret 1909. Staten lejede af Det Østasiatiske Kompagni baade denne Dampner og „St. Domingo“, hvilken sidste afgav Plads til Rigsdagens Medlemmer, som fulgte med paa Rejsen. Denne historiske Rejse har faaet sin egen Beskrivelse i Bogform, og den skal kun mindes her, fordi H. N. Andersen deltog i Islandsrejsen som Kongens Gæst.

For Kompagniets Virksomhed fik Rejsen ingen Betydning. Men naar en og anden nulevende Rejse-deltager lader Tankerne glide tilbage, vil de maaske standse ved Billedet af Etatsraad Andersen, da han stod i Døren til Rygesalonen og læste nogle temmelig højrøstede, kortspillende Rigsdagsmænd Teksten, udtalende som sin uforgribelige Mening, at han ikke fandt deres Nattekommers forenelig med deres Stilling som Folkets valgte Repræsentanter. Om Salven bed paa de gæve Tingmænd, er dog vist tvivlsomt.

ETATSRAAD ANDERSEN DRØMMER TILBAGE...

Meddelelsen om Prinsesse Maries Død havde gjort et dybt Indtryk paa alle om Bord i Damperen „St. Croix“, og denne trykkede Stemning holdt sig længe efter, at Prinserne var gaaet i Land i Colombo...

Etatsraad Andersen, som var Vært paa Rejsen, fulgte med Skibet til Bangkok i Forretningsøjemed og for at hilse paa sine gamle Venner.

Dette Besøg i Siam blev H. N. Andersens sidste. Han har selv haft en Følelse af, at der i Fremtiden ikke vilde blive levnet ham Tid mere til disse Rejser til Østen, rimeligvis var de heller ikke nødvendige mere, da Kompagniets Rammer var fasttømrede.

Læserne vil have Udbytte af at høre, hvordan han selv — i sin Erindringsbog „Udvikling“ — mindedes Besøget i Bangkok i Slutningen af 1909 og Begyndelsen af 1910.

„Dagen efter Ankomsten var jeg hos Kongen, som havde glædet sig til at se Prins Valdemar og hans Sønner. Kongen var ikke rask, og ved en Middag nogle Dage senere betroede han mig, at han frygtede, at hans Sygdom, den Brightske Syge, ikke vilde levne ham lang Tid at leve i.

Jeg besøgte Venner og Bekendte i Bangkok og da særlig min gode Ven, Kromatah, hvor jeg som i gamle Dage tilbragte Aftenen i stille Samtale. Kromatah var nu i Nærheden af 80, en meget høj Alder derude.

Juleaften blev fejret om Bord i „St. Croix“ paa dansk Vis, i Tropevarme. Samlet om Bord var alle Danske i Kompagniets Tjeneste i Siam, som var kommet til Stede i Bangkok for at møde mig, og enkelte andre. Den 7. Januar, Dagen før Afrejsen, sagde jeg Farvel til Kromatah med Følelsen af, at det kunde være sidste Gang, jeg saá ham, og den samme Tanke var vel til Stede hos ham. Vor Afsked var præget deraf.

Henimod Aften tog jeg ud til Dusit-Paladset for at tage Afsked med Kongen. Jeg takkede ham for den Tillid, han havde vist mig, og for hans Godhed imod mig. Han svarede filosofisk, at det var gensidigt. Det var ogsaa sidste Gang, jeg saá Kong Chula Longkorn. — Den 24. Oktober 1910 fik jeg Telegram om, at han var død.

Da jeg om Aftenen i Maaneskin sad paa „St. Croix“ Dæk, gik mange Tanker gennem min Hjerne. „St. Croix“ laa opankret paa Floden lige overfor Det Østasiatiske Kompagnis Hovedbygning, og Oriental Avenue laa aaben for mit Blik. Jeg kunde følge Livet forbi det Sted, hvor Huset laa, som havde været vort Hjem.

Livet i Avenuen døde hen, og den monotone Musik fra Bredderne forstummede, men „Buri Majkit-faj“ Raabet lød paa Floden og blandede sig med Tropenattens gammelkendte Lyde og Liv og Vel-lugten fra Tropenattens Blomster.

Virkelighedens Skikkelser var forsvundet fra Avenuen, men Minderne myldrede frem og befolkede den. Jeg saá mange skiftende Syner, medens jeg kæmpede med stærk Længsel, som gik til det kolde Nord. Sjældent er Minderne traadt klarere frem for mig end denne Nat i Bangkok, hvor mit Blik søgte gennem den maanebelyste Avenue, og mine Tanker samlede alt, hvad jeg havde oplevet i Bangkok. Uænsset var Natten gledet hen, og Dagsrødmen, som jeg saa ofte havde været Vidne til i disse Omgivelser, begyndte i Øst, før jeg gik ind i mit Kammer og gjorde mig færdig til den sidste Runde i Kompagniets Virksomheder. Noget senere paa Dagen tog jeg Af-sked med Bangkok.

Sidst i Februar 1910 var jeg atter hjemme efter ca. 4 Maaneders Fraværelse. De paa Rejsen indsamlede Erfaringer blev udnyttede til at føje nye Led og Virksomheder til det allerede bestaaende. Rejsens Oplevelser og Længsler blev ombyttet med det daglige Arbejdes Poesi — Øst, Vest, hjemme bedst.“

Et andet Sted i den samme Bog har H. N. Andersen fastholdt nogle af de vaagne Drømme fra den her beskrevne Nat paa „St. Croix“ Dæk, medens alle

andre Væsener paa Skibet sov. Poetiske er hans Min-
der om Aarets Gang i Troperne:

„Op dukker af Mindernes Mylder Dage i Bangkok
ved Monsunens Skiftetid, hvor Luften staar stille og
Solen brænder fra en skyløs Himmel, saa der intet
Steds findes Ly for Varmen. Lægger man i en skyg-
gefuld Stue Haanden paa en Jerngenstand, faar man
en Følelse af, at den har været i Ilden og kun til Dels
er afkølet, og bader man i Vand, der holder 25 Gra-
der Reaumur, gaar der straks en Kuldegysning gen-
nem En. I Overgangen fra Nordost-Monsunen til
Sydvest-Monsunen, særlig i Maanederne Marts og
April, før Regnen begynder at falde, naar Solen med
tiltagende Glød har gennemvarmet Jorden og Hu-
sene, synes det, som om enhver sagte Luftning med-
fører Varme...

Naar den første Regn begynder at falde, sluges
den af den ophedede Jord, hvorfra der i Dagevis
kan udstrømme en fugtig Varme, der virker matten-
de og sløvende.

I den første Halvdel af Maj begynder sædvanlig
den forløsende Sydvest-Monsun, som medfører ve-
ritable Skybrud, saa Vandet strømmer henad Jor-
den, medens Tordenen ruller med skrattende øredø-
vende Lyd, og knitrende Lyn farer paa Kryds og
tværs gennem Luften og, kan hænde, flækker store
Træer, der giver Husly for Slinger og andet Kryb,
som farer husvilde rundt i det strømmende Vand,

hvis de ikke dræbes. Udbruddet af saadanne voldssomme Byger indtræder sædvanligvis hen paa Eftermiddagen, naar Flodtiden sætter ind.

Uvejret kan efter dets første Rasen fortsætte sig gennem Natten med hule Tordendrøn og Regnens Plasken til Akkompagnement af de store Oksefrøer, der frembringer Lyde som vedvarende Brøl af Okser — taknemmelige Nætter for Tyve, fordi deres Virken ikke høres.

Dette er Regntiden, som ikke er at forstaa saaledes, at det regner til Stadighed. Selv i Regnperioden kan det være Tørvejr Dage ad Gangen, ligesom der kan være Perioder, hvor Sydvest-Monsunen er svag. Men i Juni, Juli og August blæser Monsunen gennemgaaende frisk.

I September, Oktober og November er Vejret variabelt, men det næste Par Maaneder er det mere eller mindre køligt, og Temperaturen i Bangkok kan gaa ned til 10 à 12 Graders Reaumur om Natten med tynd, gennemsigtig klar Luft. Stjernerne syner store, og Maanen rund. I saadanne Nætter gaar det ind i Bevidstheden, at Himmellegerne svæver i Æteren.

Hver Tid paa Dagen har sine Ejendommeligheder. Staar man op før Solen og gaar ned i Haven, bliver man Vidne til, hvorledes alt levende forsøger at forsyne sig med Livets Fornødenheder i den tidlige Morgentime. Fugle, Insekter, Slanger og andet Kryb er fremme, og der udfægtes mange Kampe for Tilværelsen. Men en Time efter, at Solen

at sende sine Straaler ud over Jorden, har de fleste trukket sig tilbage til deres Skjulesteder.

En stor Del af Tropernes Dyreverden skjuler sine Handlinger bag Nattens Slør.

Paa nogle Tider af Aaret i de første Aftentimer dækkes de oplyste Stuer, særlig i Nærheden af Lamper og Lys, af tykke Lag af større og mindre Insekter, og man kan blive Vidne til en tyst Jagt paa disse af de lydløse Firben, som sværmer om paa Loft og Vægge.

Til Tider vibrerer Luften af Gekkoens Skrig — et graat, brunspættet, krokodillelignende Firben af en 8 til 10 Tommers Længde, som kommer til Syne paa Væggen bag fra et Maleri eller anden Genstand. Dets Skrig er egentlig en Række paa hinanden følgende Skrig, der som Hundeglam kan høres langt bort, og som kan faa Mennesker, der endnu ikke er fortrolige med Lyden, til at fare sammen.

Men meget af det, Himlen hvælver sig over i Tropene, glider under Vanens Magt ind i Menneskets Tilværelse som Selvfølgeligheder og bliver en Del af det daglige Liv. Selv de blodtørstige Moskitoer, som er særlig ivrige i mørke Nætter, kan blive en Vaneplage.

Der er dog to Ting, som jeg aldrig upaaagtet har kunnet faa til at glide ind i min Tilværelse.

Et halvt Hundrede Skridt fra vort Hus i Oriental Avenue stod et stort, gammelt Træ, et *Ficus religiosa* eller Botræ, som Siameserne kalder det,

dem anses for helligt. I dette Træ samledes der om Natten paa visse Tider af Aaret af mig ubekendte Aarsager en talrig Koloni af store Flagermus, populært kaldet flyvende Ræve, der, naar man ser dem svæve i Luften, ligner Krager. De hang ved Benene i Træet, og det var et underligt Syn at se dette Træ i en stjerneklar Nat befolket med disse halvt Fugle, halvt Pattedyr, som i Timevis kunde vedblive i Kor at udstøde saa spidse, gennemtrængende Skrig, at de kunde holde Nerverne i en vibrerende Bevægelse. De har berøvet mig mange Timers haardt tiltrængt Søvn. Nogle Gange har jeg affyret mit Gevær mod Træet. Men døde der nogen, blev de hængende, og naar Dagen gryede, var Sværmen borte. Det kunde give Fred en kort Tid, men før Søvnens atter meldte sig, var de der igen til hen imod Morgenstunden . . .“

Den anden Tropeplage, som gik paa Nerverne, Pariahundene, skildrer H. N. Andersen lige saa virksomhedsfuldt:

„I Nærheden af Fuldmaane kunde man ved Midnatstid blive Vidne til, at de saakaldte Pariahunde, som det vrimler af i Bangkok, som paa et givet Signal hævede Snuden mod Maanen og fra den ene Ende af Byen til den anden pludselig begyndte at hyle i Kor. Naar jeg en saadan maaneklar Nat laa i min bedste Søvn, og Hylet begyndte, saá jeg halvt i Drømme alle Bangkoks Pariahunde stikke Snuderne frem mod Maanen og hyle, men kun et Øjeblik til, og jeg var inde i en hylende Virkelighed og maatte medleve

en Times nerverystende Hundehyl, hvis Virkninger ikke kan gengives.

Om Aftenen sad vi ofte nede ved Floden og saå paa det mangeartede Liv, som rørte sig dér — uden at se det — og lyttede til de mangeartede Lyde, som fyldte Luften — uden at høre dem — fordi de som en halv Snes Retter varm Mad hørte sammen med det daglige Liv. Det hele var saa selvfølgelig for mig, som at min Kone var ved Tebordet Klokken 6 hver Morgen.

Mange har som vi siddet ved Floden Maaneskinsaftener og set og hørt Livet bevæge sig op og ned ad den glinsende Menam, „Vandenes Moder“, som Bangkok skylder sin Beliggenhed, og som har baaret saa megen Historie paa sin Ryg og været en Livskilde for Siam, og de vil huske den monotone Falbyden af Varer fra smaa Baade, som glider frem og tilbage med Raab, som naar der raabes med Varer i Københavns Gader, saaledes det ganske almindelige „Buri Majkitfaj!“ — Cigaretter og Tændstikker! — som til langt ud paa Natten trænger ind over Flodens Bredder, og som hørte med for at gøre Flodlivet fuldstændigt.

En saadan Aften, naar den monotone siamesiske og kinesiske Musik baner sig Vej fra den ene Side af Floden til den anden, og hvide Tropeblomster, hvis Kalk er lukket om Dagen, udfolder sig for at lade deres stærke Duft strømme ud, er det, som om Poesien usynligt sejler omkring i den lette klare Trope-

luft. Men Minderne melder sig, og Tankerne flygter fra Tid og Sted...“

Blandt Minderne er ogsaa fremsteget Erindringen om hin Dag hos Handelskongen Tietgen, da H. N. Andersen søgte at paavirke den store gamle Mand ved at udmale for ham Østens rige Overflod af Teaktræ og Næringsprodukter, som kunde blive sejlet til Europa og Danmark paa danske Skibe.

Tietgen, som selv med Held havde ført saa mange merkantile Planer ud i Livet, svarede den yngre Mand, at han kunde da nok tænke, at hvis der virkelig laa Muligheder i den af ham angivne Retning, vilde de for længe siden være blevet realiserede!

H. N. Andersen tænkte tilbage paa dette Møde med bitter Undren.

Tietgen oplevede dog ikke alene at se Det Østasiatiske Kompagni blive en Realitet. Han oplevede ogsaa, før han døde i Aaret 1901, at se Kompagniet blive et blomstrende Handelsforetagende.

DA „SELANDIA“ VAKTE OPSIGT I LONDON

Den store Epoke i Skibsfarten blev Dieselmotorskibene, som et dansk Skibsværft fik Æren af at bygge paa H. N. Andersens Initiativ og denne Mand Æren af at føre ud i Praksis. Det første Motorskib kom til at hedde „Selandia“, og fik altsaa Navn efter Sjælland, og de nærmest efterfølgende fik ligeledes Navne efter danske Landsdele, men alle i den sproglige Form, som vilde falde Udlændinge let paa Tungen. Thi disse Skibe blev skabt for at vise Flaget paa fjerne Strande og hente og bringe Varer fra og til Orienten. Handelen følger Flaget, har Etatsraad Andersen sagt.

M. S. „Selandia“ blev bygget paa Burmeister & Wains Værft og var ude paa en hel Serie af Prøveture, først med Værftets og Kompagniets Ledere og Funktionærer om Bord, derefter med Repræsentanter for Regering og Rigsdag og Presse, før Skibet blev endeligt afleveret den 17. Februar 1912. Fem Dage senere lagde „Selandia“ ud paa sin første lange Rejse.

Rejsen var imødeset med store Forventninger og med adskillig Skepsis. Selve Opfinderen af Diesel-

motoren, Tyskeren Rudolf Diesel, stillede sig i Begyndelsen tvivlende overfor Anvendelsen af denne Motor i store søgaaende Skibe. Men al Skepsis blev gjort til Skamme, takket være de danske tekniske Opfindelser, der gjorde Motoren anvendelig netop til Brug for store Skibe.

Etatsraad Andersen fulgte selv med „Selandia“ til London og havde indbudt flere prominente Mænd til at deltage i denne første Del af Rejsen, deriblandt Viceadmiral Andreas du Plessis de Richelieu, teknisk Direktør hos Burmeister & Wain Ivar B. Knudsen, Overingeniør sammesteds O. Jørgensen, Direktørerne Chr. Schmiegelow og H. J. Schiødt og Arkitekt Carl Brummer, som havde varetaget den kunstneriske Side af Skibets Udstyr. Saloner og Kahytter var overordentlig smagfuldt dekorerede for den Tid. I nyere Tid er denne indre Udsmykning, baade med Hensyn til Bekvemmelighed og Luksus, blevet overgaaet mange Gange. Men dengang var „Selandia“ ubestridt Danmarks fineste Skib.

Motorskibets første Anløbsplads var Nørre Sundby, hvor det skulde indtage en Ladning Cement.

Allerede om Natten faldt det ind med Taage paa Vejen over Kattegat, og H. N. Andersen lyttede utaalmodigt til Fløjten, for han havde meddelt, at „Selandia“ vilde ankomme til London paa et bestemt Klokkeslet. Og Taage i Starten er et ubehageligt Varsel.

Kommen ind i Limfjorden vilde Kaptajnen give den sædvanlige Ordre til at rigge Lossebommene ned og gøre alt klar til Lastning, men første Styrmand havde „sejlet med Etatsraaden før“ og fraraadede Manøvren, da han af Erfaring vidste, at Etatsraad Andersen ikke ønskede at se Bommene nedriggede, før Skibet laa ved Kaj.

Naa, saa ventede man med dette Arbejde, og Følgen blev igen en lille Forsinkelse.

Paa den første Del af Rejsen over Nordsøen blev den fæle Taage hængende og Fløjten flittigt brugt. Farten var snart god, snart daarlig. Etatsraaden opholdt sig meget ofte paa Broen, og Humøret stod ærligt talt ikke højt hos nogen af Parterne. I det ene Øjeblik blev Farten sat saa meget op, som Sigtbarheden tillod det, men fem Minutter efter maatte den sættes ned igen, naar Taagebankerne svøbte sig som uldne Skyer omkring Skibet.

Ærgerligt, naar man har lovet at være der paa en bestemt Tid — det var det stadige Omkvæd.

Den sidste Del af Rejsen foregik i haard Kuling, som fejede Taagemasserne bort.

Trods Taagen blev London naaet, om ikke paa det lovede Klokkeslet, saa dog paa den lovede Dag, 27. Februar, og det tør nok antydes, at det nye, skorstensløse Skib vakte smigrende Opmærksomhed i Verdens største Havneby, hvor det gik til Kaj i West India Dock. Pressefotografer og Journalister vimsede om Bord tidlig og silde, der kom lange

Bladene, og Etatsraaden var gavmild med Indbydelser til at bese Skibet og være Gæster ved hans Bord.

Blandt de indflydelsesrige Englændere, som kom om Bord og beundrede „Selandia“ og spiste Lunch hos Mr. Andersen — andet kaldtes Etatsraaden aldrig i London — kan nævnes Earl Grey og Winston Churchill, endvidere Chefen for den britiske Marines Maskin-Departement, Sir Henry Oram, Viceadmiral Prinsen af Battenberg og Admiral Bridgeman samt nogle af Cheferne for de største engelske Rederier. Disse Fagmænd var meget interesserede i at faa alt at se. Den danske Gesandt, Kammerherre Constantin Brun, og den danske Generalkonsul, Valdemar Faber, kom ogsaa om Bord, ligesom Lederen af Ø.K.s Afdeling i London, Direktør Johannes Madsen-Mygdal, var blandt Gæsterne i de fire Dage, „Selandia“ blev liggende i London.

Der var Kulstrejke i England paa dette Tidspunkt, og Skibsfarten led som Følge heraf Afbræk, hvad der yderligere bidrog til, at Opmærksomheden samlede sig om dette nye Skib, der var uberørt af den Slags Kalamiteter.

„Selandia“s Olieforsyning var beregnet rigeligt at række til Rejsen til Singapore, hvor ny Forsyning finder Sted.

Den Dag Earl Grey og Winston Churchill kom om Bord, havde Mesterkokken lavet en Lunch og pyntet et Bord, som mindedes længe...

Etatsraaden var i disse Dage en glad og lykkelig Mand, glad paa Danmarks Vegne over, at den nye Skibstype vandt saa megen Anerkendelse i det britiske Rige. Paa Billeder fra den Tid ses han da ogsaa som den smilende, tilfredse Mand.

Men tilbage til Lunchen.

Vel sagtens for at glæde Englænderne havde den fingerfærdige Kok ved Hjælp af Meldejlavet en stor Borddekoration, forestillende Nelson-Monumentet paa Trafalgar Square. Nelson paa Toppen af Søjlen overskuede Bordet, og Løverne ved Monumentets Fod sad og syntes helt lækkersultne ved Synet og Lugten af al denne Mad, alle disse kolde Kødretter, der var indrammede saa kunstnerisk, at man skulde tro, en Billedhugger stod til Kabysens Disposition.

Et Kvarter før Lunchtid inspicerede Etatsraaden Bordet, og da han havde set lidt paa Nelson-Monumentet, gav han Kokken Besked paa at fjerne det, hvad den flinke Mand gjorde næsten grædefærdig, for han havde været oppe det meste af Natten for at modellere...

Der var ikke noget at udsætte paa „Kunstværket“ som Borddekoration i al Almindelighed. Men mon ikke H. N. Andersen tænkte paa, at der paa Fodstykket af Nelson-Monumentet staar anført Søheltens sejrrige Slag, deriblandt ogsaa Slaget paa Københavns Red 2. April 1801. Etatsraad Andersen maa umiddelbart have følt, at det kunde tage sig ud, som

om Dansken vilde krybe lidt for Engelskmanden — han udtalte ikke sine Tanker, men som sagt: Genstanden blev fjernet.

Fra London sejlede „Selandia“ til Antwerpen for at laste Stykgods til Østen og derfra til andre Havne i samme Ærinde. I Genua blev der indtaget nogle Blokke Marmor til Kongens Palads i Bangkok.

I Det røde Hav og Det indiske Hav hændte det nogle Gange, at Kaptajnen paa store Passagerdamper lod Skibet gaa et Stykke ud af Kurs for at give Passagererne Lejlighed til at se det mærkelige Skib, som de havde faaet Telegram om var i Farvandet. Naar Skibene da gik tæt forbi hinanden, blev der en Vinken og Fotograferen.

„Selandia“s Kaptajn havde faaet Ordre til at sende Telegram hjem hver Dag om, hvordan Rejsen forløb. Den forløb glimrende, uden Motorskade eller Uheld af nogen Art. En Garantimester fra Burmeister & Wain fulgte med paa Turen, hvad der ogsaa altid senere har været Tilfældet paa Dieselmotorskibenes første Rejse, og der var naturligvis medtaget forskellige Slags Reservedele, men der blev slet ikke Brug for dem. Det vilde ikke have været nødvendigt at stoppe Skibet for at skifte en Ventil i en Motor, da man i en saadan Situation kan sejle videre paa den anden Motor. Men der indtraf overhovedet ingen Overraskelser, Rejsen gik ualmindelig glat uden Forhindring af nogen Art. Telegrammerne fra Søen

blev derfor efterhaanden noget ensformige, men vakte saa meget des større Tilfredshed paa Kontoret.

I Singapore fik Skibet Besøg af Chefen for den siamesiske Marines Maskinafdeling, Danskeren Kommandør Johnson, som havde til Hensigt at studere „Selandia“s Indretning, da der var Tale om at bygge en Motoryacht til Kongen af Siam. Kommandøren fulgte med Skibet op til Bangkok, Rejsens Endepunkt.

Her oplevedes bevægede Dage. Hver Dag nye Ansigter om Bord, Frokostgæster og Middagsgæster, og sommetider flere Hundrede Mennesker, som fik Indbydelse til at sejle op og ned ad Floden og derved god Lejlighed til at overbevise sig om Motorskibets Manøvreringsdygtighed samt om det berømte danske kolde Fadøls Fortræffelighed, og begge Dele blev lovprist i høje Toner i Land.

Det skyldtes dog næppe Rygterne om det skummende Fadøl, at „Selandia“ var lige paa Nippet til at blive kongeligt Fartøj. Hermed hang det saaledes sammen, at den siamesiske Enkedronning ytrede Lyst til at foretage en Rejse til Japan og vilde finde det interessant, om en saadan Rejse kunde ske om Bord i dette nye danske Skib. Men paa Grund af Sygdom blev Tanken opgivet.

Takket være de mange Besøg af Honoratiores fik Kokken, der havde Ord for ikke at interessere sig

for „almindelig Mad“, Revanche for den Historie med Nelson-Monumentet.

Det var hartad forbløffende, hvad denne Madkunstner kunde faa ud af en Portion Panérmel: Kold Dyresteg paa et Fad kan enhver servere, men „Selandia“s Kok skænkede Rammen lige saa stor Opmærksomhed som Indholdet og mente, at Kødet burde ligge i en Kumme oven paa en „Træstub“, og at der i Nærheden af denne Stub absolut maatte staa en flot Jæger, som sigtede med sin Riffel paa en springende Hjort. Hvem vilde da ikke gerne smage Retten? Kaviar og fersk røget Laks skulde ligge i Skaale, som blev løftet indbydende til Vejrs af skønne Havfruer. Og Isen bæres ind paa Ryggen af en vandrende siamesisk Elefant. Jo, det var en Kok, som virkelig elskede sin Métier.

Efter Triumferne i Bangkok vendte „Selandia“ hjem til Europa med en god Last af Ris, Teaktræ, Peber, Copra og Gummi.

Og en smuk Sommerdag samme Aar laa Motorskibet i Aarhus som første danske Havn og lossede Copra, da der skete noget uventet.

H. N. ANDERSENS MØDE MED KEJSER WILHELM

Kompagniets andet Motorskib, „Fionia“, var imidlertid bygget færdig paa Burmeister & Wains Værft og laa i Slutningen af Juni Maaned i Frihavnen med Sejlordre til Østen, da Etatsraad Andersen, maaske følgende et pludseligt Instinkt, kom om Bord og gav Ordre til at sejle til Kiel, hvor den berømte Kieler-Regatta i de Dage fandt Sted i Overværelse af den tyske Kejser, Wilhelm II, og under Tilstrømning af mange Skibe med fremragende Marine-Notabiliteter om Bord.

Etatsraaden vilde give Kejseren Lejlighed til at se det danske Motorskib, hvis Majestæten ønskede det.

Resultatet er kendt og indskrevet i den danske Handelsmarines Historie. Kejser Wilhelm blev saa imponeret af denne nye Skibstype, at han anmodede H. N. Andersen om at sælge Skibet, og Køberen var Tysklands, ja, vel nok Verdens dengang største Dampskibsselskab, Hamburg-Amerika Linien, hvis Generaldirektør Albert Ballin var kommet om Bord i „Fionia“ sammen med Kejseren og hans Følge og foretog en Sejlads paa Fjorden. Under udelt Opmærksomhed fra alle andre forsamlede Skibes Side.

Bagefter var Kejseren Etatsraadens Gæst ved et Glas Champagne. En overmaade charmerende Gæst, som ikke sparede paa Lovprisning af det smukke danske Arbejde.

M. S. „Selandia“ laa som omtalt i Aarhus Havn, og her modtog Kaptajnen nu et Telegram fra Etatsraaden med Ordre om at gaa til Kiel for at hente ham.

Ved Ankomsten hertil kom der et nyt Telegram, hvori der stod: Kejseren er om Bord. Hils med Flaget, naar De passerer, men lad være med at ankre, før „Fionia“ er kommet til Kaj.

Kejseren fik saaledes begge Motorskibe at se.

Salgsprisen for M. S. „Fionia“ sagdes at være den samme, som Det Østasiatiske Kompagni havde betalt Burmeister & Wain for Skibet.

Det syntes, som om to Mænd her havde mødt hinanden, der var lige hurtige til Handling.

Kejser Wilhelm affattede paa staaende Fod et Telegram til den danske Konge. Han stod ved Flyglet i „Fionia“s Damesalon og skrev her uden Tøven sin Hilsen til Kong Christian, lykønskende ham til det Fremskridt paa Skibsfartens Omraade, som Danmark havde foretaget ved at anbringe Dieselmotorer i store søgaaende Skibe.

Og som en fin Opmærksomhed gav Kejseren samtidig Ordre til, at Skibet, der altsaa nu indgik i Hamburg-Amerika Liniens Flaade, blev døbt om til Christian X.

Hjemme i Danmark var et nyt Motorskib allerede under Arbejde. Efter Successen med „Selandia“ og „Fionia“ har Kompagniet til sin oversøiske Fart siden den Tid udelukkende ladet bygge Dieselmotorskibe. En ny „Fionia“ løb for øvrigt senere af Stabelen.

Andre hjemlige og udenlandske Rederier fulgte Eksemplet en Aarrække derefter, altsaa noget nølende. Det var, ligesom der følte nogen Aversion imod dette skorstensløse Skib, som helt ændrede det tilvante Billede af Farten til Søs. Man vilde ikke undvære „Røgsøjlen i Horisonten“. Ogsaa i Passagerkredse mærkedes denne Ulyst. Der findes Turister, som foretrækker at sejle med en Damper og helst med et Skib med saa mange Skorstene som muligt!

Ø.K. har da ogsaa været klog nok til at tage Hensyn til saadanne Følelser ved i Tidens Løb at forsyne Motorskibene med smaa Pynteskorstene. Men Etatsraadens Kælebarn forskaanedes for den Slags „bluff“, hun fik aldrig Skorsten. Her skete Udblæsningen stadig gennem nogle Huller i en af Masterne, der paa det paagældende Stykke maledes sort.

Fra Kiel sejlede „Selandia“ med Etatsraaden om Bord direkte til København, hvor der i Hast blev beredt en straalende Modtagelse. Publikum følte Trang til at hilse Skibet velkommen hjem igen efter en historisk Rejse og til at hylde H. N. Andersen for den

storstiledede Maade, hvorpaa han havde startet Motor-skibene. Hundredevis af Baade laa ved alle Havne-trapper og fik fuld Last af Passagerer, som vilde ud og møde „Selandia“, og to store Dampere, ligeledes fulde af begejstrede Københavnerne, sejlede ned i Drogden for at lade de første Hurraraab lyde dér. Til sidst ledsagede en festlig Sværm af Fartøjer i mange forskellige Størrelser lige ned til Kapronings-baade Motorskibet ind i Havnen, hvor Øjet kunde glæde sig ved Synet af mange flagsmykkede Skibe.

Tilskuerne ved dette Skuespil tænkte vel paa Fremtiden... Men Tanken kunde godt strejfe For-tiden, minde om Modtagelsen paa Københavns Red af Thorvaldsen, da han en Sommerdag i Aaret 1838 vendte endelig hjem til Danmark. Der var dog den Forskel paa de to Modtagelser, at det her var det danske Skib, der modtog Hyldesten, medens H. N. Andersen som sædvanlig unddrog sig den direkte offentlige Virak.

Derimod gav han straks efter Hjemkomsten en Lunch om Bord for sine øverste Funktionærer samt for nogle af Burmeister & Wains ledende Mænd.

Hans betroede undergivne Mænd fra denne Pe-riode siger om H. N. Andersen, at han var „en Mand med sund Fornuft helt igennem“. Det er et karakteristisk Træk, at han ikke rejste sig og holdt offentlige Taler, men naar han blandt sine Omgivelser paa en Rejse fandt et Menneske, som han følte Sym-

pati for, kunde han sidde og tale med ham et Par Timer.

Og det var altid interessante Spørgsmaal, han valgte at tale om. For Eksempel ved Bordet, hvor han med Forkærlighed valgte et historisk Emne, som han først selv gav sit Syn paa og derefter meget gerne hørte sine Gæsters Mening om. Det er ogsaa en Misforstaaelse at tro, at han i en Samtale altid var Alvorsmanden. Han kunde goutere en Morsomhed og le godt deraf, men Flovheder hadede han som Pesten.

Efter den første Rejse gik „Selandia“ ind i fast Fart paa Bangkok Linien. Paa Skibets fjerde Rejse medfulgte Prins Chira af Siam, der i sin Tid havde faaet nogen militær Uddannelse i Danmark og ogsaa havde gjort Tjeneste i den danske Hær. Prinsen var nu syg og ønskede gerne Skibslejlighed for sig selv og sin Gemalinde med Følge og Ægteparrets Børn ud til Siam med et dansk Skib. Og Etatsraad Andersen var straks rede til Tjeneste.

Prinsefamilien og Følget gik om Bord i „Selandia“ i Genua. Desværre var Prinsen saa syg paa Størstedelen af Rejsen, at han kun sjælden viste sig ved Bordet, og der herskede nogen Ængstelse for, hvad der eventuelt kunde blive nødvendigt at foretage sig i en alvorlig Situation. En Læge medførte Prinsen nemlig mærkeligt nok ikke. Han naaede dog sit

Hjemland i levende Live, men bukkede kort Tid efter under for en Sygdom, der havde pint ham i mange Aar.

Et haandgribeligt Vidnesbyrd om, at Prins Chira trods sin Sygdom var i Besiddelse af Lune, staar som Minde i et dansk Hjem. Den Dag han gik i Land i Bangkok, forærede han Kaptajnen en fint ciceleret Sølvdaase paa Størrelse med et lille Hvidkaalshoved og med indlagte Figurer, forarbejdet i Beg, det i Siam kendte Nielloværk. Daasen, der var forsynet med Laag, havde i Følge Prinsens Forklaring tilhørt den tredie Konge af det daværende Dynasti og var af ham bleven benyttet som et kongeligt intimt Stykke Møbel. Men engang, da Kongens Kammertjener fik en Misunder, en Mand, der vilde forsøge at styrte ham i Kongens Gunst, havde denne onde Mand set sit Snit til at fylde Daasen med Græshopper, der sprang i Vejret, saa snart Laaget aabnedes. Og siden hin Dag blev Møblet infamt kasseret til sit oprindelige Brug.

Prinsen lo selv hjerteligt af Historien. Men denne har for øvrigt ogsaa den interessante Side, at den i et Glimt viser os Østerlandenes Pragt og de højtstaaende Siameseres Skønhedssans selv i de smaa daglige Ting.

EN ÆRESSAG FOR KAPTAJNERNE

I de foregaaende Kapitler har der været Lejlighed til at lære Etatsraad Andersen at kende i hans direkte Forhold til sine Skibsofficerer. I det her følgende Afsnit skal han ses som Kompagniets Direktør, der sender indtrængende Instruktionsskrivelser til Skibsførerne og deri understreger deres Pligter og Ansvar.

Det interessante Aktstykke, der er stilet til Skibets navngivne Kaptajn, viser tillige H. N. Andersen som den Pennens Mester, han blev med Aarene.

Jeg ønsker, skriver Etatsraaden, at henlede Deres Opmærksomhed paa visse, her beskrevne Forhold, som jeg meget indtrængende anmoder Dem om at skænke Deres fulde Agtpaagivenhed.

Naar jeg undertiden foretager Rejser med Kompagniets Skibe, har jeg Lejlighed til at iagttage Forhold personlig om Bord, som kræver særlig Opmærksomhed, og ofte har det bedrøvet mig at iagttage, at baade Førere og Officerer savner en alsidig

Forstaaelse af det Ansvar og de Pligter, der paa-hviler dem med Hensyn til Skib, Mandskab og Lad-ning, som er dem betroede.

De Fordringer, Direktionen stiller til Dem som til Kompagniets andre Førere, er i store Træk som følger:

De maa før Rejsens Begyndelse erhverve Dem Overblik over Deres Skibs Indretning i alle Enkelt-heder, og Billedet heraf maa staa levende indprentet i Deres Hukommelse, hvilket vil være Dem til uvur-derlig Nytte under alle Forhold. De maa overtænke og stadig have for Øje, at det Skib, som er betroet Dem for en lang Rejse, hvor det er unddraget Direk-tionens direkte Kontrol, har en Værdi af flere Mil-lioner Kroner, og at der, førend der kan være Tale om Overskud af den i Skibet indestaaende Kapital, fragaar Udgifter til Skibets Amortisation, Assurance, Vedligeholdelse og Klassifikation, der tilsammen kan andrage 20 % af Skibets Værdi, hvortil kommer Ud-gifterne til den daglige Drift: til Kul, Olie, Hyre, Proviant, Kanal- og Havneafgifter af alle Arter, til Lastning og Losning, Reklamationer o. s. v.

En god Fører er ikke alene Navigator, men maa ogsaa besidde merkantil Indsigt, og De maa ikke *alene* betragte Dem som Fører, men tillige som Di-rektør for en væsentlig Afdeling af Kompagniet, og gøre Dem klart, at jo længer De fjerner Dem fra Kompagniets Direktion, desto større bliver Deres

Ansvar. De maa som Følge heraf være beflittet paa under fuld Hensyntagen til Mandskabets sunde og gode Forplejning og mønsterværdige Vedligeholdelse og Renholdelse af Deres Skib at udøve sund Økonomi i alle Forhold under Iagttagelse af den gode Regel, at det, der spares, fortjenes. Dette gælder al Økonomi — fra Økonomi med Tiden til det, der medfører direkte Udgifter, og De maa vel erindre, at Skibet, Midlet for det merkantile Formaal, er ansvarlig for den Ladning, det bringer fra Havn til Havn, at Ladningens enkelte Dele ofte er meget værdifulde og tilsammen repræsenterer store Summer, og at Spild og Beskadigelse samt Uagtsomhed af enhver Art derfor ofte kan medføre betydelige Tab for Selskabet, som ved Paapasselighed fra Deres og Deres Officerers Side kunde være undgaaet. —

Uden at gaa i Detaljer vil jeg paapege, at det først og fremmest er Deres Pligt at gøre Deres yderste for at bringe Deres Skib sikkert fra Havn til Havn, og De maa være fuldt fortrolig med det Ansvar, der i dette Forhold paahviler Dem baade for Mennesker og Gods. Dette Ansvar er saavel ved mundtlige som ved skriftlige Instruktioner ofte og meget indtrængende stillet Dem som Kompagniets andre Skibsførere for Øje.

Det samme er paa mange Maader sket med Hensyn til Orden og Renlighed om Bord. Jeg beklager at maatte udtale, at disse Forhold til Dels forsøm-

mes, og at der ret ofte ikke skænkes dem den Opmærksomhed, de bør være Genstand for.

Jeg har ved forskellige Lejligheder personlig overbevist mig om, og paatalt, saadanne Forsømmeligheder og ikke sjældent faaet det Svar af Føreren, at han havde sagt det til første Styrmand. Ved at forfølge Forholdet har det vist sig, at Befalingen var druknet nedefter. Jeg vil derfor nu indskyde, at det for en Leder, lige meget under hvilke Forhold, ikke alene er en Pligt, men ogsaa en Æressag at vaage over, at hans Ordre bliver udførte. Gennemføres dette i alle Enkeltheder, vil det virke mere opdragende end Foredrag, Befalinger og Bebrejdelser, og de undergivne vil derved lettere selv udvikle sig til Ledere. Dette gælder saavel for Deres Officerer som for Deres Mandskab, blandt hvilke der er mange, der gerne vil gøre Karrière, og omfatter De Deres Officerer og Mandskab med Interesse, skulde det være Dem en lige saa kær Pligt at bidrage dertil som at holde Deres Skib i mønsterværdig Orden, hvorved De vil bidrage til at hæve Det Østasiatiske Kompagnis Anseelse, hvilket ogsaa bør være en Æressag for Dem. —

Naar jeg har paatalt Forhold vedrørende Orden og Renlighed i Kompagniets Skibe, har jeg ofte faaet det Svar, at Mangel paa Tid var Grunden til de paa-klagede Forhold. I de aller fleste Tilfælde har dette kun været en Undskyldning og i saa godt som alle

bundet i Mangel paa Ordenssans og Interesse. Den Fører, der har Blikket aabent for, hvorledes hans Opgave lettes ved god Orden, vil ikke tøve med at indføre den og vaage over dens Overholdelse i sit Skib. Ordenssans skaber hos alle den ubevidste Æresfølelse og Pligtfølelse.

Hovedopgaven for dem, som det er betroet at føre et af Kompagniets Skibe, som Direktionen har anvendt Flid og Eftertanke paa at fremstille bedst passende for det særlige Formaal, er at udnytte det paa rette Maade. Denne Udnyttelse betinges nemlig ikke alene af Direktionens merkantile Dispositioner med Skibet, men som De kan udlede af det foregaaende, til Tider nok saa meget af maalbevidst Organisation og Ledelse om Bord. Deres første Opgave maa derfor være at organisere Evner og Tid og med Omsigt lægge Deres Program og til alle Tider vaage over, at alt udføres efter den forud lagte Plan, vel erindrende, at De ikke bør forlange andet af Deres undergivne end det, De selv kan udføre og er rede til at gaa i Spidsen for.

Holder De Dem de her givne almindelige Regler efterrettelig, vil De i Løbet af en Rejse finde, at hvad De maaske inden Rejsens Begyndelse har anset for en vanskelig og byrdefuld Gerning, er et forholdsvis let og interessant Arbejde, og De vil derved anspore Dem selv til at søge at opnaa endnu bedre Resultater, og De vil desuden ved en saadan maalbevidst

Organisation og systematisk Ledelse i høj Grad lette Besætningens Arbejdet om Bord. —

Jeg vil gerne indprente Dem, at der ikke er noget om Bord i det Dem betroede Skib, som De ikke har Ansvaret for lige overfor Direktionen, naar undtages den tekniske Ledelse af Dampmaskiner og Motorer. For alle de andres Arbejde og Pligter lige fra første Officers til Hovmesterens, Kokkens og det øvrige Mandskabs samt for Skibets Proviant har De det øverste Ansvar, og under Udøvelsen af Deres Pligt maa det være Deres Opgave at skabe Tilfredshed og gode Forhold om Bord i det Skib, der for en Tid er Deres og Deres undergivnes Hjem. Kan De opnaa dette, vil De selv finde den bedste Løn, der ligger i den Tilfredsstillelse, det er at skabe Tilfredshed hos andre.

Endelig ønsker jeg at tilføje, at det vil være en overordentlig Tilfredsstillelse saavel for Kompagniets Direktion i Almindelighed som for mig personlig ved Siden af Efterlevelse af de her givne Regler og Instruktioner, De Tid efter anden har modtaget, at finde absolut Orden gennemført overalt i det Dem betroede Skib fra For til Agter, paa Dæk og i Kamre, i Lastrum og Baade og alle øvrige Steder, og jeg vil ikke undlade at minde om, at Deres Fremtid og Forhold i Kompagniets Tjeneste kan komme til at afhænge af den Tilfredshed med Deres Gerning, som De selv er Herre over at fremkalde hos Deres Direktion.

Til Slutning skal jeg oplyse Dem om, at dette Brevs Indhold er Inspektionen bekendt, og at der saavel fra Direktionens som fra Inspektionens Side vil blive vaaget over, hvorvidt De i Fremtiden handler i den Aand og efter de Regler, som dette Brev indeholder.

Med megen Agtelse

H. N. Andersen.

ET SKIB TAGER GRUNDEN

Naar hans gamle veltjente Skibsførere nu bagefter sidder og taler om ham, mærkes det, at der er ingen Slinger i deres Erindringer. H. N. Andersens Personlighed maa have gjort et stærkt Indtryk paa dem.

Det er morsomt at høre en sige: I nøjagtig 17 Minutter var jeg inde hos Etatsraaden!

En anden Kaptajn har noteret den Tid, der blev givet ham, til 20 Minutter.

Det lyder, som om Talen drejede sig om en privat Audiens paa allerhøjeste Sted.

Det er ogsaa almindeligt at høre hans gamle Folk sige:

Jeg skrev bagefter ned, hvad han sagde, fordi jeg vilde huske det.

En af dem bemærker om den Instruktionsskrivelse, som er citeret i det foregaaende Kapitel:

Naar man faar tilsendt saadan en Skrivelse, hændelsesvis et Sted ude paa Jordkloden, hvor der er god Tid til at tygge den igennem, saa gør man sig naturligvis selv den Fornøjelse at fremsætte visse kritiske Modbemærkninger! Især naar man er ung Kaptajn. For Eksempel angaaende en Henstilling som den, at Skibsføreren skal overbevise sig om, at

en Ordre fra ham nu ogsaa virkelig bliver udført. Hvad behager, siger man til sig selv, vil Etatsraaden nu have os til at rende rundt i Skibet og undersøge den Slags? Det maa vel være nok, at man giver sine Ordre.

Men vær vis paa, at jeg senere mange Gange har haft Lejlighed til at give Manden Ret. Det er et glimrende Udtryk, han bruger, at man ikke maa risikere, at en Befaling druknes nedefter. Jeg har nemlig selv haft det Tilfælde, at Styrmanden lod en Ordre fra mig gaa videre til anden Styrmand, og da den til sidst endte hos en Matros, glemte denne Mand den rent tilfældig, fordi han vel var bleven optaget af andre Sager. Nej, det er saa rigtigt, at en Ordre skal pareres straks, og at man staar sig ved at overbevise sig om, at den er blevet udført.

Jeg var ikke mere end midt i Trediveerne, da jeg selv blev udnævnt til Fører af et af de store Passagerskibe, som gik mellem Polen og Amerika. Paa Udnævnelsesdagen fik jeg Ordre til at give Møde paa Etatsraadens Kontor sammen med Chefen for Skibsafdelingen, Direktør Schmiegelow. Og da jeg sad overfor ham, spurgte han mig ud om min tidligere Tjeneste. Jeg fortalte da blandt andet, at jeg havde været første Styrmand paa en af Etatsraadens Rejser til Norge.

„Jeg mindes godt Deres Ansigt,“ sagde Etatsraaden, og det tiltalte mig naturligvis, for saadan en Rejse varer jo ikke mere end nogle faa

Henvendt til Direktør Schmiegelow bemærkede han, at han syntes, det var et godt Valg, Direktøren havde gjort.

Til mig sagde Etatsraaden til sidst:

„Naar De nu i en saa ung Alder er blevet udnævnt til Fører for et af Kompagniets største Passagerskibe, saa er det, fordi De selv vilde frem i Tjenesten. De maa nu paaskønne den Tillid, Direktionen viser Dem, og det er mit Ønske, at De vil føre Skibet til Kompagniets Tilfredshed, til Glæde for Dem selv og til Hæder for det danske Flag.“

Ja, saaledes faldt Ordene. Jeg noterede dem nemlig ned, da jeg var blevet alene. I Parentes bemærket tror jeg ikke, at H. N. Andersen har haft nogen af sine nyudnævnte Kaptajner inde hos sig, uden at han har brugt Ordene Danmark og det danske Flag.

Naa, jeg sejlede saa ud med det gode, store Skib, og Rejserne gik godt i nogle Aar, indtil Skibet en Dag i taaget Vejr stod fast nede ved Danzig. Det varede rigtignok ikke længe, ialt nøjagtig 22 Minutter, men Skibet havde altsaa taget Grunden. Vi kom klar uden fremmed Assistance — ved Hjælp af et Varpanker. Men Begivenheden skulde jo rapporteres, og lidt efter vidste de det paa Kontoret i København.

Jeg fik straks Telegram om omgaaende at meddele alt, hvad jeg havde foretaget mig i den foreliggende Situation, og det gjorde jeg, jeg glemte ingen Ting. Det blev til et Telegram paa 180 Ord.

Da vi efter en foreløbig Undersøgelse var paa Vej til København, kom der et nyt Telegram om at gaa i Dok for at blive nærmere undersøgt. Det var jeg forberedt paa, for vi havde flere Hundrede Passagerer med Skibet og skulde over Atlanterhavet. Jeg havde ogsaa onde Drømme om, hvad der ventede mig selv. Og jeg pakkede mit Tøj.

Jeg har aldrig været saa langt nede som i de Timer, da vi nærmede os København.

Vel, Skibet kom i Dok, og her viste det sig heldigvis straks, at Bunden ikke fejlede det mindste. Vi havde staaet blødt. Skibstilsynet gav Tilladelse til at fortsætte Rejsen med det samme. Og jeg blev om Bord.

Jeg havde som sagt været forberedt paa at blive smidt i Land, og det er det mest nederdrægtige, der kan hænde en Skibsfører, for saa vil det jo altid hedde sig, at man har gjort en grov Fejl.

Men jeg blev og sejlede videre.

Jeg fik aldrig at vide, hvad Direktionen mente om mit Telegram, men jeg tænkte tit ved mig selv, at Etatsraaden, som den gamle Sømand han var, har sagt til de andre Herrer i Direktionen, at jeg havde foretaget mig akkurat, hvad der skulde foretages. Selv om han i Rang blev Danmarks største Borger, saa var han nemlig Sømand først og fremmest.

ET GAMMELT MINDE FRA BAR'EN I HOTEL „HONGKONG“

Det var en Dag i Aaret 1896. Ude i Hongkong, den engelske Koloni i Kina, som blev afstaaet til Storbritannien ved Freden i Nanking 1842. To gode Danskere havde slaaet sig ned ved et Bord i Nærheden af Hotel „Hongkong“s Bar og sad nu og talte sammen om deres Oplevelser. Den ene var Stevedore, levede af tilfældigt forekommende Skibsforretninger, den anden, en ung Styrmand, var for nylig vendt tilbage fra en eventyrlig Rejse til Øgruppen Carolinerne, som dengang endnu ejedes af Spanien.

Den sidstnævnte havde nok at fortælle, for det Skib, hvor han havde gjort Tjeneste som Styrmand om Bord, og hvor der ikke fandtes andre hvide Mænd end Skipperen og Styrmanden, var totalt forlist paa Voldrevet paa Øen Yap. En skybrudagtig Troperegn havde skjult Indløbskanalen og var Skyld i, at den lille Dampertørnede lige imod Revet. Men der er som bekendt ikke noget saa galt, uden at det er godt for noget. Den unge Dansker fik herved Lejlighed til at lære denne naturskønne Stillehavs Ø

— Yap er paa Størrelse med Møen — rigtig godt at kende. Han maatte nemlig opholde sig paa Øen i tre Uger, før der blev Skibslejlighed tilbage til Hongkong.

De to Mænd, som sad her og talte sammen, var Venner af den Art, som mødes og skilles. Stevedoren fik formedelst visse fugtige Tilbøjeligheder ikke noget langt Liv, hvorimod Styrmanden, der var gjort af bedre Tømmer og udgaaet fra et godt Hjem, efter nogle Aars Forløb sagde Farvel til det hektiske Liv i „de duftende Vandes Dal“ — Kinesernes Navn for Øen Hongkong — og rejste hjem til Danmark, hvor han senere blev Skibsfører.

Gæster kom og gik ved Bar'en. Sproget, man hørte, var naturligvis Engelsk, for Størsteparten af disse tropeklædte Mænd var Englændere. Nogle rige kinesiske Købmænd, som ogsaa yndede at komme ind og faa sig en Eftermiddags-Opstrammer paa det ansete Hotel, lavede, silkeklædte, stærkt op i Billedet.

Vore to Landsmænd benyttede sig imidlertid af deres Modersmaal, fordi de sad for sig selv og havde mange Ting at sludre om, naar de endelig mødtes.

En paa Hotellet boende Gæst, der sad ved et Bord i Nærheden, kom nu hen og hilste paa dem, idet han sagde:

„Jeg hører, at de Herrer taler Dansk, tillad mig at hilse paa Dem, mit Navn er Andersen. Jeg har min Forretning i Bangkok, Andersen & Company.“

Det næste, der skete, var, at man fik en Gin og Frazer Water i hinandens Selskab. H. N. Andersen spurgte dem ud om Forholdene i Hongkong og oplyste selv, at han var paa Forretningsrejse og skulde videre til andre Byer. Som det senere viste sig, var han ude for at knytte Forbindelser.

De andre fortalte ham, at der kun levede tre Danskere i Hongkong, og at det var en meget sjælden Begivenhed at se det danske Flag vaje fra et Skib i Havnen. Den sidste Damper, som havde været der, var den lille „Frejr“ fra Randers.

H. N. Andersen sad og lyttede, mest med bortvendt Blik, for han havde ofte Opmærksomheden henvendt paa Skibene i Havnen, dette Mylder af store og smaa Skibe. Men han lyttede dog høfligt til den unge Styrmands Beretning om Oplevelserne blandt de Indfødte paa Yap. Hankønnet syntes ikke at have afvundet Styrmanden nogen nævneværdig Interesse, men de fladnæsedede Piger med Bastskørterne var ved Gud i Himlen søde. De er jo af malajisk Race, de Mennesker, saa jeg antager, De kender Typen, Hr. Andersen?

H. N. Andersen svarede, at han kendte Folketyperne paa mange af Øerne i Stillehavet fra Rejser i sine unge Dage, men Øen Yap havde han aldrig anløbet. Der voksede vel Kokospalmer der som paa de andre Øer? spurgte han.

Masser af Kokospalmer, ivrede Styrmanden, og

hele Skove af Pandanustræer, de saakaldte „Skruepalmer“, der bærer bærlignende Frugter, som er en stor Lækkerbidsken. Desforuden gror der jo ogsaa baade Bananer og Brødfrugttræer samt Bambus i lange Baner.

Efter at H. N. Andersen havde siddet tavs i nogen Tid, fremsatte han til sine Tilhøreres Forundring en Bemærkning om, at han ikke troede, Spanien vilde beholde Carolinerne ret længe. Som Forholdene havde udviklet sig for Spaniolerne, vilde de se sig nødsagede til at sælge.

Og hvem skulde da Køberen blive? spurgte den Mand, som mindes denne Samtale paa Hotellet i Hongkong.

Tyskerne, svarede H. N. Andersen uden Betænkning. Og Seeren fik Ret. To Aar efter købte Tyskland Carolinerne.

Spurgt, om han i øvrigt havde oplevet noget interessant, kilede Styrmanden løs igen, denne Gang fortællende om en Rejse fra Hongkong til Singapore med flere Hundrede kinesiske Kulier om Bord, stuede ned i Lasten. Der udbrød Kolera blandt disse Mennesker, og Matrosernes væsentligste Arbejde bestod i at hive Lig over Bord. Paa én Dag alene blev der ekspederet 40 Stykker over Rælingen. Et Menneskeliv var jo ingenting værd, men de syge Kulier selv lod heldigvis til at være revnende ligeglade, om de levede eller døde. De havde forpligtet sig til at

arbejde paa en Kokosplantage for en Løn af 10 Cents (dengang 25 Øre) om Dagen paa egen Kost.

Hvordan gik det med at holde Disciplin paa Skibet? spurgte H. N. Andersen.

Det gik jo ved Hjælp af Revolveren, forklarede Styrmanden. Men han skulde lige love for, at det var en værre upaalidelig Bande. Skal der holdes Mandstugt paa saadan et beskidt Skib, maa Folkene lære, at Kaptajnen og Styrmanden ikke betænker sig paa at bruge deres Skydevaaben i en given Situation.

Lidt efter sagde H. N. Andersen Farvel til de to Landsmænd, som imidlertid blev siddende en god Stund endnu. Hvide Mænd tjente mange Penge ved at sejle med Skibe som de her nævnte, men Pengene fik hurtigt Ben at gaa paa, naar man kom i Land. Men man var jo ung og ugift og skyldte kun sig selv Regnskab for Tilværelsen...

Aaret efter denne Samtale var H. N. Andersen hjemme i Danmark, hvor han startede Det Østasiatiske Kompagni — og nu varede det ikke længe, før den første Damper, som førte Kompagniets Mærke, det blaa Anker paa hvid Dug, kom sejlede ind i Hongkongs gode Havn, medbringende Varer og for at hente Varer. Skibet var det nybyggede S. S. „Siam“, og Manden, der førte Skibet, var Kaptajn C. M. T. Cold.

Agter ude vajede Dannebrog som Splitflag, hvad

H. N. Andersen havde ansøgt om Tilladelse til, da han stiftede sit Foretagende. Det Østasiatiske Kompagnis Forbogstaver stod prentet i Korsets vandrette hvide Felt, og i det øverste venstre Felt var Kontormærket, Ankeret, anbragt.

En ny Handels-Æra skulde indledes, en Genoplivelse af Det Kongelige Octroyerede Asiatiske Compagnies Traditioner. Efter mere end hundrede Aars Virksomhed til Gavn for Danmark var dette Selskab blevet opløst i Aaret 1843. Halvtreds Aar efter kom H. N. Andersen og knyttede paa ny Østen til Danmark.

Han forstod Betydningen af at tage de rette Mænd i sin Tjeneste. Kaptajn Cold havde været Officer i den danske Marine og derefter gjort nogle Aars Tjeneste i den russiske Marine, da H. N. Andersen fik Øje paa ham. Cold fik for øvrigt en glimrende Løbebane, idet han senere blev udnævnt til Guvernør i Dansk Vestindien, hvorfra han kaldtes hjem til Stillingen som administrerende Direktør i Det forenede Dampskibsselskab. I tre Aar sad han som Udenrigsminister i Ministeriet Neergaard.

Men i hine Dage førte Kaptajn Cold altsaa Det Østasiatiske Kompagnis Skibe til Østen. Det næste Skib, han førte derud, var „Annam“.

„Siam“ var bygget i Flensborg, men „Annam“ og Kompagniets senere følgende Dampere blev bygget hos Burmeister & Wain.

„Annam“ lastede 7000 Tons og var i nogle Aar Danmarks største Skib, indtil det blev slaaet (i 1903) af Det forenede Dampskibsselskabs Amerikabaad „Oscar II“.

De Danske i Østen — og de endnu levende Personer af dem, som gjorde Rejsen med — mindes „Siam“ og „Annam“ med Glæde og har mange rosende Ord parat om C. M. T. Cold, der var Sømand helt igennem og vidste, hvor Skabet skulde staa, ogsaa naar H. N. Andersen var om Bord. Da Skibet kom op til Vladivostok og han skulde have Lods om Bord ved Askold, imponerede han Lodsens ved at tale flydende Russisk med ham.

Men Landkrabber havde han et Horn i Siden paa. Han saá med Fornøjelse russiske Søofficerer som Gæster ved Bordet. Russiske Landofficerer derimod vilde han ikke gøre Dikkedarer for — de kunde faa et Glas Brændevin i Rygesalonen!

Det vil ikke være overensstemmende med Sandheden at sige, at Damperen „Siam“ ligefrem vakte Opsigt, da den lod Ankeret falde for første Gang i Hongkongs Havn, men det er sandt, at den Styrmand, Læserne stiftede Bekendtskab med for lidt siden, gjorde store, glade Øjne, da han saá det smukke Skib. Han havde nok hørt, at Det Østasiatiske Kompagni var blevet oprettet af den Mand, han havde mødt ved Bar'en i Hotel „Hongkong“ — men

her blev han nu Vidne til, at det første Resultat tonede lyslevende frem. Og dette Syn havde den Virkning, at han blev grebet af Længsel efter selv at vende hjem for at blive Fører af et Skib under dansk Flag.

Saadan formede Livet sig i Hongkong for godt fyrretyve Aar siden. Danmarks Navn var dengang næsten gaaet i Glemmebogen. Nu kommer og gaar Kompagniets Skibe, og der lever mange Landsmænd derude, ja, baade dør og i andre kinesiske og japaniske Byer, som kan takke H. N. Andersen for deres gode Eksistensmuligheder.

DA H. N. ANDERSEN GJORDE DEN RUSSISKE KEJSER EN TJENESTE

En Dag i Efteraaret 1905 laa Kompagniets Damp-
per „St. Croix“ i Københavns Frihavn og ventede
paa Sejlordre til Østen.

Det var urolige Tider i Europa dengang, og Spæn-
dingen stammede fra Rusland, som lige havde haft
sin ulykkelige Krig med Japan. Nu rystedes Czarens
udstrakte Rige af blodige Revolter i de fleste store
Byer, og Kejser Nicolaj II havde haardt Brug for
erfarne Raadgivere. En af de Mænd, hvis Raad
Czaren satte størst Pris paa, Alexander Isvolski,
gjorde dengang Tjeneste som Ruslands Gesandt i
København, og bragt i en alvorlig Situation sendte
Kejseren nu Bud efter denne Mand. En kejserlig
Kurer ankom til København og overbragte Isvolski
forseglet Ordre til hurtigst muligt at afrejse til Kron-
stadt for at træffe Czaren i denne befæstede By og
være til hans Raadighed i nogen Tid.

Under normale Forhold kunde Gesandten have
taget Toget til St. Petersborg, men Jernbanerejse
var udelukket, da der var erklæret Generalstrejke i
Rusland.

H. N. Andersen var blandt de første, som fik Kundskab om denne Sag, og han besluttede straks at stille „St. Croix“ til Disposition. Kaptajnen fik Ordre til at lade en Suite af de bedste Kahytter gøre i Stand til at modtage en fornem Gæst samt til at være sejlklar, og allerede en Time efter denne Ordre kom H. N. Andersen selv kørende ud til Midtermolen i Selskab med den russiske Gesandt. Først nu fik man om Bord paa Skibet at vide, hvorhen Rejsen skulde gaa.

„St. Croix“ gjorde en Rekordrejse til Kronstadt, idet denne By blev naaet paa 52 Timer.

Men derefter blev der ogsaa et Ophold paa en Uge. Det var nemlig Meningen at vente og høre, om Gesandten skulde med tilbage til København.

Den spændende Ventetid blev af to af Skibets Officerer benyttet til Besøg i Land, hvor de fik styret deres Ærgerrighed, bogstavelig talt fik de „lugtet Krudtet“. Bedst som de kom gaaende gennem en af Kronstadts Gader, befandt de sig pludselig midt i en Regn af Geværkugler, som affyredes foran dem og bagved dem, henholdsvis af czartro Tropper og af en Skare Revolutionsmænd. De to Styrker svingede samtidig ind i Gaden omkring hver sit Hjørne og begyndte øjeblikkelig at plaffe løs paa hinanden, naturligvis uden at tage Notits af eventuelle Spadserende.

Den farlige Situation blev klaret paa den bramfri Maade, at vore brave Landsmænd forsvandt som

smaa Lyn ind igennem et Vindue og havnede i en Stue, hvor de kastede sig paa Maven paa Gulvet og blev liggende i denne Stilling, indtil der igen var stille i Gaden. De sneg sig derpaa ud igen og foretrak efter denne Oplevelse at afslutte Landturen. De undgik dog ikke at se en Del Lig ligge i Gaderne.

Det er forstaaeligt, at Skibets øvrige Officerer saavel som Mandskabet efter denne Affære fandt det klogest at forblive om Bord i „St. Croix“.

Kronstadt-Rejsen fik for Alexander Isvolskis Vedkommende det Resultat, at han modtog Udnævnelse til Udenrigsminister. Det blev ogsaa ham, som senere ledsagede Czaren paa dennes Rejser til Udlandet.

For H. N. Andersens Vedkommende tjener den lille historiske Episode til Belysning af hans Hurtighed til Handling. Det Østasiatiske Kompagni skulde altid være til Tjeneste.

EN SKIBSFØRER MED HUKOMMELSESTAB

En Oplevelse, der viser, at Etatsraad Andersen havde humoristisk Sans, selv om han skjulte den bag en kølig Maske, og kunde tilgive en Overilelse, skriver sig fra en meget sandhedskærlig Søfarer.

Denne Mands Skib laa ved Kajen i St. Thomas' fortrinlige Havn og indtog Olieforsyning før Rejsen til Danmark, da der kom en ung skandinavisk Herre om Bord, som ønskede at faa Kaptajnen i Tale.

Styrmanden overbragte Ønsket, men traf Kaptajnen stærkt optaget af Skibsforretninger, som skulde være afsluttede i Løbet af en halv Time. Han var derfor ikke Spor oplagt til at tale med nogen fremmed Gæst.

„Manden vil gerne med Skibet til Danmark,“ sagde Styrmanden. „Han siger, at han har en Slags Introduktion fra Etatsraaden.“

„Naa!“

„Hans Manerer kan tyde paa, at han er noget fint, maaske adelig.“

„Naa!“

„Maa jeg lade ham komme op til Kaptajnen?“

„Nej, Gu' maa De ej, De ser jo, at jeg ikke har Tid — og vi har jo heller ikke Plads til ham.“

Trods denne Afvisning kom Manden lidt efter busende ind i Kaptajnens Kabyt og begyndte straks at gentage, at han havde „en Slags Introduktion“, idet han havde den Ære at kende Etatsraaden...

Kaptajnen sad og lagde Tal sammen og lyttede arrigt til Mandens pæne Vendinger — og pludselig fo'r der en Dævel i ham, idet han utaalmodigt raabte noget, der i en mild Omskrivning kunde betyde, at Etatsraaden for hans Skyld kunde rende og hoppe — „og det samme kan De!“

Der var ikke andet at stille op end at trække sig baglæns ud ad Døren.

Men da Skandinaven nogen Tid efter ankom til København med et andet Skib, begav han sig naturligvis op paa Det Østasiatiske Kompagnis Kontor, hvor han fik Etatsraad Andersen i Tale. Overfor denne beklagede han sig stærkt over Behandlingen og afslørede samtidig Kaadmundetheden.

Etatsraaden bad om at faa nøjagtig Underretning om, hvordan Ordene var faldet.

Næste Akt foregaar paa det samme Kontor. Da Kaptajnen vendte hjem med sit Skib, fik han Ordre til at møde hos selve Etatsraaden, som bebrejdede ham hans Opførsel. Det var et nydeligt Renommé, Kompagniets Skibe fik, naar Kaptajnerne ikke tog bedre Vare paa deres Mund.

Kaptajnen var nu blevet lidt fløv og indsaa, at han havde overilet sig, men han ømmede sig ved at indrømme, at han havde brugt den Vending, som den Fremmede havde refereret. Han maatte skam have misforstaaet ham!

„Naar De kommer om Bord igen, sæt Dem saa ned og skriv en nøjagtig Rapport om Sagen,“ sagde Etatsraaden. Og dermed var Audiensen forbi.

Kaptajnen skrev den forlangte Rapport, men han kunde stadig ikke, paa Grund af den Ærbødighed, de alle følte, faa de famøse Ord frem igen. Det gik meget lettere derude i Varmen! Han prøvede sig frem med Pennen og svedte, nej, de vilde ikke tage sig ud paa Papiret. Og for anden Gang pyntede han paa Affæren.

Etatsraaden læste „Rapporten“ igennem, hvorefter han gav Chefen for Skibsafdelingen Ordre til at underrette Kaptajnen om, at han sandsynligvis ikke vilde faa Lov til at føre Skibet paa næste Rejse.

„Jeg tør ikke lade en Kaptajn føre et af mine Skibe, naar han i den Grad dokumenterer, at han lider af Hukommelsestab,“ sagde Etatsraaden. „Jeg risikerer jo, at han ikke kan huske, hvor han skal sejle hen.“

Men,“ blev der føjet til som et Punktum, „da han hidtil har været saadan en flink Skibsfører, vil jeg give ham to Dages Betænkningstid.“

Efter at have modtaget denne Besked stillede Kap-

tajnen næste Morgen med en eksemplarisk klar Rapport, hvori der stod, hvad der skulde staa. Ingen Sand strøet paa. Og da Etatsraaden havde læst denne Rapport i Enrum — var der ingen, der saá mere til den.

Men den kaadmundede Skibsfører fik at vide, at nu var der ikke noget i Vejen for, at han kunde sejle.

Det sidste Etatsraad Andersen bemærkede angaaende denne pudsige Sag var, at det var da heldigt, at Kaptajnen havde faaet sin Hukommelse igen.

„FIONIA“S KONGEREJSE

Den i Det Østasiatiske Kompagnis Historie berømteste Rejse var den Rejse, M. S. „Fionia“ kom ud paa i December Maaned 1920, da Kong Christian sejlede til England og senere hjem igen med dette Skib. Kongen skulde besøge de allierede Staters Regenter for at overbringe dem sin personlige Tak for, at Danmark havde faaet Sønderjylland tilbage efter Verdenskrigens Afslutning.

Det var første Gang, en regerende Konge foretog en Rejse til Udlandet i officiel Mission om Bord i et Motorskib.

„Fionia“ var netop vendt hjem til Danmark med Enkekejserinde Dagmar, der havde opholdt sig paa Halvøen Krim paa Ruslands Sydkyst som en Slags Fange — da Skibet blev sendt af Sted paa Kongerejsen. I denne Rejse deltog Kongen og Dronningen, Prins Valdemar med sin Datter, Prinsesse Margrethe, de høje Herskabers Følge af Damer og Herrer fra Hoffet samt en af Det Østasiatiske Kompagnis Skibsinspektører. H. N. Andersen fulgte ikke selv med Skibet, da dette var stillet til Raadighed som Kongens

Skib, men rejste med en af Det forenede Dampskibsselskabs Dampere fra Esbjerg til England for at være blandt dem, som modtog Kongeparret i London.

Kong Christian var meget interesseret i at se alt om Bord i Motorskibet og navnlig den tip-top moderne tekniske Side af Skibet, Maskineriet. Han var jo paa dette Punkt ikke forvænt, idet det gamle Kongeskib „Dannebrog“ var en langsomt gaaende Hjuldamper.

Første Mester havde instrueret sine Folk om at være pæne i Tøjet — møde i rene Khakidragter og være nybarberede hver Dag, saa længe Majestæterne bærede „Fionia“ med deres Nærværelse. Naturligvis for det Tilfælde, at Kongen skulde faa Lyst til at aflægge Besøg „i Maskinen“.

Kongen ytrede ikke nogen Lyst i denne Retning, da første Mester blev præsenteret for ham. Men en Formiddag i Begyndelsen af Rejsen, medens han promenerede oppe paa Broen, lagde Kongens Omgivelser Mærke til, at han trak sin Pels af og forsvandt.

Nogle Øjeblikke efter viste Kong Christian sig i Maskinrummet. Første Mester opholdt sig paa Manøvrepladsen, optaget af at kontrollere forskellige Maalere, og lagde derfor ikke Mærke til hans Komme. Men pludselig opdagede han visse Trækninger i tredje Mesters Ansigt — og lidt efter slog Kongen bag fra første Mester paa Skulderen med et muntert „God Morgen, Mester!“

Fem Sekunder efter var Forevisningen i fuld Gang.

Det imponerede Kongen at se, hvor let der kunde skiftes fra fuld Kraft frem til fuld Kraft bak, og hvor hurtigt det vidunderlige Maskineri lystrede.

„Jeg havde nok hørt derom, men jeg vilde ikke rigtig tro det, før jeg nu har set det med mine egne Øjne,“ sagde Kongen.

Medens han gik omkring og udbad sig detaljerede tekniske Oplysninger og nikkede venligt til Maskinens Personale, udrød han:

„Sig mig engang, Mester, hvem er Mestre — og hvem er Assisterer — og hvem er Smørere?“

Kongen har aabenbart syntes, at de saá lige fine ud allesammen.

Første Mester udpegede de forskellige Grader.

„Det var morsomt, det var interessant,“ sagde Kongen, „det glæder mig at se saa mange intelligente Ansigter.“

Ved en anden Lejlighed — og formentlig anime-rede ved Kongens Fortællen om Besøget — kom ogsaa Dronningen, Prinsesse Margrethe og nogle af Hoffets Damer ned i Varmen og Motorstøjen.

Hvad der gik for sig af Højtideligheder i London, fik Skibet ikke at se — udover, at Kong Christian og Dronning Alexandrine blev modtaget af en af Kong Georgs Slægtninge. Men bagefter, paa Rej-

sen hjem over Nordsøen, fik de et fyldigt Referat, dels af Kongefamiliens Medlemmers Mund, dels af Hofpersonalets...

Efter Festerne i England sejlede „Fionia“ det høje Selskab til Calais, hvor Skibet blev liggende for at vente, medens Kongeparret med Følge fortsatte Rejsen til Paris og Rom for at hilse paa Frankrigs Præsident og Italiens Konge.

I Italien oplevede Kong Christian X ogsaa et Besøg hos Paven. For øvrigt det første Besøg, som den romersk-katolske Kirkes Overhoved havde modtaget af nogen dansk Konge, siden Christian I i Aaret 1474 rejste til Avignon for at hilse paa Pave Sixtus IV...

Under Kongens Besøg i England havde Kong Georg V indbudt til en pompøs Fest paa Buckingham Palace, ved hvilken Lejlighed mange af Storbritanniens fremstaaende Personligheder og nogle af Verdenskrigens store Navne glimrede ved deres Nærværelse. Men det blev bagefter fortalt, af de danske, som overværede Festen, at en af de stilfuldste Herrer var dog Etatsraad H. N. Andersen, der mødte i engelsk Ordensdragt med Knæbenklæder og Silkestrømper og bærende den høje Orden, Storkorset af The British Empire, som Kong Georg havde skænket ham for de store Tjenester, han under Krigen havde vist England. Der blev ogsaa af mange Øjne lagt Mærke til, hvor venlig den engelske Konge var overfor H. N. Andersen.

Festen paa Buckingham Palace og H. N. Andersen

sens Fremtræden ved det engelske Hof var Samtale-emne paa Rejsen hjem fra Calais, naar Majestæterne og Følget sad ved Kaffen i Rygesalonen sammen med „Fionia“s Officerer. Man kunde mærke, at det var Kongen og Dronningen en Glæde at berette derom overfor denne Kreds.

En anden Begivenhed i London var Gudstjenesten i den gamle danske St. Clements Kirke, som overværedes af Kongen samt af tre Dronninge-Slægtinge, nemlig Enkedronning Alexandra, Dronning Alexandrine og Dronning Maud.

Da „Fionia“ nærmede sig Middelgrunden, og Rejsen snart vilde være endt, overrakte Kongen personlig Ridderkorset til tre Mænd om Bord: Ø. K.s Skibsinspektør, Skibets Kaptajn og første Mester. Med nogle anerkendende Ord om Skibet og om den Maade, det var blevet ført paa, bad han dem modtage dette Tegn til Minde om Rejsen. Samtidig blev „Fionia“s Hovmester dekoreret med Sølvkorset, medens den ældste Matros om Bord, en gammel Nordmand, der havde været mange Aar i Kompagniets Tjeneste, modtog Kongens Belønningsmedaille i Sølv.

„Indstillede“ var ingen af disse Mænd. Det var en kendt Sag, at Etatsraad Andersen ikke holdt af at indstille sine Mænd til Ordensdekorationer. Der skulde ske noget ekstraordinært, før han gjorde det, som for Eksempel da „Estonia“ udførte sin Redningsbedrift paa Atlanterhavet. Men ved Kongerejsens Af-

slutning har Kongen vel følt Trang til at handle paa eget Initiativ.

Ved Helsingør var Kronprinsen og Prins Knud kommet om Bord.

Da „Fionia“ lagde til Kajen i Frihavnen, udførte Kaptajnen den flotteste Manøvre, som kan laves med et Skib paa 8000 Tons. Manøvren blev da ogsaa beundret af alle Sagkyndige paa Land. Skibet gled ned mod Kajen, der foretoges et Par kraftige, korte Manøvrer med Motorerne — og Skibet laa, hvor det skulde, uden at der havde lydt et Kommandoraab. En Haandbevægelse fra Kaptajnen, og alle Fortøjninger kastedes samtidigt, hvorpaa de elektriske Spil lydløst hev Fortøjningerne tot. I samme Øjeblik sænkedes Landgangen.

I Frihavnen stod Kongefamiliens Medlemmer samt forskellige Honoratiores for at tage imod, deriblandt Landets Statsminister og Etatsraad Andersen. En Officer i Kongens Følge kom nu ned for at bede Etatsraaden komme om Bord — og først, da Kongen havde takket H. N. Andersen for Rejsen med Motorskibet, kom de Kongelige og derefter Statsministeren om Bord for at byde Majestæterne velkommen tilbage til Danmark. Statsministeren medbragte det kongelige aabne Brev om Regeringens Overtagelse, som blev underskrevet under denne Form: Givet om Bord i M. S. „Fionia“. — Kongerejsen var endt.

Der havde paa Rejsen været talt meget om, at Ski-

bet skulde føre Kongen og Dronningen til Østen „næste Aar“, men paa Grund af politisk Uro paa Verdens-Arenaen maatte disse med glade Forventninger imødesete Rejseplaner stilles i Bero.

Den Mand, der nu sidder som pensioneret Mester og tænker tilbage, mindes ogsaa andre gode Rejser med „Fionia“, med Etatsraad Andersen som Deltager.

Han hører for øvrigt til de yngre Pensionisters Kreds. En Mester holder ikke saa længe som en Kaptajn. Det Liv oppe paa Broen, hævder Manden, er jo den rene Sanatorietilværelse, en livsforlængende Virksomhed, hvorimod Maskinen slider paa Nerverne. Kongen havde da ogsaa spurgt ham, om det ikke var en haard Tørn, og da Mester tøvede lidt med Svaret, tilføjede: Sig De bare rent ud, at det er et nervepirrende Arbejde!

Men trods dette mindes han de mange Aar i Kompagniets Tjeneste med Glæde og især, hvad han lærte af H. N. Andersens Færden i Skibet.

Denne mærkelige og sjældne Mand, som var i Besiddelse af en sjette Sans og kunde se tvers igennem et Menneske. Se, hvad han indeholdt, og hvad han søgte at skjule. Og som kunde spørge saa venligt deltagende til Ens Befindende, naar Indledningen var overstaaet: „Hvor længe er det nu, De har været i Kompagniets Tjeneste, Mester?“

Der er sagt af nogle, at han kunde være en haard

Mand, naar der tilstødte hans Skibe Uheld. Sandheden er den, at han kun viste Haardhed overfor de Uheld, som skyldtes Sløseri. Et hædeligt Uheld bøjede han sig for og kunde det aldrig falde ham ind at bebrejde sine Mænd. Han kunde paa sine ældre Dage ligefrem vise Taknemmelighed, naar alt var i smuk Orden paa hans Skib.

Et sjældent Minde om, hvordan Etatsraad Andersen blev hyldet i Udlandet, har ikke hidtil været kendt i Danmark.

„Fionia“ havde Etatsraaden og Etatsraadinden om Bord paa en Rejse fra København. Ægteparret skulde landsættes i Ostende for derfra at rejse videre til et Kursted.

Kompagniets Agent i Antwerpen sendte en Repræsentant til Ostende, og da denne Mand Dagen efter kom tilbage, fortalte han, at Bladene havde haft Forhaandsomtale af Motorskibet og Etatsraadens Ankomst til Ostende, og Følgen var, at der mødte saa mange Mennesker, at H. N. Andersen fik en større Modtagelse, sagde Repræsentanten, „end hvis vor egen Konge var kommet paa Besøg“.

Da Toughbaaden med Etatsraaden om Bord kom ind til Kajen, var der sort af Mennesker, de stod tæt-pakkede helt op til Banegaarden. Der havde i det krigshærgede belgiske Folk dannet sig den Forestilling om H. N. Andersens Person, at han var „Manden fra Norden“, den store Handelsmand, som

havde indført Dieselmotoren i søgaaende Skibe, og som under Verdenskrigen havde arbejdet for at skabe Fred. Den Mand vilde de se.

Der var ikke noget Politiopbud, men Belgierne gav selv Plads for Etatsraaden og hans Frue paa Vej til Banegaarden, medens de blottede Hovederne og bukede som for en Fyrste.

Ophøjet over alle andre Mennesker kunde H. N. Andersen dog føle som den jevne Mand. Sømanden blev siddende ham i Kødet.

Da Kompagniet fejrede sit 25 Aars Jubilæum, føltes det af alle Ø.K. Folk som ganske ligetil, at man kunde se Prins Valdemar komme kørende paa Cykle til Kontoret i Holbergsgade og gaa ind, stadig med Cykleklemmerne paa, for at lykønske Etatsraaden. To Sømænd, der havde set meget af Verden.

Og dengang han paa sin 80 Aars Fødselsdag om Morgenen kom kørende til Kontoret og opdagede, at man havde hejst Dannebrog paa Flagstangen over Taget, gik hans første Ordre ud paa, at Dannebrog skulde tages ned igen og Kontorflaget vaje som sædvanligt.

Den Dag han døde, gik Livet sin travle Gang i Kompagniets Kontorer, som om ingenting var hændt. Ingen mødte i Sørgetøj. Hans Person var gaaet bort, men hans Aand var forblevet derinde. Og denne Aand har gennemsyret Skibene paa Søen og Bygningerne i Land.

Dagen efter den lille almindelige Hændelse med den cyklende Prins mødte en Mand i Kjole og Hvidt og Ridderkors for at trygle om, at hans Søn, som havde begaaet en dum Fadæse, og hvis Afskedigelse hang truende i Luften, endelig maatte faa Lov til at blive i Kompagniets Tjeneste.

Etatsraaden betragtede Mandens Ansigt og sagde saa til ham, at hans Søn *var* afskediget. Kompagniet havde ingen Brug for ham.

En kort Audiens, maaske efter megen Prøven foran Spejlet, om Korset saå ud til at kunne gøre Indtryk.

Men Korthed var jo et af hans Kendetegn. Det blev fortalt om ham ved Barerne ude i Østen, at naar han deltog i en Bar-Diskussion, var det gerne med korte Bemærkninger. Og efter at have hørt nogen Tid paa en udflydende Meningsudveksling kunde han til sidst sætte en træffende Replik ind, der ligesom satte Tingene paa Plads.

Et andet Vidnesbyrd om H. N. Andersens Liv i Østen gaar ud paa, at denne Mand aldrig er bleven set i et Sæt hvidt Tøj, der ikke var pletfrit.

Et tredie fortæller kønt om, hvordan en Del af hans Hjerte altid blev derude. Kaptajner og Mestre, som sejlede i Bangkok-Farten, fik ofte i Kommission at overbringe en personlig Hilsen fra Etatsraaden til hans Venner derude fra gamle Dage. Og disse Hilser gjaldt lige saa ofte en Siameser eller Kineser som en hvid Mand.

H. N. ANDERSENS REJSER UNDER VERDENS- KRIGEN

Ved Verdenskrigens Udbrud henvendte Etatsraad Andersen sig til Regeringen og tilsagde sin personlige Bistand til at virke i Danmarks Interesse under Krigen. Han havde forinden denne Henvendelse korresponderet med en fremstaaende Englænder om Sagen, og det næste Skridt blev en Raadslagning med Udenrigsminister Scavenius, hvorefter Etatsraaden i September Maaned 1914 foretog en Rejse til England, hvor han førte Samtaler med ledende Medlemmer af det engelske Kabinet. Denne Rejse blev for H. N. Andersen Indledningen til en lang Række Rejser til de forskellige krigsførende Lande.

Formaalet med disse Rejser var at søge udvirket, at Danmarks Handel og Søfart ikke kom til at lide for meget under det store Sammenstød — at vor Eksport og Import kunde opretholdes og Danmark derved deltage med sin Part i de krigsførende Folks Forsyning med Levnedsmidler.

Senere fik Rejserne et endnu større Formaal...

H. N. Andersen ledsagedes paa Rejserne af Repræsentanter for de danske Erhverv, ledende Mænd fra Landbrugets, Handelens, Skibsfartens

ens, Bankernes og Forsikringsselskabernes Verden. Etatsraadens Hverv var bl. a. at skaffe disse Mænd Indpas paa de rigtige Steder. Det maa her være nok at minde om, at Rejserne blev til stor Gavn for Danmark.

De specielle Omstændigheder, hvorunder disse „Krigsrejser“ blev til og udførtes, Detailler fra Forhandlingerne, sit Syn paa Begivenheder og Personer under Krigen og meget andet har H. N. Andersen senere nedskrevet, men dette Erindringsværk vil Offentligheden ikke faa Indblik i foreløbig. I de efterfølgende Linier maa vi da nøjes med at følge ham paa Overfladen.

Den næste Rejse gik til St. Petersborg i en Vintermaaned og var rig paa Farer og Strabadser, blandt andet nogle anstrengende lange Slædeture ved Finlands Grænse.

H. N. Andersen har fortalt om, hvordan der pludselig kunde opstaa vanskelige Situationer, som nødvendiggjorde Afrejse over Hals og Hoved. Skiftende Statsmænd bevirkede en stadig Vekslen af Chancerne for Handelslivet. Og han vender i sine Erindringer Gang paa Gang tilbage til Rejserne over Nordsøen.

Om den anden Rejse til England, som blev foretaget med Det Østasiatiske Kompagnis Motorskib „Malakka“ i Oktober Maaned 1915, mindes en af de Mænd, der befandt sig om Bord, et og andet af Interesse.

Der gik ikke noget nyt Ø. K. Skib ud paa sin første Rejse, uden at Etatsraaden havde været om Bord og besigtiget det, og et saadant Eftersyn havde da ogsaa fundet Sted for „Malakka“s Vedkommende.

En Rejse over den minespækkede Nordsø var en risikabel Sag. Navnlig om Natten frembød løsrevne Miner den største Fare. Det vil derfor være meget interessant at erfare, hvordan Etatsraad Andersen, der dengang var en Mand paa 63 Aar, tog Situationen.

Han sov næppe meget. Han imponerede Skibets Fører ved at komme op paa Kommandobroen midt om Natten i ubehageligt Vejr og kun iført Pyjamas. For at udtale sin Mening om Fart og Kurs. Etatsraaden ønskede i de 99 af 100 Tilfælde at komme hurtigere frem.

I et snævert Farvand oppe ved Skotlands Kyst, medens Taage svøbte sig om Skibet, udbrød han utaalmodigt:

„Her maa vi dog kunne komme igennem!“

Men Kaptajnen, som var en stejl Natur, havde ogsaa sine Meninger om Sejlads i farligt Farvand, og han tænkte ved sig selv, at ganske vist havde Etatsraaden været Sømand og ført Skib i sine unge Dage, men her burde han dog vist lade sin Kaptajn raade. For øvrigt nøjedes Kaptajnen ikke med at tænke, men udtalte disse sine Meninger højt — og det kom til skarpt Ordskifte i den sure Nat.

Ikke desto mindre finder denne Kaptajn beundrende Ord, naar han mindes Rejsen. Den Mand, siger han, maa jo foruden sin faste Villie have ejet en Jernkonstitution, siden han vilde byde sig selv disse Strabadser paa Broen, medens Rejseledsagerne sov eller, om de ikke sov, saa dog laa og hvilede i deres Køjer. Og alligevel forsømte han ikke Maaltiderne, men sad dér om Dagen og virkede paa sine Omgivelser som en Konge, hvem de alle saá op til med stor Ærbødighed, og hvis Ord de lyttede til saa opmærksomt som de gamle Østerlændinge til Vismandens Tale.

M. S. „Malakka“ medførte Last til Glasgow og sejlede derfor nord om Skotland for at komme til sit Bestemmelsessted. I Farvandet vest for Skotland er det under normale Forhold nødvendigt at have Lods og dobbelt nødvendigt, naar Farvandet flyder med Miner; men alle Nordskotlands Lodser syntes at være optagne, og den Mand, „Malakka“ fik om Bord, var kun en „bekendt Mand“, det vil sige, at han vel paatager sig at føre Skib gennem et Farvand, han kender, men ikke tager Ansvar for Skibet. Dette Ansvar, som en rigtig Lods paatager sig, hviler alt-saa paa Kaptajnen, naar han benytter sig af en bekendt Mand.

„Malakka“ lastede 10.000 Tons, og det viste sig nu, at den paagældende Mand aldrig før havde lodset et saa stort Skib igennem disse Farvande. Følgen var, at Skotten gjorde baade Kaptajnen

geren nervøse med sine mærkelige Ordre, og det endte med, at Kaptajnen viste ham ned fra Broen.

Skibet kom dog heldigt til Glasgow, hvorfra Etatsraad Andersen og hans Følge rejste videre med Toget til London.

M. S. „Malakka“ sejlede til Nordamerikas Pacifickyst og endte sine Dage dér ved totalt Forlis i haardt og usigtbart Vejr, dog uden at nogen satte Livet til.

I London tog H. N. Andersen ind paa Hotel „Carlton“ og lod en Meddelelse om sin Ankomst afgaa til det danske Gesandtskab. Samtidig reserverede han sig Værelser paa dette Hotel for sine kommende Besøg, som han indsaa vilde blive mange.

Han blev modtaget af Englands Konge, hvad der betød, at nu mere end før aabnede alle de rigtige Døre sig for ham. Han kunde faa enhver indflydelsesrig Person i Tale og derved ogsaa lette Arbejdet for sine Ledsagere.

Hans Misundere har villet paastaa, at han ikke beherskede det engelske Sprog til Fuldkommenhed, og at hans Udtale af fremmede Sprog var langt fra smidig. Den simple Kendsgerning er, at han talte Engelsk med Lethed. Selvfølgelig, efter mere end 20 Aars Ophold i engelsktalende Kredse i Østen. Tysk talte han upaaklageligt. Hvad „Udtalen“ angaar, kan den vist bedst karakteriseres som et Plus til hans personlige Fremtræden, der prægedes af Retsindighed og indgød Tillid. Først og sidst prægedes hans Person af en brændende Iver for Danmarks Sag.

Han blev kendt i England som vor store Talsmand, og det samme blev senere Tilfældet i Frankrig og Tyskland.

I Tyskland modtoges han af Kejser Wilhelm, som opholdt sig i Nærheden af Krigsfronten. Majestæten hilste genkendende paa sin „gode Bekendt og Forretningsforbindelse“ fra Kieler-Ugen. Det tør vist siges, at H. N. Andersen fik udrettet ogsaa i Tyskland, hvad Hjemlandet ventede sig af ham. Tyskland selv var jo kun opsat paa at faa saa mange og store Levnedsmiddelforsyninger som muligt, men at tilfredsstille baade England og Tyskland var et meget krævende Hverv for Talsmanden fra et lille nevtralt Land.

Der verserer en morsom Anekdote om, at Etatsraad Andersen en Dag maatte sidde og vente i en halv Time paa Hamburg-Amerika Liniens Kontor. Generaldirektør Ballin var enten ikke arriveret eller optaget af et meget vigtigt Møde.

Da Etatsraaden næste Gang traf Kejseren — for han kom flere Gange til Tyskland under Krigen — og Kejseren spurgte ham, om hans Mission havde Medbør, skal H. N. Andersens Svar have lydt, at han kun beklagede sig over, at hans Tid ikke slog til. Navnlig ikke, naar han blev tvungen til at spille Tiden med at vente.

„Har De maattet vente noget Sted her i mit Rige, Hr. Etatsraad?“ spurgte Kejseren.

H. N. Andersen svarede bekræftende, hvorpaa Wilhelm II, fortæller Myten, lod udgaa en kejserlig Rundskrivelse om, at alle Døre skulde springe op, saa snart den danske Etatsraad Andersen kom i sin vigtige Sendelse.

Etatsraad Andersen fik selv senere denne og andre Myter berettet. Han plejede da at trække paa Skulderen og sige, at han ikke satte videre Pris paa den Slags Historier.

Til Myternes luftige Verden kan dog vist ikke henregnes det paafaldende Held, som fulgte H. N. Andersen og Det Østasiatiske Kompagnis Skibe under Krigen, hvor ingen af Ø. K.s Skibe blev torpederede, medens andre danske Rederier led følelige Tab paa denne Vis. Først henimod Verdenskrigens Slutning kom et Par af Kompagniets Skibe ud for Krigsuheld.

For sit eget Vedkommende skrev han det paa Tilfældighedernes Konto.

H. N. Andersen har i sin Bog „Udvikling“ givet Udtryk for sine Tanker under nogle af Nordsø-Rejserne paa følgende Maade:

„Det kunde være oplysende og underholdende at skildre de Vilkaar, hvorunder Rejserne mellem og gennem de krigsførende Lande fandt Sted, og ligeledes over de farefulde minesaaede Farvande, navnlig Nordsøen. At disse Rejser ikke alene var fare-

fulde, men at der ogsaa dertil knytter sig forskellige særlig interessante Hændelser, fremgaar af mine Optegnelser. Over Nordsøen i kolde mørke Vinternætter, hvor Billedet af Miner, vi styrede klar af om Dagen, ofte beskæftigede Tanken om Natten, særlig hvad der vilde ske, hvis vi stødte paa en af disse Menneskefrembringelser ladet med Ulykke og Død. I min Alder var Haabet, et af Menneskets Livsankre, ikke saa grønt som i yngre Aar. Hvorledes det er muligt, at jeg ved mine mange foretagne Rejser over Nordsøen har undgaaet disse Farer, kan vel kun bero paa Tilfældigheder...“

Om en Rejse lige efter Krigens Slutning skrev han i den nævnte Bog:

„Kl. 3 Eftermiddag den 31. Januar 1919 afrejste vi fra Gravesend i Motorskibet „Fionia“, som via Falmouth fra Østasien til København med en værdifuld Last var anløbet dér for at hente os. Vejret var vinterligt, og allerede ved Afgangens mistede Skibet sit ene Anker derved, at Kæden brast, og omtrent ved Titiden om Aftenen stødte Skibet under den engelske Kyst paa et af de Vrag, som i Massevis er en af Krigens Følger, og fik Vraggods om den ene Skrue, saaledes at dets Fart over Nordsøen forringedes med ca. 30 miles i Døgnet.

Under Sejladsen op langs den engelske Kyst til Farne Island, hvorfra Kursen sattes til Skagen, indløb der idelig gennem den traadløse Telegraf Meddelelser fra Landstationer og fra andre

drivende Miner, og det Billede af disse Tingester, ladet med Ulykke og Død, som havde fæstnet sig i Hjernen paa Overfarten med „Vidar“, blev atter levende og satte Fantasien i Bevægelse under Overfarten over Nordsøen. Og Fantasien blev ved Ankomsten til Skagerak sat yderligere i Svingninger ved de ret talrige drivende Miner, som vi iagttog fra ca. 130 miles Vest for Skagen.

Disse Miner, som særlig under Storme løsner sig ud fra de talrige Minefelter, som er udlagt under Krigen, føres med Strømmen, efter at flere af dem har gjort deres Runde i Nordsøen, som Regel tværs over Skagerak mod den norske Kyst, hvor nogle gaar paa Grund og eksploderer eller henligger som en Fremtidsfare, og andre følger Kysten paa deres Vandring mod Isen ved Polargrænsen. De vil i en lang Fremtid være en uhyggelig Fare for Skibsfarten.

Under disse Forhold anbefales det, og følges det saa vidt muligt, ikke at besejle Skagerak eller passere Skagen, medens det er mørkt. Forholdsregler er dog lettere at give end at følge, særlig i de korte Vinterdage. Det er ikke ethvert Skibs Sag at sejle en Distance af 100-150 miles i 8-10 Timer.

Ved Dagens Frembrud Mandag den 3. Februar skulde „Fionia“ efter Bestikket — Observation havde der ikke været — staa ca. 130 miles Vest for Skagen, og det, der ikke kunde naas i ca. 9 Timer, maatte

tilbagelægges i Mørke. Og da det tilbagelagte højst kunde blive 90-100 miles, vilde der være tre farlige Timer tilbage.

Under disse Forhold var der Overvejelser fremme om at søge Christianssand for Natten, hvilket dog blev opgivet, og alle Forholdsregler, som kunde tages, blev taget ud fra det Synspunkt at forberede sig paa det værste, men haabe det bedste. Kl. 5 Aften, efter at Mørket var indtraadt, sigtede vi Hanstholm Fyr, som vi spejdede efter, og vi stod derefter 45 miles længere borte fra Skagen end beregnet. I Stedet for at skulle passere Skagen og være i nogenlunde Sikkerhed henimod Nitiden, passerede vi først, yderligere forsinket af Strømforholdene, Skagen Kl. 3 Tirsdag Morgen.

Natten mellem Mandag den 3. og Tirsdag den 4. Februar er en af de Perioder i mit Liv, som sætter Mærker, saa meget mere som Bestemmelsen om at fortsætte og ikke anløbe Christianssand — ganske vist under fejlagtige Forudsætninger — var taget af mig selv. Det var en betydelig Byrde, der blev taget fra Sindet, da „Fionia“ Kl. ca. 3 passerede Skagens Fyrskib og lidt senere fik Kattegats Lods om Bord.“

H. N. Andersen sluttede den lille Krigserindring med at fremhæve, at Det Østasiatiske Kompagni flere Gange under Krigen paa uegennyttig Maade traadte til som Garant, særlig overfor England, for

at tilføre Danmark haardt tiltrængte oversøiske Produkter, som bidrog til at fremkalde Glæde i danske Hjem. Navnlig Motorskibet „Fionia“ hjembragte gentagne Gange værdifulde Ladninger og fik derved „et Skær af Popularitet“.

Gennem ovenstaaende Citat ser man tydeligt for sig Etatsraadens Færden i Natten. Mærker hans Magt over Sindene. Og begriber et Vidnesbyrd, som beretter om, hvordan han sad og skrev sine Telegrammer om Natten, ved denne og andre Lejligheder. Hans Tjener, som skulde lade dem gaa videre, havde ikke altid lige let ved at tyde den hastigt nedskrevne Tekst. Men blandt Delegationsmedlemmerne fandtes der gerne en hjælpsom skriftklog Sjæl. Flere Gange var det „lille Glückstadt“, som Bankdirektør Emil Glückstadts Kælenavn var, der traadte frelsende til. Frelsende? Ja, for der er nemlig en vis Sandsynlighed for, at Tjeneren ikke overdrev, naar han sagde, at han hellere vilde springe i Søen end spørge Etatsraaden, hvad det var, han havde skrevet!

Naar Etatsraad Andersen vendte hjem fra en af Krigsrejserne, og det var Sommerdage, tog han gerne en kort Ferie, som han da tilbragte om Bord i et af sine Skibe, der saa sejlede fra Sted til Sted i de nærmeste Farvande. Sejlture var allerede fra hans Tid i Siam H. N. Andersens bedste Maade at tage Rekreation paa. Dengang gik Turerne

ad Menamfloden. Nu endte en saadan Hvilerejse ofte i en jysk Havn, hvorefter det var hans Glæde at køre i sin Vogn til Hovedgaarden Tirsbæk for at besøge sin Datter og Svigersøn og se sit Barnebarn. Han opnaaede i sin høje Alderdom at blive Oldefader, men oplevede ikke at faa de smaa Tvillinger at se...

Disse private Rejser blev meget sjældent nævnt i Bladene, og hvis der endelig kom til at staa en Notits derom, kan man være vis paa, at det var en opsnappet Nyhed. Han ønskede at leve sit Privatliv i Fred.

En Dag stod der en Notits i et københavnsk Blad om, at Etatsraad Andersen agtede at rejse til Aalborg samme Dag med et af Kompagniets Skibe.

Meddelelsen var rigtig nok. Men Etatsraaden befalede sine Folk at dementere den Historie! Hvor- efter han lod bestille Billet til Det forenede Dampskibsselskabs Aalborgbaad.

H. N. Andersens Rejser under Krigen til England, Frankrig, Rusland og Tyskland beløb sig til ialt 20. Det ansvarsfulde Hverv, der her var betroet ham, og som han udførte til Gavn for sit Land og for mange Mennesker, kom til at præge ham. Han kunde til Tider synes endnu mere tillukket. Skikkelsen blev ogsaa lidt duknakket. Der blev slidt godt paa det overdrevent betegnede „Jernhelbred“ i denne Periode af hans Liv.

Kongen belønnede ham med den højeste danske Orden, idet han blev udnævnt til Ridder af Elefanten. Den dermed følgende Titel af Ekscellence blev naturligvis anvendt i Tiltaleform ogsaa af hans Mænd indenfor Kompagniet, men i Omtale vedblev han at hedde Etatsraaden.

H. N. Andersen benyttede sine sidste Leveaar til at udarbejde og renskrive sin „Fremstilling efter Optegnelser i Krigsperioden“. Det meste skrev han paa sit Kontor, hvor han nu fik bedre Tid, efterhaanden som han lod betroede Medarbejdere overtage de Sider af det daglige Arbejde, han tidligere havde taget sig personligt af.

Erindringerne fra Krigsperioden blev færdige i god Tid før hans Død. De fylder i Privattryk tre omfangsrige Bind, som er blevet overrakt Kongen, og formentlig vil de engang blive offentligt tilgængelige, men ikke, før Kongen giver Tilladelse dertil. En Genpart af Erindringerne ejer Det Østasiatiske Kompagni. Rigsarkivaren har faaet Meddelelse om, at de eksisterer.

RØSTER FRA SKIBENES DYB

I Samklang med de foregaaende „Minder fra Maskinen“ lad os da høre, hvad Smørerne véd at fortælle om Arbejdet om Bord i Det Østasiatiske Kompagnis Skibe. Og deres Mening om Manden, der gik bort.

En Smører (eller Motormand) er jo den Mand, der har afløst Søfyrbøderens lidet misundelsesværdige Arbejde i de gamle Dampskibe, af hvilken Skibstype der ikke sejler flere paa Langfart under Ø. K.s Flag. Smørerens Arbejde er en Grad mindre hedt end Fyrbøderens, men nok saa enerverende.

En af Smørernes Tillidsmænd giver villigt det Skudsmaal, at Ø. K.s Skibe er de mest eftertragtede af Fagforeningens Medlemmer, fordi Kompagniet betaler sine Smørere en ikke uvæsentlig højere Hyre end andre Rederier og tilmed giver et Løntillæg efter to Aars Tjeneste. Desuden pensionerer Kompagniet sine Folk. Pensionens Størrelse afhænger naturligvis af, hvor længe de har sejlet med Kompagniets Skibe, ogsaa noget af, hvor meget de kan opnaa i Aldersrente. Men sagt i faa Ord kan det bevidnes, at Ø. K. tænker pænt paa sine gamle, veltjente Smørere.

Men, føjer Skudsmaalsgiveren til, og nu faar han stærk Tilslutning af andre Tillidsmænd i Søfyrbødernes Organisation — Arbejdet er vel ogsaa nok det mest opslidende Job, der kan gives en Søens Mand.

Der er mange af vores Fag, som ender paa St. Hans og lignende Anstalter. Og nogle giver pludselig op i en Slags Desperation.

Jeg sejlede engang med en Kammerat, som blev tosset og sprang over Bord. Den er især gal, naar man forsømmer paa sin Vagt med visse Mellemlum at gaa op og trække frisk Luft, ligesom Hvalfiskene.

Det er klart, at de fire Mennesker, som udgør Smørerbstanden paa et Motorskib, og som altid lever klods op ad hinanden i de samme Rum, bliver melankolske, de kan ikke taale at se hinanden Dag ud og Dag ind paa en lang Rejse. Til sidst bliver de gale i Hovedet paa hinanden.

Vi var 71 Dage i Søen, da vi sejlede med Ø. K.s Motorskib „Falstria“ fra Bangkok til Bergen i Aaret 1917. Vi havde hele det tyske Gesandtskab fra Bangkok om Bord. Turen gik rundt om Kap Det gode Haab og altsaa op til Bergen, forbi Miner og andet Djævelskab i Nordsøen. Ved Ankomsten til Norge blev der lidt Uoverensstemmelse mellem os og Kompagniet angaaende Minefaren — men, Schwamm darüber!

Minefaren var jo ens for alle om Bord, fra dem oppe paa Broen og ned til Smørerne og Fyrbøderne. Skal det regnes nøjagtigt ud, kan man vel

sikoen var en Grad større for os dernede i Skibets Dyb.

Den stadige Tanke paa Døden gik mange paa Ner-
verne, og som sagt, et ikke lille Kontingent endte helt
galt. Andre, som nøjedes med at faa en lille Skrue
løs, gik Tid efter anden i Land og blev nogle af Ny-
havns mærkelige Eksistenser, som salig „Jomfru
Jensen“ og salig „Jakob Nifinger“.

Idet Samtalen nu ledes ind paa, hvordan Etats-
raad Andersen var at „sejle sammen med“, lyder
Skudsmaalet, at man saá jo ikke saa forfærdelig
meget til ham, men han var ikke den Mand, der var
bange for at gi' en ekstra Flaske Brændevin eller
en Tikroneseddél, naar man skulde en Tur i Land,
og selvfølgelig nappede man gladelig, hvad der faldt
af af den Slags!

Hvordan mon H. N. Andersen var at forhandle
med, naar det drejede sig om Organisationsspørgs-
maal?

Herom oplyser en af Tillidsmændene:

Han sad jo mest bag Kulisserne og trak i Traa-
dene. Men jeg har da forhandlet personligt med ham
to Gange. Den ene Gang var i 1920, da der var ud-
brudt Sømandsstrejke.

H. N. Andersen sad foran os paa sit Kontor og
søgte at gøre os forstaaeligt, at det at forlade Ski-
bene var en meget alvorlig Sag. En Samfundsulykke.
Det kunde man ikke, og det maatte man ikke, og det
Hele var forfærdelig sørgeligt. Men nu vilde han da

indtrængende bede os gaa hjem og tænke over Tingene.

„Tag denne Bog med,“ sagde han ved Afskeden og forærede hver af os et Eksemplar af sin Bog „Tilbageblik“.

Vi Søfyrbødere og Smørere kan godt være med til at hædre den Mands Minde, for han mente os det godt. Og mon han ikke, naar han saá os, mindedes sin egen haarde Ungdom? Det kunde tyde paa det, siden han gerne vilde have, at vi skulde læse netop den Bog.

Den omtalte Sømandsstrejke i 1920 var uundgaaelig, og den mærkedes allerede paa Strejkens første Dag, blandt andet paa den Maade, at Folkene paa Kompagniets nybyggede Motorskib „Afrika“, som skulde ud paa sin første Rejse, fik telegrafisk Ordre til at forlade Skibet i den først anløbne norske Havn.

Den, der har samlet disse Vidnesbyrd og ført dem i Pennen, var Passager paa denne ret enestaaende Rejse. Da Smørere og Matroser havde forladt „Afrika“, parerende Ordre med Sorg i Sind, var det vistnok almindelig ventet, at Skibets Fartplan dermed skulde være lammet. Men „Afrika“ fortsatte planmæssigt og demonstrerede Motorskibets Overlegenhed overfor Dampskibe ved at kunne foretage Rejsen til England og Portugal uden Besætning. Maskinassistenter og Mestre maatte foruden de

bejde ogsaa varetage Smørernes Arbejde. Og de fire Styrmand gav en Næve med saa godt som nogen Matros.

I London var det udelukket at faa Erstatning, men i Lissabon blev der paamønstret nogle Sømænd, og nogle flere Individer kom til i senere anløbne Havne, men Kvaliteten var naturligvis ikke den samme som hos danske Sømænd. Og Følgen var, at det fine nye Skib, dengang Danmarks største Motorskib, blev — hvad der vilde have skaaret Etatsraaden i Hjertet at se — en Kende beskidt paa den lange Rejse, som spændte saa langt som til Singapore, Australien og Sydafrika.

Men Skibet klarede altsaa sin Opgave, fik Last fra Havn til Havn, og da vi efter otte Maaneders Forløb kom hjem igen, var Konflikten for længe siden endt.

Sømændenes graanede, erfarne Førstemand i Land, selv en gammel Matros, der har sejlet paa Verdenshavene i mange Aar, udtaler sig i helt filosofiske Vendinger, da han paa sit Kontor stilles overfor Emnet: H. N. Andersen og den menige danske Sømand. Nogle forfriskende Saltvandsstænk blander sig i Vidnesbyrdet:

Rent personlig havde han kun Velvillie for os Sømænd. Det var jo heller ikke hos os, han hentede de Skuffelser paa sine gamle Dage, som selv en Mand af hans Format ikke undgaar. Der er ingen Tvivl om, at han havde mange Misundere.

Man kan vist godt sige, at han magtede Begivenhederne, men ikke de Mennesker, der lagde sig i Vejen for ham med deres Underfundigheder og Rævestreger og bevirkede, at han henlevede sine sidste Dage i ensom Majestæt.

Han skaffede Beskæftigelse til mangfoldige Sømænd — det vil Søens Folk altid mindes med Honnør.

Hans Navn og hans Gerning er ofte Genstand for Diskussion, naar Sømænd forsamles i en sluttet Kreds. Ved saadan en Lejlighed kan en og anden finde paa at kværulere hans Storhed væk ved at sige, at hvis det ikke var blevet ham, der havde lavet Ø.K., saa var det nok blevet en anden. Samt at Manden jo ogsaa gavnede sig selv, foruden at han gavnede Danmark.

Men det er jo kun Kværulanttale.

Nej, der var vist ikke blevet dannet noget Østasiatisk Kompagni, hvis ikke netop den Mand var vendt hjem med Ideen. H. N. Andersen og hans Værk vil længe give os Stof til Samtale og til Eftertanke.

EN GAMMEL TØMMERMAND OPFRISKER MINDER

I danske Havnebyer kan man som Minde om Verdenskrigen se en opfisket eller ilanddrevet og bag- efter uskadelliggjort Mine, hvis Mission i Fredstid er blevet at indsamle Gaver til et eller andet filantropisk Formaal, som Regel til Fordel for druknede Sø- mænds og Fiskeres Efterladte.

En smuk Tanke — at omskabe et frygteligt Mord- instrument til en human Indsamlingsbøsse.

Men Ideen var ikke ny. Den er tværtimod af meget gammel Dato, idet den første Gang blev bragt i An- vendelse af en i Begyndelsen af det forrige Aarhun- drede i København kendt Søofficer, Kommandør Pe- ter Norden Sølling. Denne joviale og djærve Mand, som for øvrigt i sine unge Kadetdage havde meldt sig til Tjeneste i Det Asiatiske Kompagni, hvor han avancerede til Skibsfører, havde paa sit Kontor staa- ende en original „Sparebøsse“, nemlig en gammel Jernbombe. Og i denne Bombe blev der netop ind- samlet Penge til Virkeliggørelse af Søllings Kongs- tanke, som var at faa oprettet en Stiftelse i Køben-

havn for „gamle udtjente Sømænd“, i første Række Matroser.

Takket være en energisk Agitation for Planen naaede Sølling at faa denne gjort til Virkelighed, før han døde for mere end hundrede Aar siden.

Til at begynde med var dette Hjem for gamle Sømænd en primitiv Anstalt, der holdt Flyttedag et Par Gange. Men efterhaanden som Pengemidlerne strømmede rigeligere ind, især i Form af Legater, fik „Bombebøssen“, som Stiftelsens gode Navn blev, sit eget Hus, en smuk og tiltalende Bygning, beliggende i Overgade oven Vandet paa Christianshavn og kendt af enhver Københavner med Interesse for Byens Historie.

„Bombebøssen“ hører til Byens Seværdigheder. I Husets Façade ser man indmuret den gamle Jernbombe, og Stifteren selv har ogsaa her faaet sit Mindesmærke i Form af en Portrætmedaillon af den for-tjente Søofficer.

Huset selv er som en Kube summende af Sømandsminder. Her finder vi veltjente Mænd, som har sejlet med forskellige Rederiers Skibe, deriblandt flere af Ø. K.s gamle Folk. Et godt Sted at gæste for den, som har givet sig paa Vandring for at indsamle Vidnesbyrd.

Spejder man til Vejrs, naar man gaar gennem Indgangsporten, kan man i den hvide Loftshvælvning læse det første Vers af Ingemanns Aftensalme:

Dagen gaar med raske Fjed,
 Dagens Børn maa ile,
 Aftenrøden bringer Fred,
 Nattens Stjerner Hvile.

Og paa en af Trappeafsatserne ser man paa Væggen en malet Gengivelse af den historiske Bombe, forsynet med denne Inskription, som var Peter Norden Søllings Fyndord, naar han fik Besøg af Folk, som kunde tænkes at være villige til at støtte hans Sag:

Med Bomber Skib og Gods og Liv kapsejses —
 af denne derimod skal Jer en Gaard oprejses!

Halvtreds gamle Sømænd har her i „Bombebøssen“ fundet en tryk Havn, hvor de kan nyde Aftenrøden uden Bekymringer. Vi vil da ogsaa snart faa at se, at de har deres frejdige Sømandshumør i Behold.

Læserne dumper nu ind i en hyggelig Tremandsstue. Det er ikke til at tage fejl af, at det er forhenværende Matroser, som bo'r her, for de har deres messingbeslaaede, grønmalede Skibskister staaende ved Væggen. Og at Beboerne har været i Land paa fjerne Strande, kan ses af de i Bambusrør udskaarne Tobaksdaaser, som umiskendeligt stammer fra Kina. Det Askebæger dør, holdt frem af en grinende Abe, er købt i en „shop“ i Yokohama. Og den indrammede brune Skønhed paa Væggen med et Bananblad som Solskærm, har man mødt en Dag i Honolulu...

Den Mand, som indtil videre fører Ordet, har i sin Ungdom sejlet med norske Fuldriggere paa Australien og derefter med danske Skibe Kloden rundt paa Kryds og tværs, i de sidste tyve Aar — indtil han gik i Land for fem Aar siden — som Tømmermand i Det Østasiatiske Kompagnis Skibe. Han har „sejlet med Etatsraaden“ flere Gange under Verdenskrigen over den farefulde Nordsø — men Minefaren, siger han, var glemt i det Øjeblik, man igen satte Foden paa Landjorden.

Han er en gammel Pebersvend, skulde ikke nyde noget i Retning af at gifte sig, for saa skulde man jo bare have delt Hyren med Konen, „og saa var der ikke meget at gaa i Byen for“, hvis man fik Lyst til at dvæle lidt ved en fremmed Bys Seværdigheder. Hvad Fornøjelse er der ogsaa ved at have et Hjem paa Landjorden, naar man lige kan naa at komme hjem og se Konen et Øjeblik, før man skal af Sted igen. Nej, ellers Tak!

„Der var vel ingen, der vilde ha' dig,“ indskyder en af hans Stuekammerater med et svedent godmodigt Smil. Og den samme Mand tilføjer stolt:

„Ser De, jeg kunde sagtens være gift, fordi min Kone tjente lige saa meget som jeg, ved at rulle Cigarer nemlig. En meget fin Profession, véd De nok, som selve Statsministeren har kastet Glans over. Hun hænger dør over min Køje. Ja, nu er hun død, men dør ser De min Datter og et Par af Børnebørnene,

dem har jeg da megen Fornøjelse af paa mine gamle Dage.“

„Ingen, der vilde ha' mig,“ siger Tømmermanden og ryster paa Hovedet, da de to dydsirede Ægtemænd har forladt Stuen. Hvorefter den klassiske Vending om „en Kæreste i hver Havn“ bliver Genstand for sagkyndig Drøftelse:

„Kærester har alle Sømænd haft, men jeg for mit Vedkommende ingen, som man saadan kunde tænke sig at faa til Kone. Skønt“ — det kommer med glade Blink i Øjnene — „jeg kendte for Resten en dejlig Pige i Antwerpen, og hun slog jo sommetider paa dette her med Ægteskabets Havn, men, som sagt, jeg var standhaftig.“

„Kunde der nok blive Tid til indgaaende fortrolige Meningsudvekslinger under de korte Ophold i en Havneby?“

„Ja, ja. Det hændte da, at vi laa der i flere Dage, og var der en Søndag imellem, var den jo særlig fin.“

„Hvordan gik det med Sproget?“

„De véd da godt, at de forstaar alle Slags Sprog dér nede i Belgien. Og jeg selv kunde en hel Del Engelsk og Tysk. Hvad hun ikke forstod paa det ene Sprog, det skulde hun nok forstaa paa det andet. Jo, den Side af Sagen klarede vi.“

„Har De oplevet Skibsforlis?“

„Flere Gange i mine unge Dage med Sejlskibene,

og jeg har ogsaa ved disse Lejligheder oplevet, at nogle Kammerater druknede. Men alligevel har jeg aldrig været ked af at sejle, jeg syntes, det var et sundt Liv. Af Uheld har jeg personlig kun været ude for en kvæstet Fod, og den blev saamænd kureret pænt igen paa Marinehospitalet i New York.“

„Der er nogen, som vil hævde, at Ø. K.s Skibe var bedre at sejle med end andre Skibe — hvad mener De om det?“

„Paa én Maade var de bedre, eftersom vi fik lidt mere i Hyre. Men hvad Kosten angaar, synes jeg, den smagte ens og var rigtig god i alle Skibene. I nyere Tid, vel at mærke. I Sejlskibene kunde man risikere at faa noget værre Hundeæde. Men hvad enten Kosten i et Skib er god eller daarlig, vil der altid være nogen, der er misfornøjet.“

Meget à propos lyder der et Sted i Huset en kaldende Klokke.

„Er det Signal til Middagen?“

„Ja, nu skal vi ned om lidt og ha' vores Hakkelse, som vi kalder den med et gammelt Sømandsudtryk. Den plejer at være god.“

Der fremsættes en høflig Bemærkning om Værelsets Udseende. Gulvet er jo saa fint som i en Kap-tajnskahyt.

„Det kommer sig af, at man nyder at gaa omkring i Listesko, og saa fordi vi selv holder Værelset i Orden. Det Job skiftes vi til, en Uge ad Gangen, og der-

med opfylder vi Reglementet. Men det er skam ikke noget, vi er ked af. Tiden skal da gaa. Hovedrengøringen Foraar og Efteraar bliver vi dog ikke betroede til at udføre.“

„Hvis er de Blomsterplanter i Vindueskarmen?“

„De tilhører os alle tre.“

Kammeraterne viser sig nu i Stuen, og Samtalen drejer igen ind paa Sejladsen under Krigen . . . Det er karakteristisk for den danske Sømand, at han hellere dvæler ved det kontante „Krigstillæg“, han modtog, end ved selve den Fare, hans Liv svævede i.

„De ænsede ikke Faren noget videre, sagde De for lidt siden.“

„De kan da nok forstaa,“ lyder det fra en ny Skikkelse, som viser sig i Døren, „at naar han sejlede i samme Skib som Etatsraad Andersen, saa var der ingen alvorlig Fare paa Færde.“

„Hvordan mener De?“ spørger Gæsten.

„Jeg mener simpelthen, at naar den Mand sejlede over Nordsøen, saa telegraferede han jo bare til sin Ven, Kejser Wilhelm, og saa var der selvfølgelig ingen Torpedoer ude efter *det* Skib.“

„Næ, maaske ikke Torpedoer,“ siger Tømmermanden, „men du bilder dig vel ikke ind, at Kejseren ogsaa kunde dirigere de løsrevne Miner? Og det var fra Minerne, Faren lurede, det var dèr, Hunden laa begravet, som Tyskeren siger. Naa, men det er jo alt sammen en gammel Historie, og her sidder vi og har det godt paa vores gamle Dage.“

Vi kan gaa og komme, som det passer os. Er Porten lukket, har vi selv en Nøgle. Og skulde vi faa en Indbydelse til at komme ud paa Landet nogle Dage, skal vi bare varsko, saa staar Værelset og venter paa os, til vi kommer hjem igen. Det er en behageligere Tilværelse end ude i De Gamles By, hvor de fleste Sømænd havner.“

„Der skal ansøges om at komme ind i „Bombe-bøssen“?“

„Akkurat. Og en anbefaling for godt Arbejde om Bord fra Kaptajnen eller Styrmanden gør vist ingen Skade.“

„Var De Tømrer, før De gik til Søs?“

„Ja, i min Fødeby Helsingør.“

„En Tømmermand er jo noget højere lønnet end en almindelig Matros.“

„Det kan dreje sig om nogle Kroner mere, men der er ikke noget med at føle sig hævet over andre! Man deler ganske vist Kammer med Baadsmanden. Men foruden at passe sit eget Arbejde maa Tømmermanden ogsaa gøre Matrosarbejde, navnlig i haardt Vejr, hvor der er Brug for alle Næver. Jeg har været med til Redningsarbejde et Par Gange. Den Slags udfører man med Begejstring.“

Den daglige Tømmerum — den bestaar i at passe Pejlingerne i Skibet, smøre de Ting, der skal smøres, og foretage de nødvendige Reparationer. Man er Tømrer og Snedker og Altmuligmand.“

„Har De lavet mange Ligkister?“

„Det har jeg ogsaa besørget, ja, og Bure til Slinger og vilde Dyr, som vi har haft med hjem til Zoologisk Have. Jeg husker, at vi havde en Krokodille med engang, men den laa nu i Badekarret.“

„Saa var der ingen, der tog Bad paa den Rejse?“

„Vi nøjedes med Styrtebadet! — En anden Gang havde Skibet en siamesisk Dværghjort med hjem. Den var ikke større, end at den kunde staa i min Haand. Det er nu Synd at slæbe saadan et Kræ bort fra de varme Lande. Den døde da ogsaa et Par Dage efter, at Haven havde modtaget den...“

Samtalen ebber ud og drejer til sidst igen ind paa Etatsraaden.

„Blev der Lejlighed for Dem til at danne Dem noget personligt Indtryk af Etatsraad Andersen?“

„Nej. Der stod af og til en ekstra Øl paa Bordet, og det blev fortalt, at han var Giveren. Men skaale personlig med ham, den Ære har jeg ikke haft. Etatsraaden gik ikke paa Visit i Kamrene, han havde vist andet at tænke paa. Derimod saá jeg, at han ofte opholdt sig paa Broen i daarligt Vejr.“

— Det vil ses, at Skudsmaalene fra neden stemmer med Vidnesbyrdene oven fra.

Ø.K. OG PRIVATLIVET

H. N. Andersens Indflydelse mærkedes ogsaa paa Privatlivets Omraader. Han krævede rene Linier hos de Mænd, der gjorde Tjeneste i Det Østasiatiske Kompagni, og navnlig hos de Mænd, der repræsenterede Ø.K. i ledende Stillinger ude i Verden.

Man kommer til at tænke paa Etatsraadens Instruction til Skibsførerne om, at jo længere de har fjernet sig fra Direktionens Kontrol, desto større er deres Ansvar — og man mindes hans Ord om, at Jorden ikke er større, end at den kan ompændes af Tanken — naar man hører, at han en Gang for mange Aar siden lod en Afdelingsleder kalde hjem, om hvem han havde hørt, at han havde forladt sin Hustru og levede i fri Forbindelse sammen med en anden Dame.

Etatsraad Andersens Samtale med denne Mand varede i en Time — og blev en Time i Belæring om en Overordnetes Ansvar og Pligter overfor Det Østasiatiske Kompagni.

Paa det paagældende Sted herskede der adskillig Misfornøjelse, fordi et Hjem var blevet opløst, som

tidligere havde deltaget i selskabelige Forpligtelser paa Linie med andre af Byens europæiske Hjem. Ganske vist havde Manden med Dameforbindelsen sendt Indbydelse til Middag og Cocktailpartier paa et Hotel, men det blev jo aldrig det samme.

Kredsen følte sig ilde til Mode, Damerne vidste ikke rigtigt, hvem de turde invitere til deres five o'clock tea, og Sladderer bredte sig.

Etatsraad Andersen understregede i Samtalens Løb, at det var kedeligt, naar der kom Forretningsforbindelser til Byen, at Ø. K.s Repræsentant da ikke kunde se dem i sit Hjem. Forholdet var ogsaa uheldigt overfor de unge Danske, som var ansat i Kompagniets Tjeneste.

„Mine Afdelingschefer,“ sagde H. N. Andersen, „bør virke nedefter ved deres gode Eksempel.“

Og han sluttede med at give Lederen Valget imellem at opgive den løse Forbindelse og beholde sin Stilling — eller træde ud af Kompagniets Tjeneste.

Manden var saaledes stillet, at han kunde tillade sig at vælge det sidste Alternativ.

Det er en smuk Oplevelse at komme rejsende ud paa Jordkloden og blive bedt som Gæst i en Filialbestyrers eller Plantageadministrators Hjem og se, at han og hans Hustru ogsaa lader Indbydelserne til Hjemmet komme Kontorfunktionærene og Plantageassistenterne til Gode.

Saadan et lille Stykke dansk Hjemmeliv i et fierni

Land, befolket af Kinesere, Malajer eller Zulukaffere, skaber en vidunderlig Samhørighedsfølelse. Fremmer ogsaa Virkelysten blandt de Unge.

H. N. Andersen sad paa sit Kontor i København og fungerede som en Art traadløs Modtager af Stemningerne derude. Som Odin paa Hlidskjalf saá han ud over den hele Verden...

Men det var morsomt at se, hvordan der dog blev sørget for, at Disciplinen ikke tog Skade.

En Filialbestyrers Hustru telefonerede paa en Tid, da hun vidste, Manden ikke var stærkt optaget, til ham og spurgte, om han havde husket at bede „Drenge“, Kælenavnet for de unge Danske, til Frokost paa Søndag og til samtidig at hjælpe med at plukke nogle modne Appelsiner ned.

„Er du rent fra Forstanden,“ lød Svaret, „tror du, jeg giver dem den Indbydelse i Kontortiden? Naar vi lukker Klokken 5, skal de nok faa den.“

I gamle Dage skulde visse Grader af militære Befalingsmænd ansøge deres Foresatte om Tilladelse til at gifte sig.

Noget lignende var i de første Aar ogsaa Tilfældet med Officererne i Ø. K.s Datterselskab Siam Steam Company saavel som andre af Kompagniets Funktionærer i Østen.

Disse gamle Bestemmelser er forlængst forladt, men det er stadig velset, at Kompagniet holdes underrettet, naar en af dets Mænd agter at

saa vigtigt Skridt, og for de højere Funktionærers Vedkommende har det i saa Tilfælde været Kotume, at Fruen præsenteredes for Chefen for Skibsfdelingen, for at han kunde ønske hende en lykkelig Rejse til det fjerne, fremtidige Hjem.

Det er hændet, at en nygift Kaptajn, som havde glemmt denne Formalitet, er blevet sendt ud for at føre Skib i Farten mellem Kina-Japan og Nordamerika, hvilket som Regel er ensbetydende med, at Manden ikke ser Danmark i nogle Aar.

Offentlighed om Ø.K.-Mænds private Liv er uønsket. Man vil lede forgæves efter Avisnotitser om, at en Kaptajn i Det Østasiatiske Kompagni holder Bryllup eller anden Familiefest. Eller at en Kontorchef sammesteds tilbringer sin Sommerferie dør og dør.

Det er endda en Sjældenhed, naar det ses publiceret, at en Afdelingsleder er kommet hjem for at holde sin Ferie (hvert fjerde Aar) i Danmark.

Det romantiske Liv, som for Eksempel en Marstalskipper kan tillade sig, naar han tager Hustruen med paa Langfart med Skonnerten, kendes ikke i et stort Rederi. Men det tolereres, at en Kaptajns og Mesters Hustru følger med Skibet til de nordeuropæiske Havne. Der staar jevnlig en dansk Sømændsbrud og vinker vemodigt paa Havnekajen i en hollandsk, belgisk eller engelsk By, naar Motorskibet stævner ud paa sin Rejse til Østen eller via Vestindien og Pa-

namakanalen til Californien og de store Byer paa Nordamerikas Pacifickyst, hvor Ø. K. i de senere Aar har oparbejdet en stor Handelstrafik. For øvrigt er det ofte en dansk Lods, der fører Skibet gennem den berømte Kanal.

Det store Eventyr, Rejsen sammen med Manden ud til Østen, hvor hun har været saa mange Gange i Tankerne, kan en Kaptajns og Mesters Hustru opleve én Gang, nemlig naar Manden har været i Kompagniets Tjeneste i 25 Aar. Den lykkelige Dame sejler da som Kompagniets Gæst og plejer at blive meget forkælet af alle om Bord.

I Almindelighed beholder en Kaptajn og Mester sit Skib i mange Aar, men der kan naturligvis ansøges om Forflyttelse, som imødekommes, hvis for Eksempel Helbredshensyn taler for, at en Mand skifter fra de varme til de mere tempererede Ruter, eller omvendt.

En Kaptajn, der satte en Ære i at være meget fin i Tøjet, naar han gik i Land, havde ansøgt om en saadan Forflyttelse og fik i sin Ferie Tilsigelse til at give Møde hos Chefen for Skibsafdelingen.

Han mødte i civilt Tøj, hvad der var all right i en Ferie, og en Samtale kom ogsaa i Gang. Men til Kaptajnens Forbavselse endte den ret brat, uden at Direktøren havde mælet et Ord om Forflyttelse.

Dagen efter fik han Besked om at møde igen, og nu gentog den samme korte, resultatløse

Da han derefter udtalte sin Forundring overfor en af Kontorcheferne, sagde denne tørt:

„De skulde prøve paa at komme igen for tredie Gang og saa lade den Stok blive staaende udenfor! Det er den, der irriterer Direktøren. Kan De ikke nok begribe, at han ikke kan lide, at De har den Stok hængende og dingle over Armen?“

Da Kaptajnen fulgte det gode Raad og mødte igen „uden Stok paa“, gled Sagen i Orden.

Der er én Side af Privatlivet, som Det Østasiatiske Kompagni varetager med den største Nidkærhed, og om det Emne alene kunde der skrives en Bog. Det er Brevene fra dem derhjemme til de søfarende Ægtemænd og Sønner og Kærester. Disse Breve behøver de Paarørende blot at indlevere eller indsende til Hovedkontoret, hvorfra de da sendes videre til de Havnebyer, som Skibene anløber. For øvrigt kan Passagerernes Familie bære sig ad paa samme Maade.

Etatsraad Andersen har ofte indprentet Kompagniets „Postkontor“ at ekspedere Breve af denne Art paa en saadan Maade, at de kunde naa Bestemmelsesstedet hurtigst muligt. Han huskede af egen Erfaring, hvordan et Brev fra Nakskov afventedes i stor Spænding, og hvor bedrøvet han kunde blive, naar det ved et Uheld hændte, at der var Brev til alle de andre, men ikke til ham. Og hvordan han, naar det ventede Brev arriverede i den næste Havn, og det

nogle pressede Markblomster fra Nakskovs Enge, kunde gribes af Længsel efter det gamle Barndomshjem.

Hjemlængselen svier en ung Sømand i Hjertet og kalder paa de bedste Tanker.

H. N. Andersen erfarede en Dag om en lille Brevtragedie om Bord i et af Kompagniets Motorskibe, hvor en Skibsdreng havde klaget sin Nød til Hovmesteren, fordi det var over tre Maaneder siden, han havde hørt fra sit Hjem. Skibsdrengen var saa ked af det, at han laa og græd om Aftenen, for han kunde slet ikke forstaa, hvad der var i Vejen derhjemme. At en større Dreng paa Skibet drillede ham i Anledning af disse Taarer og kaldte ham et Pattebarn, gjorde naturligvis ikke Sagen bedre.

Drengens Hjem var paa Christianshavn, og Etatsraad Andersen, som ofte gik en Tur midt paa Dagen og fortrinsvis gennem denne Bydels gamle Gader, besluttede, at han personlig vilde opsøge Drengens Forældre.

Da han kom til Huset, fik han hos en Nabofamilie at vide, at Drengens Far vistnok var rejst bort, og at hans Mor var kommet paa Hospitalet.

Etatsraaden lod derefter en af sine betroede Mænd foretage nogle Undersøgelser om Familiens Forhold og spørge paa Hospitalet til Moderens Befindende.

Undersøgelsen faldt ud til Fordel for Mor og Søn. Hendes Sygdom stammede nærmest fra Overanstrengelse. Og Drengen fik fra sin gamle Skole

byrd, at han var flittig og godt begavet og aldrig havde forsømt nogen Skoledag uden gyldig Grund.

Nogen Tid efter modtog Skibsdrengen et Brev, som vakte en vis Opmærksomhed om Bord, fordi det laa i en Konvolut med Kompagniets Mærke.

Styrmanden bemærkede dog ikke noget, da han gav ham Brevet, for det var jo højst sandsynligt, at det indeholdt daarlige Nyheder... Men til Drengens Glæde meddeltes det ham i Brevet, at Drengens Mor befandt sig i god Bedring efter at have ligget syg længe, og at hun snart vilde være i Stand til selv at skrive til ham. Hun havde bedt den Mand, som besøgte hende paa Hospitalet, om at sende Sønnen denne Hilsen.

Faderen stod der ikke et Ord om, hvad Drengen heldigvis ikke syntes at savne.

Den samme Skibsdreng kom efter sin Hjemkomst til at sejle med et Skoleskib og fik derpaa af „en ubekendt Mand“ Midler til at gaa paa Navigations-skole. Han sejlede som Styrmand, da dette Vidnesbyrd blev fortalt.

H. N. Andersen havde sin egen Betalingskala.

Det er ingen Hemmelighed, at hans Læge med Held søgte at holde hans Sygdom nede ved at anvende Blodtransfusioner. Efter omhyggelig Søgning blev en ung Student udvalgt til at være Blodleverandør.

Mange unge Mennesker kappes om den Slags Hverv og taler i de Kredse, hvor „Leverandørerne“ særlig udvælges, frejdigt om Blodprisen pr. Liter, regner ud, hvad der kan tjenes paa Foretagendet, og hvad Pengene skal bruges til. En havde en Dag tjent 30 Kr. paa denne Maade og var meget glad.

Etatsraad Andersen spurgte naturligvis ikke om Prisen, men han honorerede den unge Mand, som maaske forlængede hans Liv, ved at bekoste hele hans videnskabelige Uddannelse. — Det er tænkeligt, at denne Mand engang vil føle sig forpligtet til at skrive en Afhandling om dette interessante Emne.

POTPOURRI

Efterhaanden som denne Bog skrives, myldrer Minderne frem og banker paa for at komme med:

En af Kompagniets veltjente Skibsførere, som var blevet pensioneret, kom en Dag op for at bede Etatsraad Andersen vise ham den Velvillie at anbefale ham til en ledig Stilling, som i en nær Fremtid skulde besættes fortrinsvis med en Kaptajn, der var gaaet i Land.

Etatsraaden modtog ham med Venlighed og udtalte om Skibsførerens Ærinde:

„Ja, det kunde for Resten være godt, om en af Kompagniets Kaptajner blev ansat i den Stilling, det ser jeg meget gerne. Hvem sidder i Bestyrelsen?“

Dér stod Kaptajnen! Og for sent huskede han, at Etatsraad Andersen altid ønskede klar Besked. Sikke dog et Bæst han var, at han ikke havde tænkt paa at skaffe sig at vide, hvem der sad i det paagældende Selskabs Bestyrelse.

Han maatte jo indrømme, at han vidste det ikke. — Naa, nogen Styrtse fik han selvfølgelig ikke over Hovedet. Etatsraaden var en alt for nobel Mand til at tænke paa sligt overfor en pensioneret Kaptajn.

„Naa ja,“ sagde han, „men gaa da til Direktøren i Selskabet og tal med ham, og lad et Ord falde om, at han kunde jo ringe mig op i Anledning af denne Sag, jeg skal saa anbefale Dem. Gaa til ham i Dag!“

Da Kaptajnen kom til den paagældende Direktør, mærkede han snart, at denne Mand ikke var Etatsraad Andersen sympatisk sindet. Han hørte dog paa, hvad Ansøgeren havde paa Hjerte, og oplyste derefter Manden om, at der ikke vilde blive truffet nogen Afgørelse foreløbig. Anmodningen om at telefonere til Etatsraaden lod han til at notere paa en Skriveblok.

Nogle Dage efter læste Kaptajnen i Avisen, at Stillingen var blevet besat med en anden Mand.

Hvis Etatsraad Andersen straks havde faaet at vide, hvem der var Bestyrelsens Formand, er det meget sandsynligt, at han selv vilde have ringet denne Mand op, og at Afgørelsen da var blevet en anden.

Paa en af Etatsraadens runde Fødselsdage kom den samme Kaptajn op paa Kontoret i Holbergsgade for at overbringe sin Lykønskning. Han var kommet over Skuffelsen, da han i Mellemtiden havde faaet et andet Hverv, men han havde dog Lyst og Mod til at bringe Sagen paa Bane.

„Naa, den Sag,“ sagde Etatsraad Andersen paa sin rolige Maade, „nej, den blev vist ikke grebet rigtigt an.“

Den hurtigt sejlene „Fionia“ havde forladt Penang for hjemgaaende og indhentede i det indiske Hav et andet af Kompagniets Motorskibe, som blandt sine Passagerer havde to Damer, der var blevet syge. Den ene Dame var dansk, den anden svensk og gift med en Kammerherre ved Kong Gustafs Hof.

Kaptajnen paa det indhentede Skib telegraferede nu til „Fionia“s Kaptajn og spurgte, om han ikke kunde tage de to Damer, hvoraf navnlig den ene var temmelig medtaget, om Bord, da det vilde være heldigt for Damerne at komme til Port Said saa hurtigt som muligt, hvis det skulde vise sig nødvendigt at søge Lægehjælp.

„Fionia“, som dengang endnu ikke medførte Passagerer, tog med stor Beredvillighed imod de to Damer, og Overførelsen fandt Sted i aaben Baad.

Om det nu var „Luftforandringen“, der hjalp, vides ikke! Nok er det, at Sygdommen heldigvis viste sig at være forbigaaende, begge Damerne blev kvikke og havde en god Rejse til Rødehavet.

Her modtog „Fionia“ imidlertid et Telegram, som gjorde Damerne nervøse.

Telegrammet var fra selve H. N. Andersen og lød paa, at Skibet skulde afhente Etatsraaden og hans Familie i Marseille.

Den svenske Kammerherreinde blev nu bange for, at Etatsraaden vilde være dem uvenligt stemt, fordi de ikke havde hans Tilladelse til at være om Bord i „Fionia“; hun havde hørt saa meget om

Fortjenester, men tillige, at han var en meget streng Mand!

Kaptajnen søgte at trøste hende med, at H. N. Andersen altid var charmerende og ridderlig overfor Damer.

Da Skibet ankrede i Marseilles Havn, og Baaden med Etatsraaden var i Sigte, var det ikke desto mindre tydeligt at se, at den statelige Kammerherreinde, der ellers var scenevant ved det svenske Hof, var meget nervøs for at møde den store Mand.

Etatsraaden kom om Bord, hilste venligt paa de to Damer og spurgte, om de havde haft en god Rejse, hvad Kammerherreinden glad forsikrede, idet hun nejede dybt. Damerne skulde videre med Toget til Paris og fik med paa Vejen Etatsraadens Ønske om et behageligt Ophold i Frankrig.

Kammerherreinden havde nu faaet et helt andet Indtryk af den store danske Mand, han var for hende, skrev hun hjem „en smuk og ridderlig Gentleman, som det er en Glæde at have hilst paa“.

Fra Marseille sejlede „Fionia“ til Danmark, og Etatsraaden foretog straks sine sædvanlige Spadsere-ture paa Dækket. Han satte stor Pris paa, at Promenadedækket og Lønningerne, der var af Teaktræ, var sandskuret paa gammel Sejlskibsvis. Det skal ogsaa siges, at „Fionia“ skinnede af ny Maling og i det hele taget var i udmærket Stand.

Ved Middagen den første Aften var som sædvanligt Kaptajn, Styrmand og Mester Etatsraadens Gæster. Der blev serveret 4 Slags Vine til Maden, deriblandt en gammel Portvin, hvis Alder angaves at være mere end hundrede Aar, og som var en Foræring til H. N. Andersen fra en engelsk Lord. Etatsraaden drak af Helbredshensyn ikke selv denne Vin, men han har altsaa villet glæde sine Officerer ved at byde dem det bedste. Ved Champagnen takkede han dem, fordi de havde modtaget ham med saa fint et Skib.

Etatsraaden førte paa denne Rejse tit Samtalen hen paa Begivenhederne i Verden. Kaptajnen spurgte en Dag, om den tyske Marks Fald ikke vilde faa Indflydelse paa Danmarks økonomiske Forhold? Hertil svarede Etatsraad Andersen: Nej, det er der ingen Fare for. — En anden Gang, da der blev talt om Verdenskrigen, spurgte Mester, om der ikke paa et tidligere Tidspunkt af Krigen havde været Tale om Fred? Jo, det var vel saadan, lød Etatsraadens Svar, „men Fredsbestræbelserne strandede paa en enkelt Mands Modstand“.

Ved disse Ord fik hans Ansigt et haardt Udtryk, og der blev ikke talt mere om dette Emne... Men Eftertiden vil faa at vide, naar H. N. Andersens Erindringer fra Verdenskrigen bliver offentlig tilgængelige, hvor stor Andel han har haft i Bestræbelserne for at hidføre Fred.

Glæden over danske Sange og Salmer bundede dybt i hans Sind. Han har selv fortalt, at han kunde faa fugtige Øjne, naar han ude i Verden hørte Tonerne til „Det kimer nu til Julefest“, og han citerede ofte en Linie af en Fædrelandssang, naar han talte om Danmark.

Om denne Side af H. N. Andersens Personlighed fortæller et lille Træk mere end mange Ord:

Paa Nodestolen i Skibets Damesalon stod der et Eksempel af „Danmarks Melodibog“. Denne Bog blev sommetider fjernet om Aftenen, uden at nogen kunde sige, hvem der havde taget den — indtil det blev „opdaget“, at det var Etatsraaden, der ved Sengetid tog Bogen med ind i sit Kammer for at kunne sidde uforstyrret og læse, maaske ogsaa nynne, de danske Sange.

Som de fleste Mennesker med et følsomt Sind — og som alle gamle Sømænd, kan man tilføje — var H. N. Andersen overtroisk. Tallet 13 for Eksempel holdt han ikke af.

Det er en kendt Sag indenfor Kompagniet, at der aldrig maatte være 13 til Bords i de Skibe, han selv sejlede med, og det samme har formodentlig været Tilfældet i hans Hjem.

Og ligesom mange Bønder ikke kan tænke sig at begynde Høsten en Mandag, saaledes kunde Etatsraaden ikke tro, at der vilde være Held ved at starte

en Rejse, han selv skulde deltage i, paa den nævnte Ugedag. Han valgte fortrinsvis Lørdagen som Afsejlingsdag.

En af Etatsraadens gamle Bekendte fra Nakskov, Bedstemand Rasmus Brandt, har fortalt mange bemærkelsesværdige Træk fra dengang, „da Niels var Læredreng paa det gamle Skibsværft i Nakskov“.

Brandt var Matros og kom med Sejlskib paa Værftet om Vinteren, medens H. N. Andersen altsaa endnu var Dreng. Senere blev Brandt Bedstemand paa en lille Indenrigsbaad af den Slags, som har en fint pudset Salutkanon staaende paa Overbygningen.

Med et lille Sidespring kan fortælles, at da Baaden en Dag laa i Stege, spurgte en Mand paa Landjorden, hvad saadan en Kanon blev brugt til.

Til at skyde Venstremænd med! svarede Brandt, som var kras Højremand.

Uden at han vidste af det, var det Redaktøren af Byens Venstreblad, han havde talt med, og Resten af Samtalen blev derfor ikke videre behagelig...

Det var denne originale Sømands største Fornøjelse at komme om Bord i et andet Skib og fortælle en lyttende Kreds om sit Kendskab til H. N. Andersen:

„Ork ja, ork ja,“ begyndte Rasmus Brandt paa sit syngende lollandske Maal, „hvem skulde ha' drømt om, at Niels skulde drive det saa vidt? Han var en

fattig Dreng, var han, men altid ren og pæn i Tøjet. Ork ja, han var saa tavs og kunde tit falde i Tanker. Jeg har mange Gange sagt til ham: Staar du nu i Giftetanker igen, Niels?

Dengang var det haardt at være Læredreng, kan I tro. Arbejdstiden var lang, og Øretæverne fløj rundt i Luften, og skønt Niels var en flink Dreng, blev han a' og til ramt a' en.

I Frost og Blæst var det tit haardt for Drengen, saa sa'e jeg til ham: Nu banker vi Næverne, Niels, sny'er Næsen og fatter igen!“ (Det lollandske Udtryk for at tage fat).

Det var det, H. N. Andersen gjorde hele sit Liv — „fattede igen“.

Og det har sikkert været paa Arbejdspladsen, hvor han altsaa fik det Skudsmaal af Matros Rasmus Brandt, at han var flink, at han tilegnede sig et af sine Fyndord:

„Den Mand, der ikke kan møde i rette Tid, kan heller ikke passe sit Arbejde.“

I Kraft af dette Ord var det — og er det — paa Hovedkontoret i Holbergsgade ingen Undskyldning for forsinket Ankomst til Kontoret, at „Knippelsbro var oppe“, eller at der var Kludder i Sporvejstrafikken, eller at Cyklen punkterede. Man havde — og har fremdeles — at tage hjemme fra om Morgenen i saa god Tid, at den Tid, der kan spildes ved even-

tuelle Forhindringer, kan indhentes igen. Denne gyldne Regel staar vist ikke skrevet noget Sted, men er gaaet alle Ø. K. Folk i Blodet.

Historien om *Da*-nielsen lader til at være kendt over hele Jordkloden. Hvor der samles Danske, som fortæller H. N. Andersen-Anekdoter, begynder de gerne med den.

Alle om Bord, som bærer Navnet Nielsen, skynder sig at knytte denne Historie til sin egen Person for at bade sig lidt i Glansen.

Maskinassistent Nielsen var ved en Rejses Begyndelse ikke klar over, om han burde rejse sig op fra sit Arbejde og hilse paa Etatsraaden, naar denne passerede ham — før han pludselig hører Raabet *Da*-nielsen og derfor farer op som en Raket og svarer *Da'*, Hr. Etatsraad! — samtidig med at Tjener Danielsen kommer springende.

Da Historien i denne Form blev fortalt til Prins Valdemar, lo Prinsen længe og lovede omgaaende at fortælle den til Etatsraaden. H. N. Andersen havde dog formentlig faaet Historien serveret før.

Prins Valdemar har altid, jævn og bramfri som han er, været en kærkommen Gæst. Han fulgte alt nyt paa Motorernes Omraade med levende Interesse og varskoede, naar han fandt noget ved Varme- og

Badeledninger, som ikke var helt i Orden. For Eksempel paa Kongerejsen til London.

Kort efter Afrejsen opdagede Prinsen en lille Læ-kage paa Varmeapparatet i sit Værelse. Første Me-ster blev tilkaldt og saá straks, at det var en Ube-tydelighed, der kunde rettes, naar Prinsen var til Middag.

„Det var nu alligevel godt, det var hos mig og ikke hos Kongen,“ sagde Prins Valdemar. „Det vilde jo være kedeligt, om Kongen første Dag kunde be-brejde os, at en Ting ikke var i Orden.“

Om Kongerejsen staar tilbage at fortælle, at da Kongeparret kom tilbage til Calais for igen at gaa om Bord i „Fionia“, frøs det 10 Grader. Der blev gjort alt for at opvarme Salonerne, og friske, hvide Sy-rener, nylig ankomne fra Paris, duftede i Hall'en og i Dronningens Værelse.

Kongeparret og Følget var meget forkomne af Kulde. Varmeanlægget i den italienske Konges Hoftog var nemlig havareret paa Rejsen, og Temperaturen i Toget var gaaet ned under Frysepunktet. Det gjorde virkelig godt at komme om Bord i Kongeskibet igen.

Kongeparret var taknemmelig for Varme og Blom-ster, særlig Dronningen blev dybt rørt, da hun saá sine Yndlingsblomster, og takkede for al denne Ven-lighed imod hende.

Samme Aften var to af Skibets Officerer til Middag hos Kongeparret. Paaklædningen var det daglige „Antræk“ og Formen ret utvungen.

Havde Skibets Officerer gjort alt for at modtage Kongeparret saa godt de formaaede, saa gengældte Kongen og Dronningen dette under Middagen og ved Kaffen: Som en Far og Mor, der har været ude at rejse, fortæller Familien om deres vigtigste Oplevelser, fortalte Kongeparret her deres Oplevelser i London, Paris og Rom. Men herom har Læserne jo allerede hørt en Del...

ETATSRAAD ANDERSENS SIDSTE REJSE

Etatsraad Andersens sidste Rejse med et af Kompagniets Skibe fandt Sted i Juli Maaned 1937, det vil sige knap et halvt Aar før hans Død i en Alder af 85 Aar.

Rejsen blev foretaget med Motorskibet „Fionia“. En Rundrejse i danske Farvande. Og Etatsraaden var ved denne Lejlighed kun ledsaget af sin Hustru og sin Tjener.

Han havde været syg nogle Gange og legemligt svag længe. Men han var en taalmodig Patient, der indtog de Leverpræparater, Lægen foreskrev ham til Afhjælpning af hans Blødmangel. Til sidst var det Benene, der svigtede. Og dog kunde de tilfældige Tilskuere i Frihavnen nu se ham gaa op ad den høje Landgangsbro ved egen Hjælp. Men han havde ikke Kræfter nok til at tage denne Tørn flere Gange, og han kom derfor ikke i Land noget Sted. Etatsraaden maatte nøjes med at se nogle af de Landsdele, han holdt mest af, for sidste Gang, og saa oplevede han for øvrigt den Glæde, at nogle gamle Venner og Kammerater kom om Bord for at trykke hans Haand.

Rejsen gik først til Nakskov, som laa flagpyntet i Sommerdagen til Ære for Byens berømte Søn. By-

raadet havde for fem Aar siden udnævnt H. N. Andersen til Nakskovs Æresborger — ikke for hæsbæsende tidligt, kan man vist sige — og op ad Dagen arriverede flere af Byraadets Medlemmer og andre gode Borgere for at hilse paa Etatsraaden.

Den gamle Mand stod paa Dækket og betragtede Livet og Byen derinde. Hans Øjne søgte ogsaa Kirkegaarden, hvor han havde aflagt saa mange sønlige Besøg. Et stille Møde med Nakskov. Men et lige saa talende, historisk Billede, som dengang hans store Navnefætter, Eventyrdigteren H. C. Andersen, der elskede Hyldesten, blev fejret af sine Bysbørn paa Raadhuset i Odense. Her i Nakskov var der jo ogsaa sket et Eventyr. Her havde han løbet og leget som Skibstømrerens Søn, havde gaaet i „Almueskole“ og efter Vidnesbyrd af en Klassekammerat været saa temmelig sløj i Regning, at denne maatte hjælpe ham med Stykkerne! Her havde han lært at holde af Fædrelandssangene, lært, hvordan man synger sig begejstret, naar Byens Sømænd kom hjem fra de lange Rejser og forsamledes i de lavloftede Stuer og sang, saa det klang. Her var ogsaa Udlængslens spiret frem i hans unge Sind, naar han sad paa de grønne Bakker ved Nakskov Fjord og saá Sejlskibene staa Fjorden ud igen. De uklare, naive Tanker, som han kaldte dem...

Nu kom der en ældre, solbrændt Gentleman op ad Landgangstrappen. Han stod et Øjeblik og vin-

kede med Haanden, og saa paafulgte der et meget hjerteligt Møde. Det var H. N. Andersens jævnaldrende Ven, den 83aarige Svensker, Finansmanden K. A. Wallenberg, som Læserne vil mindes fra Kapitlet om „Birma“s Rejse til Østen. Vennen laa netop med sin Lystyacht i Nakskov Fjord — og han gjorde Indtryk af at være lige saa glad overrasket som Etatsraaden over dette uventede Møde.

Da Wallenberg igen var borte, bemærkede Etatsraad Andersen, at det nok var sidste Gang, de to havde set hinanden.

Et Øjeblik efter kom to af hans sidstlevende Skolekammerater op ad Landgangen. Den ene en gammel Sømand, Formand for Byens Sømandsforening, den anden en gammel Landkrabbe, Murer af Profession. De havde jo læst i den lokale Tidende, at deres gamle Skolekammerat skulde komme. For Resten havde Mureren da stukket Avisen i Lommen for at vise Andersen, hvor pænt der blev skrevet om ham!

H. N. Andersen blev synlig glad ogsaa for dette Besøg, hvorunder der blev opfrisket nogle morsomme gamle Minder. Til sidst spurgte han om Sømandsforeningens Kaar og Opgaver, hvad der nogle Dage senere resulterede i, at Foreningen blev smukt betænkt...

Fra Nakskov gik Rejsen gennem det skønne Svendborg Sund til Sønderborg og Graasten. Nogle af Langfarerne om Bord i det verdenshavsvante Skib

saá ved denne Lejlighed disse Egne for første Gang. Det var dejligt Vejr. Etatsraad Andersen opholdt sig saa meget som muligt paa Dækket for at nyde Søluften og Synet af Søen og det fagre Land derinde.

Han udtalte ingen særlige Ønsker. Gik støt omkring paa Dækket. Saas nu og da siddende i Damesalonen, hvor han bladede i et Billedhefte eller Tidsskrift.

Hans sidste Sørejse varede i fem Dage og endte i Nærheden af Kalundborg, hvor H. N. Andersen gik fra Borde og sejlede i Baad ind til den lille Fiskerflække Mullerup. Herfra kørte han hjem til sin Ejendom „Vennerslund“, der er beliggende imellem Sundet og Strandvejen i Charlottenlund. Men „Fionia“ stævnedede mod Østen.

I dette Hjem førte H. N. Andersen paa sine gamle Dage en stille Tilværelse. Naar Bladene snappede et Billede af „Vennerslund“, var det som Regel et Kongebillede. Man kunde for Eksempel se den siamesiske Konge blive fulgt ned til Vognen af Etatsraaden, og Medlemmer af det danske Kongehus glædede ham ofte med Besøg.

Herude oplevede han sin 85 Aars Fødselsdag. En anden Mærkedag indtraf i hans sidste Leveaar, nemlig Det Østasiatiske Kompagnis 40 Aars Jubilæum, som blev fejret med Lykønskninger fra Indland og Udland, det sidste i meget udstrakt Betydning.

Ind paa Kontoret kom han ikke mere, dog holdt

han sig hver Dag gennem sin Sekretær à jour med Kompagniets Virksomhed. De sidste Aar var han gentagne Gange syg, men hans Aand forblev usvækket lige til hans sidste Levedage.

Døden kom til ham paa den næstsidste Dag i Aaret. Han var ikke uforberedt paa Dødens Komme, havde mere end én Gang udtalt, naar han laa syg, at nu lakkede det mod Afslutningen. Men naar han saa igen var oven Senge, kunde der komme et Smil paa hans Ansigt, idet han sagde: „Nu har jeg faaet lidt Udsættelse igen.“

Offentligheden, som ikke kendte ham, mente, at det maatte da blive en enestaaende mægtig Begravelse, men den blev skuffet, alt var ordnet forud i en helt anden Tankegang. Han fulgte den Linie, han havde fulgt hele sit Liv: Han vilde leve sit Privatliv skjult. Og naar Døden kom, vilde han begraves i dybeste Stilhed.

I Overensstemmelse med dette Ønske overværedes Højtideligheden kun af Familiens Medlemmer og en snæver Kreds af hans betroede Medarbejdere og nærmeste Venner, deriblandt Landets Konge.

Han havde selv valgt de Salmer, der skulde synges i Kapellet.

Da denne stille sidste Akt var forbi, kom Dødsannoncen i Bladene. Og se — et forundret og nyfigent Ligbegængelsespublikum maatte ligefrem lede

efter den! Den bredte sig jo ikke over flere Spalter, som ellers, naar en „stor“ Mand er død, men var anbragt paa normal Vis inde imellem de almindelige dødelige. Blot Navnet. Ingen Titel- og Ordenspynt. Naar man endelig fandt Annoncen, mindede den En om den gyldne Sandhed, at naar vi bliver paa-mønstrede til den allersidste Rejse mod ubekendte Strande, er vi alle lige.

Eftertiden vil jo nok rejse Monumenter — ogsaa, som sagt i de indledende Linier til denne Samling Vidnesbyrd, i Form af lærde Afhandlinger om hans sjældne Løbebane. Motiver til historiske Malerier skorter det heller ikke paa. — Nærværende Skitse bedes taget som en beskeden Buket Strandasters paa hans Grav.

